

Lars Østby

**Befolkningen med innvandrerbakgrunn
i 13 kommuner**

Innhold

1	Befolkningen med innvandrerbakgrunn i 13 kommuner.....	9
1.1	Innledning.....	9
1.1.1	Hovedpunkter	11
1.2	Demografi.....	14
1.2.1	Regional fordeling	14
1.2.2	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	19
1.2.3	Utvikling 2010–2012.....	22
1.2.4	Landbakgrunn	24
1.2.5	Alderssammensetning.....	28
1.2.6	Innvandringsgrunn.....	31
1.2.7	Endring i kommunene	36
1.2.8	Innvandrerens valgdeltakelse.....	38
1.3	Levekår	41
1.3.1	Barnehage og kontantstøtte	41
1.3.2	Utdanning.....	43
1.3.3	Arbeidsmarked	48
1.3.4	Inntekt	54
1.3.5	Sosialhjelp.....	56
1.3.6	Uførepensjon.....	57
	Referanser.....	61
	Figurregister	63
	Tabellregister.....	64

1 Befolkningen med innvandrerbakgrunn i 13 kommuner

1.1 Innledning

Dette prosjektet har sitt utgangspunkt i et prosjekt som Statistisk sentralbyrå (SSB) utførte for IMDi i 2006 og 2007 (Aalandslid 2007). IMDi hadde stor nytte av prosjektet, og utga hvert av kapitlene i Aalandslid (2007) som egne rapporter (IMDi 2007 a-k). Bakgrunnen for prosjektet fra 2007 var IMDi's behov for et bedre kunnskapsgrunnlag, den gang særlig knyttet til politikkutforming for de kommunene i Norge med flest innvandrere fra det vi da kalte «ikke-vestlige innvandrere». I foreliggende prosjekt er hensikten å oppdatere 2007-prosjektet med nye tall og standard inndelinger, men også å ta inn ny innsikt og nye variable som er kommet til siden den gang, og å beskrive de til dels store endringene som er skjedd siden 2006 i innvandringens art og omfang. Disse endringene er viet mye oppmerksomhet i de siste årenes statistikker og analyser (se for eksempel Henriksen et al. (red) 2010, Østby og Henriksen 2013, Andreassen 2013 med flere), men endringenes betydning for mønsteret i innvandring og integrering i de største enkeltkommunene bør også beskrives bedre enn tilfellet har vært til nå.

I 2007 ble resultatet fra prosjektet publisert som en samlet papirpublikasjon. Denne gangen skjer publiseringen kun elektronisk, med én rapport for hver av de 13 kommunene og 7 bydelene, i tillegg til denne rapporten som summerer opp kommunerapportene. Rapportene finnes på www.ssb.no/xxxxx.

Viktige endringer siden sist

Det viktigste som er skjedd i innvandringen siden 2006 er trolig den sterke økningen i det årlige antall innvandrere, særlig av statsborgere fra de nye medlemslandene i EU. Denne endringen startet med utvidelsen i 2004¹, utvidelsen i 2007² har til nå hatt mer beskjeden innflytelse i de norske innvandringstall. Utvidelsen med Kroatia i 2013 har ingen innflytelse på våre tallserier, som stopper 1.1. 2013. I 2012 kom det flest innvandrere fra Polen, Litauen, Sverige, Somalia og Eritrea, mens det ti år tidligere, i 2003, var Sverige, Russland, Somalia, Danmark og Afghanistan som var på topp. I 2003 flyttet knapt 27 000 utenlandske statsborgere til Norge, i 2012 var tallet 70 000.

En annen viktig nyvinning er at vi siden sent i 2006 har kunnet gi tall for oppholdsgrunnlag for ikke-nordiske statsborgere, tilbake til 1990. Dette er en ny variabel, og kunne ikke komme med i utgaven fra 2007.

I 2007 var det fortsatt relativt få, 10 000, norskfødte med innvandrerforeldre som var rukket å bli så mye som 20 år. Dermed var det mange forhold som ikke kunne analyseres for denne gruppen. I 2013 er de blitt over dobbelt så mange, 21 500, og det er nå langt mer relevant å gi tall for denne gruppens deltakelse i høyere utdanning og i arbeid. Vi vil derfor i dette prosjektet gi langt flere separate tall for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre enn vi gjorde forrige gang, og så langt det er naturlig og praktisk mulig, unngå å slå disse to gruppene sammen. Vi har endret grupperingene av land, og det gis derfor ikke tall i denne publikasjonen som er direkte sammenliknbare med de tallene for «ikke-vestlige» innvandrere som vi publiserte i 2007. I 2007 beskrev vi de 12 kommunene med størst antall «ikke-vestlige» innvandrere. I 2008 gikk vi bort fra denne grupperingen, som hadde bestått av innvandrere fra Europa utenom EUs 15 medlemsland og andre land i Vest-Europa, fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand. Med en fri og stadig økende

¹ Estland, Latvia, Litauen, Polen, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia, Ungarn, i tillegg til Kypros og Malta

² Bulgaria og Romania

innvandring fra de nye medlemslandene i EU fra 2004 og 2007, kunne ikke denne inndelingen opprettholdes (Høydahl 2008). For å få med betydningen av denne nye innvandringen, ser vi nå mer på samlet innvandring, og gir oftere tall både for EU, Nord-Amerika, etc. og for Afrika, Asia etc. enn det vi gjorde før.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Videre i teksten vil det bli referert til *innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*, alternativt **personer med innvandrerbakgrunn**. Med innvandrere mener vi de som er født i utlandet av utenlandske foreldre, og som selv har innvandret til Norge. Norskfødte med innvandrerforeldre brukes som benevnelse for personer født i Norge med to foreldre som er innvandrere.

Landbakgrunn

EU, Nord-Amerika etc. er en forkortelse for EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand. Inkluderer også Sveits.

Afrika, Asia etc. er en forkortelse for Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand og Europa utenom EU/EØS.

Innvandringsgrunn

Innvandringsgrunn er grunn til første innvandring, som er *arbeidsinnvandring, familieinnvandring, familiegjennforening, familieetablering, flukt, utdanning og annen innvandring*. Innvandringsgrunnene er beskrevet nærmere på side 31.

13 kommuner og syv bydeler

Denne gangen tar vi med 13 kommuner, som listet etter antall innvandrere er: Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Bærum, Drammen, Kristiansand, Sandnes, Fredrikstad, Skedsmo, Asker, Skien og Lørenskog (se tabell 1.1). Vi ville gjerne få med Asker siden det bor såpass mange innvandrere der, og vi ønsket ikke å utelate noen av dem som var med forrige gang. Skien og Lørenskog hører ikke med blant de 13 kommunene med størst antall personer med innvandrerbakgrunn, men innvandrernes andel av hele befolkningen i kommunen plasserer Lørenskog som nummer fire, etter Oslo, Drammen og Stavanger, men foran Skedsmo og de andre kommunene. Lørenskog har også stor andel norskfødte med innvandrerforeldre, bare Oslo og Drammen har større andel. Skien var med i 2006, og bør beholdes for sammenlikningenes skyld.

De kommunene som kommer nærmest Stavanger i andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er Rælingen, Ås, Båtsfjord, Askim, Hemsedal og Træna, som ingen er med i vår beskrivelse fordi dette er relativt små kommuner, og antallet innvandrere er langt mindre enn i de kommunene vi har valgt å ta med i tabell 1.1. Av de kommunene vi har tatt med i vår gjennomgang, har Skien og Trondheim en noe mindre andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i befolkningen enn landsgjennomsnittet. Alle bydelene i Oslo har høyere andel enn landsgjennomsnittet. Flest innvandrere blant de kommunene som ikke er med i denne rapporten har Sarpsborg og Tromsø, som begge har flere innvandrere enn Skien og Lørenskog. I tabell 1.1 har vi også tatt inn noen kommuner som ikke er med blant våre 13. Som man ser, er det ikke noe klart sprang mellom de kommunene vi har tatt med i rapporten og de vi ikke har tatt med.

I 2007 tok vi også med informasjon samlet over den samme lesten for de fem bydelene i Oslo med størst «ikke-vestlig» innvandrerbefolkning. Dette var naturlig siden alle disse bydelene hadde flere «ikke-vestlige» innvandrere enn Kristiansand, og den største, Alna bydel, hadde 1000 flere «ikke-vestlige» innvandrere enn Bergen. IMDi var dessuten, og er fortsatt, aktivt involvert i Groruddalsprosjektet, som går ut på å bedre levekårene i de bydelene i Oslo øst med flest innvandrere. Nå utvider vi utvalget av bydelar med to, også Gamle Oslo og Grünerløkka er med. Dette er etter ønske fra IMDi, og er naturlig siden innvandrerandelen og -antallet i disse bydelene er betydelig. Dessuten er det kommet en ny områdesatsning siden sist, den gjelder delbydel Tøyen. De sju bydelene blir ikke tatt inn i denne innledningen, deres kontekst finnes i kapitlet om Oslo.

Datagrunnlag

Alle data i denne publikasjonen er, direkte eller indirekte, hentet fra Det sentrale folkeregisteret (DSF), som omfatter alle som har lovlig opphold i landet, og som har som intensjon å bli boende her i minst seks måneder. Personer som ikke fyller kravet til å bli innlemmet i DSF kommer derfor heller ikke med i vår statistikk. I tillegg til personer som skulle vært registrert, men som ikke er det, gjelder dette særlig arbeidstakere som er i landet for kortere perioder av gangen, eller som er utstasjonert av bedrifter i hjemlandet (se Berge 2011). I DSF finner vi det nødvendige grunnlaget for å avgrense innvandrere og deres norskfødte barn, beregne botidens lengde, ekteskapelig status etc. Data herfra brukes også til en lang rekke koplinger for å lage statistikk, som den vi presenterer her. Dels er det koplinger mot andre registre som SSB har tilgang til, som arbeidstakerregister og register over befolkningens høyeste utdanning. På basis av informasjon hentet inn fra innvandringsmyndighetenes registre, tildeles hver enkelt ikke-nordiske statsborger som er innvandret etter 1989 informasjon om vedkommendes oppholdsgrunn. I forrige runde kunne vi utnytte informasjon bare om flyktningstatus.

Som alle datakilder har også Det sentrale folkeregister noen kvalitetsproblemer. Disse er særlig knyttet til manglende melding om utvandring, og fører til at antallet innvandrere i landet, og dermed også i kommunene, vil være noe for høyt (Pettersen 2013). Dette kan ha sammenheng særlig med manglende meldinger om tilbakevandring av personer fra EU-landene, siden disse tidligere kunne bli administrativt «utvandret» når tiden for deres oppholdstillatelse var utløpt. Med de nye EØS-tillatelsene gis det ingen slik tidsbegrensning, og det er nok særlig antallet registrerte bosatte innvandrere herfra som kan være høyere enn i virkeligheten.

Sammenlikning av de ulike kommunene

Som grunnlag for beskrivelsen av den enkelte kommune, presenterer vi i denne innledningsrapporten en sammenstilling av kommunene. Det er ikke tatt inn nye data her i innledningen i forhold til de enkelte beskrivelsene, men det er nok i mange sammenhenger nyttig å se kommunene i forhold til hverandre.

Vi kommer til å sammenlikne en god del demografiske aspekter og noen levekårsdimensjoner. En del dimensjoner er utelatt fordi gruppene er altfor små til at det kan gjøres sammenlikninger som blir preget av annet enn tilfeldigheter. Færrest innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har Skien med 7 200, bare 2 200 fra EU, Nord-Amerika, etc. Dette er færre innbyggere enn i en gjennomsnittlig norsk kommune, og det er ikke grunnlag for å gjøre detaljerte analyser av demografi og levekår, særlig ikke for fenomener som er sterkt aldersavhengige.

1.1.1 Hovedpunkter

Som grunnlag for å vurdere omfang og utvikling i antall innvandrere og deres norskfødte barn i de valgte kommuner og bydeler, vil vi først presenterer noen hovedpunkter for Norge sett under ett.

- Ved inngangen til 2013 var det 593 000 innvandrere (11,7 prosent av befolkningen) og 117 000 norskfødte med to innvandrerforeldre (2,3 prosent) i Norge, i alt 710 000 personer, 14,1 prosent av folketallet.
- I 2006 var antallet innvandrere 320 000 (7 prosent av folketallet) og antall norskfødte med innvandrerforeldre var 68 000 (1,5 prosent).
- Av alle innvandrerne i 2013, er 47,5 prosent fra EU, Nord-Amerika etc., 52,5 prosent fra Afrika, Asia etc. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er bare 17,5 prosent fra EU, Nord-Amerika etc. Av summen av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er 42,6 prosent fra EU, Nord-Amerika etc., flertal-

let, 57,4 prosent er fra Afrika, Asia etc. Det utgjør henholdsvis 6,0 og 8,1 prosent av folketallet.

- I 2006 hadde 114 000 sin bakgrunn fra det vi i dag omtaler som EU, Nord-Amerika etc., bare 30 prosent av summen av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Antallet er vokst med 175 000 siden 2006, antallet fra resten av verden er vokst med knapt 150 000.
- De største gruppene av innvandrere har sin bakgrunn fra Polen (77 000), Sverige (36 000), Litauen (29 000) og Tyskland og Somalia (24 000). Blant norskfødte med innvandrerforeldre er det klart flest fra Pakistan (15 000), så Somalia, Vietnam, Irak, Tyrkia, Polen og Sri Lanka med fra 9 000 til 6 000. Regnes innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sammen, er største gruppe fra Polen (83 000), så Sverige (37 000), Pakistan (33 600), Somalia (33 000), Litauen (30 500) og Irak (29 600).
- I 2006 var det 27 700 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Pakistan, 23 500 fra Sverige og mellom 20 000 og 18 000 fra Irak, Danmark, Vietnam og Somalia. Halvannet år etter EU-utvidelsen var det 12 000 fra Polen og 2 000 fra Litauen her.
- Ser vi på innvandrerne alene, var det i 2006 flest fra Sverige (22 500) og Danmark (17 800). Det var litt flere fra Irak enn fra Pakistan, så Somalia og Bosnia. Om tidligere Jugoslavia ble regnet under ett, ville de med 27 500 innvandrere fortsatt vært den største gruppen.
- I befolkningen i Norge er en av fire yngre enn 20 år. Det er store forskjeller i alderssammensetningen blant dem med innvandrerbakgrunn. Blant innvandrerne er bare 12,5 prosent under 20 år, mens andelen blant norskfødte med innvandrerforeldre er hele 81 prosent. Det er flere norskfødte med innvandrerforeldre enn det er innvandrere i alle aldre opp til og med ti år.
- Tre av ti innvandrere er norske statsborgere, og tre av fire blant de norskfødte med innvandrerforeldre er det. I 2006 var fire av ti innvandrere norske statsborgere.
- I 2013 er tre av ti innbyggere i Oslo enten innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre. I 2006 hadde knapt hver fjerde innbygger i Oslo innvandrerbakgrunn. En tredel av dem med innvandrerbakgrunn i Norge bodde i Oslo i 2006, mot en firedel nå. Tilveksten utenfor Oslo har altså vært mye raskere enn tilveksten i Oslo i denne perioden.
- 32 prosent av dem med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. bor i Oslo i 2013, 30 prosent av innvandrerne og vel 40 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre herfra. Omtrent samme andel (34 prosent) av dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. bodde i Oslo i 2006. Av innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. bodde 19 prosent i Oslo i 2013, i 2006 var andelen 22 prosent.
- 53 prosent av innvandrerne kommer fra Afrika, Asia etc., mens 83 prosent av de norskfødte med innvandrerforeldre har sin bakgrunn der.
- Nesten halvparten av innvandrerne har bodd i Norge i mindre enn 6 år, 63 prosent av dem fra EU, Nord-Amerika etc., og 35 prosent av dem fra Afrika, Asia etc. Det er store forskjeller landene i mellom, 80-90 prosent av dem fra Litauen, Polen eller Eritrea har bodd her mindre enn seks år, dette gjelder bare 10-20 prosent av dem fra Bosnia-Hercegovina, Vietnam Sri Lanka, Kosovo, Tyrkia, Pakistan og Danmark. Over halvparten av dem fra Vietnam, Pakistan og Danmark her bodd her mer enn 20 år.

- Om vi inkluderer alle som enten selv er født i utlandet, eller har minste én forelder eller besteforelder som er det, kommer vi opp i 1 172 000, 23,2 prosent av hele befolkningen.
- Av i alt vel 170 000 med flyktningebakgrunn i 2013, var 125 000 regnet som hovedperson flyktninger, og resten (46 000) kom som familietilknyttede til disse. Av de 125 000 hadde 80 000 kommet som asylsøkere.
- Fire av fem flyktninger kom fra Afrika, Asia og Latin-Amerika, en av fem kom fra Øst-Europa. De største flyktninggruppene har bakgrunn fra Somalia og Irak med over 20 000 fra hvert av landene.
- Tilveksten av flyktninger fra 2006 har vært størst fra Somalia med nesten 10 000 personer, fra Eritrea (8 000), Afghanistan (6 000) og Irak (4 500).
- 44 prosent av dem med flyktningebakgrunn hadde ved inngangen til 2013 bodd i Norge mindre enn ti år, i 2006 var denne andelen 55 prosent.
- Fra 1.1.2006 til 1.1.2013 økte antallet innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre i Norge med nesten 325 000 personer. Økningen i folketallet i Norge var i samme periode 410 000, slik at nesten 80 prosent av befolkningsveksten skrev seg direkte fra innvandringen.
- For treårsperioden 2010-2012 hadde innvandrere og deres norskfødte barn et fødselsoverskudd på 23 000 og et innvandringsoverskudd på hele 135 000.
- Fra 2006 til 2013 har antallet innvandrere i Norge fra Polen økt med 65 000, fra Litauen med 27 000 (15-dobling), og tilveksten fra Sverige, Tyskland, Somalia og Filippinene var omkring 10 000.
- I perioden 2001-2006 var det antallet irakere, somaliere og russere som økte mest i absolutte tall
- 12 400 fikk innvilget norsk statsborgerskap i 2012, litt over gjennomsnittet for de siste ti årene. Flest hadde tidligere statsborgerskap i Irak og Somalia (om lag 1 600 hver).

Innvandrergruppens sammensetning betyr mye for forskjellene mellom kommunene

Det er altså store forskjeller mellom innvandrerne fra de ulike land og verdensdeler. Dette er grunnleggende forskjeller som i liten grad vil kunne preges av hvilken kommune i Norge de bor i. Derfor er mye av de store forskjellene vi kommer til å se mellom kommuner og bydeler heller et resultat av hvor de ulike innvandrergruppene velger å bosette seg, og hvor myndighetene plasserer dem, enn av karakteristika ved kommunen.

Mange flyktninger vil være preget av en traumatisk bakgrunn for flukten, og kommer fra land som på alle måter er svært fjerne fra Norge. Likevel er det også blant flyktningene store forskjeller i for eksempel utdanningsnivå og arbeidsdeltakelse som vil måtte prege kommunenes mottaksarbeid. Flyktninger fra Bosnia-Hercegovina har for eksempel få andre trekk enn flukten til felles med flyktninger fra Eritrea eller Syria.

– arbeidsinnvandrere

Det klart viktigste nye trekket ved innvandringen til Norge de siste årene er den store tilstrømmingen av arbeidskraft fra de nye medlemslandene i EU fra 2004 og 2007. Denne gruppen atskiller seg på svært mange områder fra andre ikke-nordiske innvandrere, både ved at de har tilnærmet fri adgang til å komme, at de fleste har et

arbeid de kommer til, og at deres bosettingsmønster er preget av udekket etterspørsel etter arbeidskraft i Norge. De har likevel manglende språkkunnskaper til felles med de fleste andre ikke-nordiske innvandrere, uten at de dermed må gjennom et obligatorisk kurs (Introduksjonskurs) som flyktninger og deres familiemedlemmer må gjennom. Tall vi skal vise for utvikling i arbeidsledighet tyder på at slike arbeidsinnvandrere lett kan møte problemer på arbeidsmarkedet i Norge når tiden går, og mange reiser tilbake dit de kom fra, av ulike grunner.

– botid

Som en del av disse forskjellene er også ulikheter i botid viktige. Det er på alle måter stor forskjell på nyankomne og innvandrere som har bodd lenge i Norge, både i det kommunale ansvaret og i erfaring med norske samfunnsforhold. Familieforhold, aldersfordeling, utdanningsnivå er også viktig, og varierer mye mellom de ulike landene.

Dersom det i en kommune er store grupper nyankomne innvandrere fra land svært forskjellig fra Norge, vil levekår til innvandrerne her ofte være dårligere enn i en kommune med store veletablerte innvandrergrupper med lang botid. Videre vil kommuner hvor det ikke er store innvandrergrupper fra noe enkeltland, uten et eget integreringspotensial blant innvandrerne selv, trolig komme dårligere ut enn kommuner hvor nyankomne innvandrere møter etablerte nettverk og mange potensielle loser inn i samfunnet. Det er altså mange forhold ved integreringen som kommunen selv ikke rår over.

1.2 Demografi

1.2.1 Regional fordeling

Som vi har forklart i innledningen, har vi her lagt til grunn 13 kommuner hvor det i absolutte tall bor mange innvandrere. Av de 593 000 innvandrerne bor 309 000 i disse 13 kommunene, eller vel 52 prosent av alle innvandrere i Norge. Det bor 145 000 innvandrere i Oslo alene, men det er ikke lenger slik at flertallet av innvandrerne blant våre 13 kommuner bor i Oslo kommune. I de andre 12 kommunene vi har sett på i denne rapporten bor det 163 000 innvandrere, mens det i de resterende 415 kommunene i Norge bor 285 000 innvandrere. Veksten i antall innvandrere i Norge fra 2006 til 2013 var på 85 prosent, mens den i Oslo var på «bare» 55 prosent. Oslos andel av innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. var 19 prosent, mens den blant dem fra Afrika, Asia etc. var hele 30 prosent. Ser vi bare på de norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Afrika, Asia etc., var over 40 prosent bosatt i Oslo. Det var innvandrere både fra Afrika, Asia etc. og fra EU, Nord-Amerika etc. i alle kommuner i Norge i 2013. Bare Rindal og Beiarn hadde mindre enn 2 prosent innvandrere i befolkningen, og det var færre enn 20 innvandrere bare i Modalen og Utsira.

Innvandrerne regionale fordeling

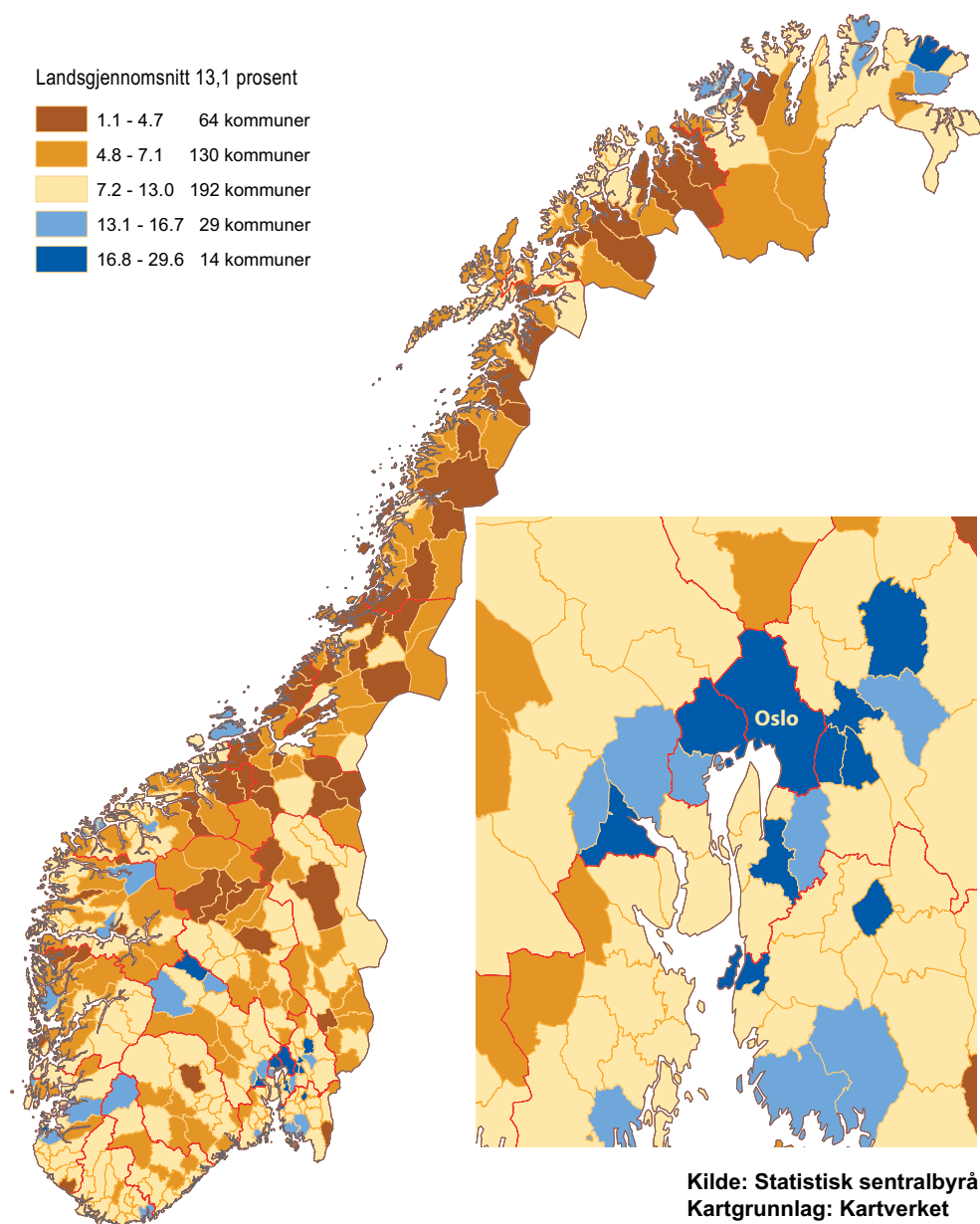
Vi beskriver 13 kommuner som har stor innvandrerbefolkning i absolutte tall. Dersom vi hadde sett på de med den største relative andelen, ville utvalget selvsagt blitt noe annerledes. Vi så i kapittel 1 at flere kommuner har høyere andel innvandrere i befolkningen enn våre 13. De vi mister når vi tar kommunene med størst antall innvandrere er i stor grad forstadskommuner rundt Oslo, men også små enkeltkommuner som enten har hatt stor arbeidsinnvandring de siste årene, eller som har bosatt mange flyktninger. En detaljert gjennomgang av innvandrerne regionale fordeling finnes i Østby et al. 2013, hvor det også legges vekt på fordelingen av innvandrere med ulik oppholdsgrunn.

Fortsatt dominerer Oslo-området

For å vise fordelingen for hele landet tar vi med tre kart fra Østby et al. 2013, alle med tall for 1. januar 2012. Ett kart (figur 1.1a) viser andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av folketallet, ett (figur 1.1b) viser tilsvarende andel fra EU, Nord-Amerika etc. og figur 1.1c andelen fra Afrika, Asia

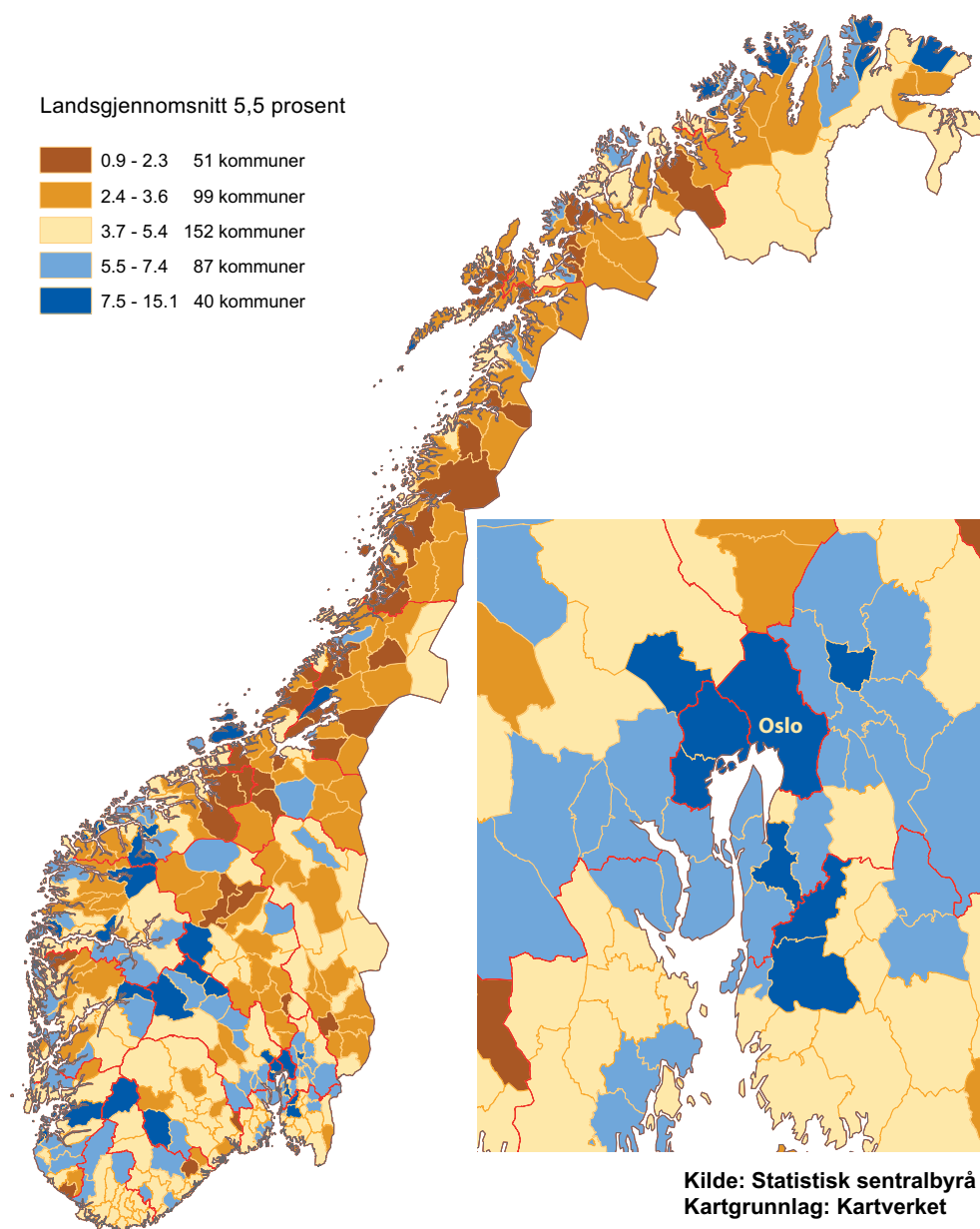
etc. Den største andelen innvandrere finner i Oslo, og i Oslo-regionen. Konsentrasjonen er enda sterkere om Oslo-regionen om vi ser bare på dem fra Afrika, Asia etc. (figur 1.1c). Ser vi på innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc., er fordelingen mye jevnere over landet. I tillegg til i Oslo-området, er det mange kommuner over landsgjennomsnittet også langs kysten (oppdrettskommuner og andre kommuner som må få sitt behov for arbeidskraft dekket i utlandet) og i innlandet (ofte turistkommuner). Høyest andel har Træna, Hemsedal, Hasvik, Stordal og Hitra. EU-innvandrerne andel av Oslos befolkning er bare litt over halvparten av den vi har i Træna. Det mønsteret som EU-innvandrerne fordeling viser, er et godt uttrykk for hvordan innvandringen fra disse landene stadig mer preger den regionale fordelingen av innvandrere i Norge.

Figur 1.1a. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av folketallet 1.1.2012



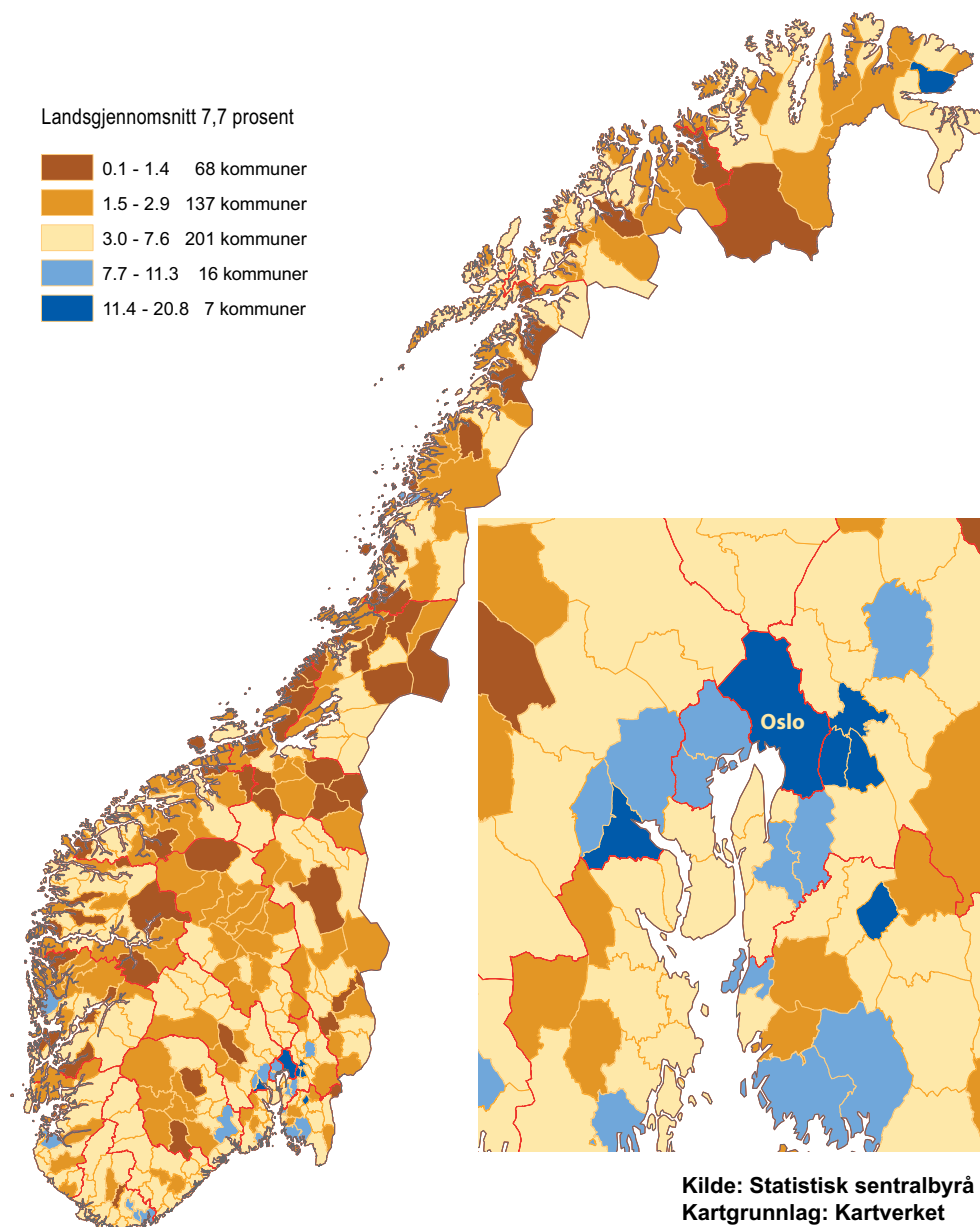
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.1b. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, Nord-Amerika etc. i prosent av folketallet 1.1.2012



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.1c. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. i prosent av folketallet 1.1.2012



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

De 13 utvalgte kommunene

I beskrivelsene heretter vil vi ha fokus på de 13 utvalgte kommunene. Det kommer tydelig fram av figur 1.1a-c at Oslo er den ene dominerende store innvandrer kommunen i Norge. Det er bare Bergen som har flere innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn bydel Alna, og om vi legger til antall personer med norskfødte foreldre blir de to nesten like store. Selv om Oslos antall innvandrere er svært stort, er det rimelig å minne om at det faktisk bor flere innvandrere fra Afrika, Asia etc. utenfor de 13 største kommunene enn det bor i Oslo. Tiltak for slike innvandrere i Norge unnlater altså å treffe en svært stor gruppe dersom de utelukkende har et Oslo- eller et storby-fokus. Det er noen forskjeller også mellom de 12 neste kommunene, deres antall innvandrere fra Afrika, Asia etc. går fra Bergens 17 000 via Stavanger og Trondheim med 11 000 ned til Asker, Lørenskog og Skien med nesten 4 000.

– og noen som ligger like etter

I tabell 1.1 har vi også tatt med sju relativt store kommuner i tillegg til de 13. Disse kommunene har mellom 4 000 og 7 000 innvandrere, størst er Tromsø med 6 700. Vi ser altså at det ikke går noe naturlig skille mellom de 13 vi har valgt ut og andre store innvandrerkommuner.

Blant våre 13 kommuner, er det omtrent 50 prosent flere innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn fra EU, Nord-Amerika etc. Noen av dem har likevel et flertall fra EU, Nord-Amerika etc. Det gjelder Bærum og Asker med forholdsvis klare flertall, og Sandnes og Stavanger med knappe flertall EU-innvandrere. I Bergen er de to gruppene praktisk talt like store. I sammenlikninger mellom hvordan innvandrerne greier seg i kommunene, vil disse forskjellene være viktige å ha i minne. Størst andel innvandrere fra Afrika og Asia etc. har Oslo, Drammen og Skien med nesten to av tre.

Innvandrerens andel av befolkningen i Norge er 11,7 prosent. Bare Skien og Trondheim av vår kommuner ligger under landsgjennomsnittet. Oslo har høyeste andelen, men ser vi på EU-innvandrerne alene, er andelen enda litt større i Stavanger. Alle de 13 kommunene har minst så høy andel fra Afrika, Asia etc. som landsgjennomsnittet. Det er større variasjon i andelen norskfødte med innvandrerforeldre. Den går fra 2 prosent eller lavere i Bergen og Trondheim til mellom 5 og 7 prosent i Oslo, Drammen, Lørenskog og Skedsmo. Variasjonen skriver seg fra ulik fordeling av dem med bakgrunn fra Afrika og Asia etc., andelen norskfødte med foreldre fra EU, Nord-Amerika etc. varierer bare mellom 0,3 og 0,7 prosent.

Tabell 1.1. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. De 13 utvalgte kommunene, og noen andre store kommuner. 1.1.2013. Antall og prosent

	Antall innbyggere			Antall innvandrere			Antall norskfødte med innvandrerforeldre			Innvandrere i prosent av folketallet			Norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av folketallet			Innvandre-re og norsk-fødte med innvandrer-foreldre i prosent av folke-tallet
	I alt	Eu, Nord-Ame-rika, etc.	Afrika, Asia etc.	I alt	Eu, Nord-Ame-rika, etc.	Afrika, Asia etc.	I alt	Eu, Nord-Ame-rika, etc.	Afrika, Asia etc.	I alt	Eu, Nord-Ame-rika, etc.	Afrika, Asia etc.	I alt	Eu, Nord-Ame-rika, etc.	Afrika, Asia etc.	
Hele landet	5 015 000	593 000	282 000	311 000	117 000	20 000	97 000	12	6	6	2	0	2	14		
Sum 13 kommuner ..	1 810 000	309 000	127 000	181 000	77 000	9 000	72 000	17	7	10	4	0	4	21		
Fredrikstad ..	76 810	9 040	3 630	5 410	1 980	270	5 410	12	5	7	3	0	2	14		
Bærum	116 680	17 630	9 370	8 260	3 130	790	2 350	15	8	7	3	1	2	18		
Asker	57 420	8 300	4 680	3 620	1 480	370	1 110	14	8	6	3	1	2	17		
Lørenskog ..	34 320	5 750	2 120	3 630	1 980	170	1 810	17	6	11	6	1	5	23		
Skedsmo	50 530	8 430	3 010	5 420	2 600	200	2 400	17	6	11	5	0	5	22		
Oslo	623 970	145 220	53 320	91 890	44 190	3 870	40 320	23	9	15	7	1	7	30		
Drammen ...	65 470	12 310	4 180	8 120	4 020	320	3 690	19	6	12	6	1	6	25		
Skien	53 020	5 800	2 010	3 790	1 430	200	1 240	11	4	7	3	0	2	14		
Kristiansand	84 480	10 660	3 800	6 860	2 370	260	2 110	13	5	8	3	0	3	15		
Sandnes	70 050	10 420	5 240	5 180	2 010	410	1 600	15	8	7	3	1	2	18		
Stavanger ..	129 190	22 360	11 330	11 040	3 690	720	2 980	17	9	9	3	1	2	20		
Bergen	267 950	33 380	16 420	16 960	5 410	970	4 440	13	6	6	2	0	2	15		
Trondheim ..	179 690	19 270	8 160	11 110	3 020	580	2 440	11	5	6	2	0	1	12		
Noen andre kommuner .																
Moss	31 000	4 350	1 740	2 620	1 150	130	1 020	14	6	8	4	0	3	18		
Sarpsborg ..	53 700	6 570	2 520	4 050	1 610	200	1 410	12	5	8	3	0	3	15		
Ullensaker ..	31 740	4 560	2 180	2 390	1 130	170	960	14	7	8	4	1	3	18		
Sandefjord ..	44 630	5 190	2 500	2 690	1 080	190	890	12	6	6	2	0	2	14		
Haugesund ..	35 750	4 730	2 550	2 180	630	130	490	13	7	6	2	0	1	15		
Ålesund	45 000	4 440	2 700	1 740	450	160	290	10	6	4	1	0	1	11		
Tromsø	70 350	6 720	3 540	3 180	620	240	380	10	5	5	1	0	1	10		

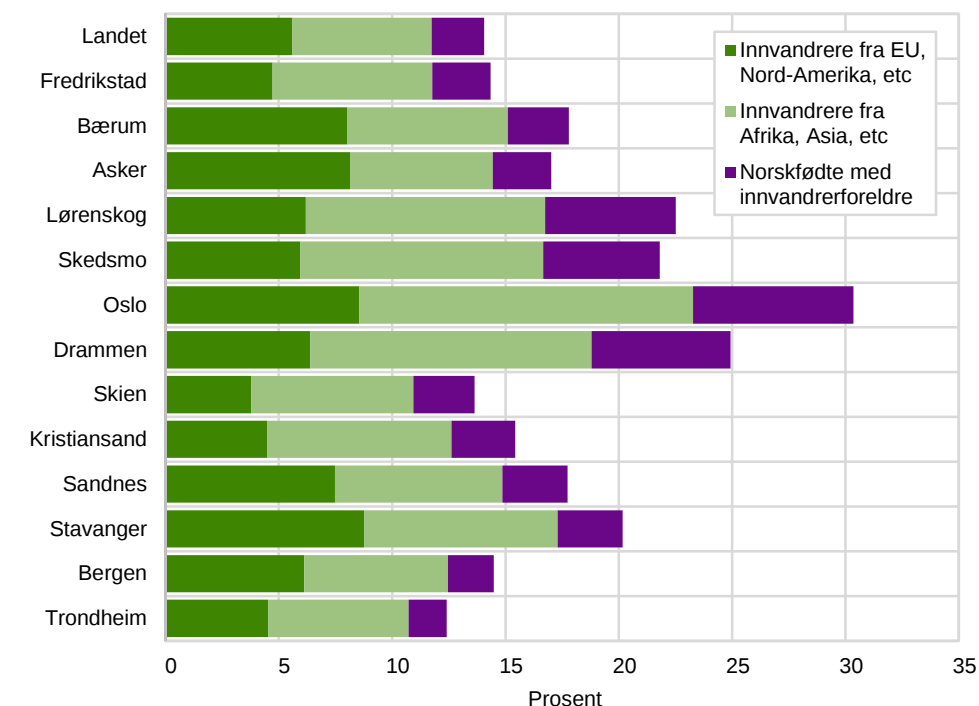
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Som i alle andre allsidig sammensatte innvandrergrupper, er det små forskjeller i kjønnsfordeling mellom kommunene. I de fleste kommunene er det like mange kvinner som menn. En kommune med mange nyankomne flyktninger, og særlig en kommune med mange nyetablerte arbeidsinnvandrere vil nok ha et mannsoverskudd. I kommuner med et lite antall innvandrere kan det bli et klart kvinneflertall dersom det er mange menn i kommunen som har giftet seg med en kvinne fra utlandet. Oslo har samme andel kvinner som blant innvandrere og deres norskfødte barn i Norge. I Oslo er det mange norskfødte med innvandrerforeldre, som av demografiske grunner har et lite mannsoverskudd. De forskjellene som finnes i kjønns sammensetning velger vi å tolke som er resultat av innvandringsstrukturen til kommunen.

1.2.2 Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Den andelen som personer født i Norge med to innvandrerforeldre utgjør av innbyggerne i kommunene følger i noen grad innvandrerandelen (se figur 1.2), men det er unntak. Norskfødte med innvandrerforeldre tilsvarer 20 prosent av antallet innvandrere i Norge i alt. I Oslo og omegnskommunene (unntatt Asker og Bærum) utgjør de 30-35 prosent av antallet innvandrere, mens de i Stavanger, Bergen og Trondheim utgjør bare 16-17 prosent. Kommunene med høye andeler er de som har mange innvandrere med lang botid og som dermed har rukket å få mange barn, som pakistanere i Oslo og tyrkere i Drammen. En del av Oslos nabokommuner har dessuten hatt en betydelig familieutflytting fra Oslo, som Lørenskog og Skedsmo. Asker og Bærum skiller seg ut fra de andre kommunene i Oslo-området, med en andel norskfødte med innvandrerforeldre som ligger i underkant av landsgjennomsnittet. Stavanger, Bergen og Trondheim har relativt få norskfødte med innvandrerforeldre. Der er det grupper med kortere botid, og mindre innslag av slike veletablerte grupper med mange barn født i Norge, som innvandrere fra Pakistan, Marokko, Sri Lanka, Tyrkia og Vietnam. Det kan nok også tenkes en viss flytting av veletablerte innvandrere i retning av Oslo. For Trondheim og Bergen spiller det også inn at de har universiteter med et visst innslag av studenter med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. Disse studentene har normalt ikke en oppholdstillatelse som gir grunnlag for familieetablering eller -gjenforening, og dermed blir andelen barn lavere enn den ellers ville blitt.

Figur 1.2. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av befolkningen i alt. Etter region. 13 utvalgte kommuner. 2013



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

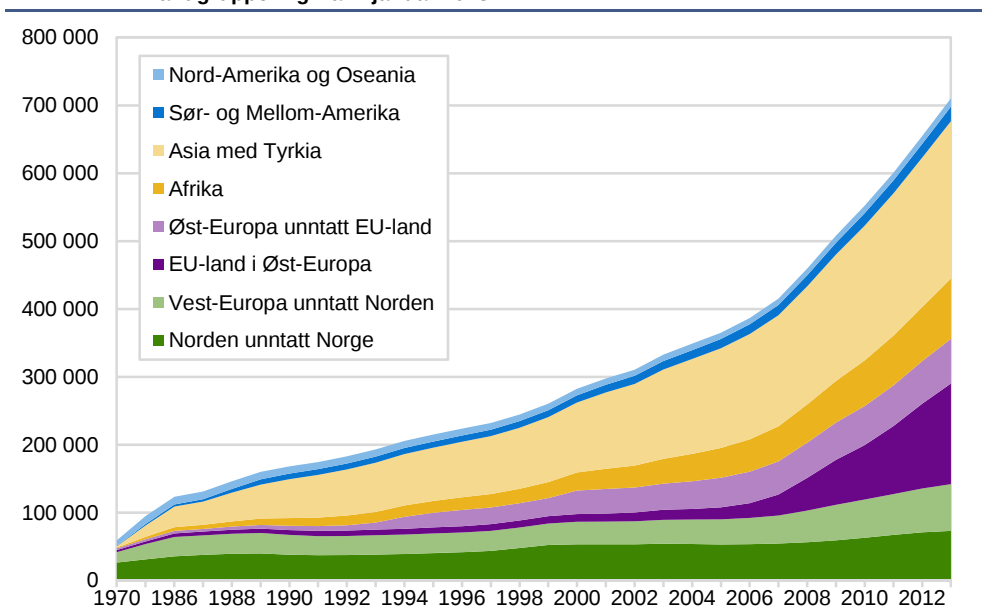
Mange flere innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre siden 2006

Figur 1.3 viser har det vært meget sterk vekst i innvandrerantallet i Norge fra «den nye tids» start i 1970. Siden vi i 2006 brukte en annen regional aggregering av landene, tar vi her med en del tall helt tilbake til 1970. Når antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre slås sammen, er antallet 12-doblet (59 000 til 711 000) fra folketellingen 1970 og fram til 1. januar 2013. Tilveksten det siste året (2012) var nesten like stor som det samlede antallet i 1970.

Fra 2006 er antallet vokst med mer enn 300 000, eller nesten 85 prosent. Antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn i EUs nye medlemsland, økte fra 22 000 i 2006 til nesten 150 000 i 2013. Det betyr at nesten 40 prosent av økningen skjedde blant dem med bakgrunn fra disse nye EU-landene. Det var stor økning også i befolkningen med bakgrunn i Asia, med 77 000, eller 50 prosent mer enn det var. Fra de andre regionene var veksten mindre, i hvert fall i absolutte tall. Veksten fra Afrika har økt gjennom perioden, i takt med tilstrømmingen av flyktninger særlig fra Somalia og Eritrea. Tilveksten fra Vest-Europa har vært stabil omkring 5 000 i året, mens økningen fra Norden har variert mellom 1 000 og 4 000 per år.

Fra Øst-Europa utenom EU har veksten vært stabilt rundt 3 000 per år, mest familieinnvandring og en del flyktninger. Fra Latin-Amerika har tilveksten vært 1 000 per år, som på sju år har gitt en økning på 50 prosent. Minst vekst har det vært fra Nord-Amerika og Australia, fra 9 000 i 2006 til 12 000 i 2013. Det har altså vært en høy veksttakt for innvandrere fra alle regioner, men den vil variere en god del mellom våre utvalgte kommuner. Figur 1.3 viser hvordan veksten har vært for hele landet i perioden 1970-2013.

Figur 1.3. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn. 1970-2013. Landgruppering fra 1. januar 2013

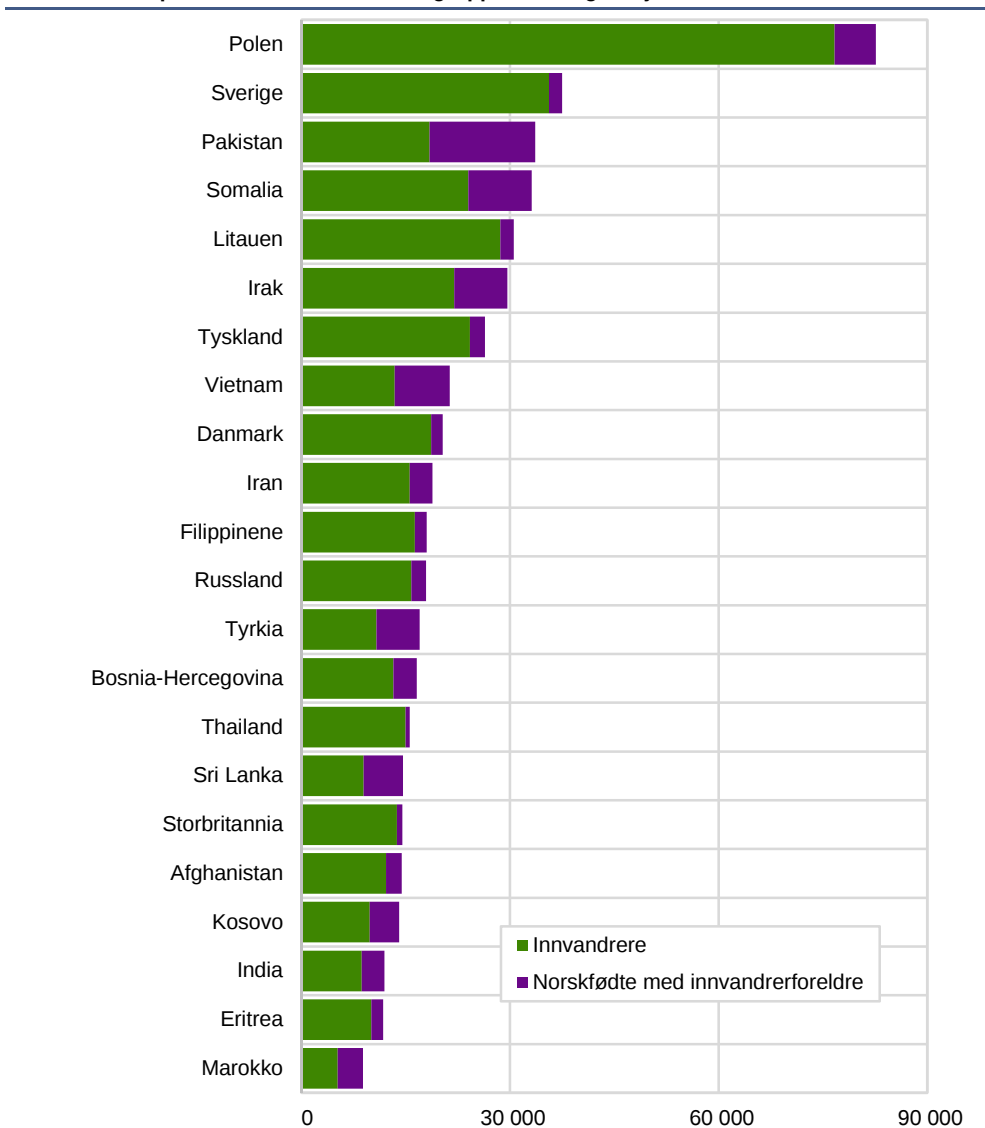


Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Polakker klart største enkeltgruppe

Mange av de forskjellene vi beskriver i demografi og levekår mellom kommunene henger sammen med hvilke innvandrergrupper som er størst i de ulike kommunene, og hvor mye den enkelte gruppen dominerer tallmessig i kommunens innvandrerbefolkning. Den veksten vi har beskrevet over er ikke på noen måte lik i alle kommuner, og de regionene vi aggregerer landene opp til, skjuler store variasjoner mellom kommunene. For å illustrere forskjellene innvandrerlandene i mellom, viser vi i figur 1.4 antallet innvandrere og antallet norskfødte med innvandrerforeldre fra 22 land som er viktige i en norsk innvandringssammenheng.

Figur 1.4. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn. Spesifisert for de 22 største gruppene i Norge. 1. januar 2013. Antall



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Polen er det klart største landet i figur 1.4, med dobbelt så mange som fra Sverige. Ser vi på innvandrerne alene er denne dominansen enda klarere. For mange land i figur 1.4 utgjør norskfødte med innvandrerforeldre en relativt liten andel av hele stolpen. Det gjelder for Sverige, Litauen, Tyskland, Danmark, Filippinene, Thailand, Storbritannia, men også i noen grad for Polen og Russland. Det er til dels svært ulike årsaker til at disse landene faller i samme gruppe, med få norskfødte med innvandrerforeldre.

Noen etablerer seg med barn her

Fra noen av landene er det svært lite vanlig å etablere seg fast i Norge med en ektefelle fra hjemlandet. Danner de familie her, er det med en partner som ikke er innvandrer (Sverige, Danmark, Storbritannia, til en viss grad Tyskland). Fra noen av landene er de aller fleste i Norge kommet for å stifte familie med en uten innvandrerbakgrunn (Thailand, Filippinene, i noen grad Russland).

– andre ikke

Endelig er det noen grupper som er så nyankomne at de ikke har rukket å få barn i Norge, og framtida vil vise hvor mange som vil slå seg ned her permanent med familie. Polen og Litauen er klare eksempler på slike land, men hvor det de siste få årene har vært mange fødsler (se tabell 1.2). Andelen norskfødte med innvandrerforeldre er ikke så stor blant dem med bakgrunn fra Afghanistan og

Eritrea heller, om lag 15 prosent. Innvandringen herfra er i all hovedsak flyktninger, og mange av dem vil få familieetablering med noen fra det samme landet, og etablere sitt familieliv i Norge. Andelen norskfødte vil etter alt å dømme stige.

Blant gruppene med størst andel norskfødte, er de med bakgrunn fra Pakistan, Marokko, Sri Lanka, Tyrkia, og Vietnam, 37-45 prosent av hele gruppen. Dette er land som har en etter norske forhold meget lang innvandringshistorie, og som har en klar tendens til å stifte familie med en fra sitt opprinnelsesland. Det er altså ikke bare botid, men også mønsteret for pardanning (grad av homogami) som betyr mye.

Selv når vi ser på våre to hovedregioner, er dette mønsteret meget klart. Av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., er 24 prosent norskfødte. Blant gruppen med bakgrunn i EU, Nord-Amerika etc. er det bare 7 prosent. Mønsteret for land og regioner er ganske stabilt mellom kommunene, slik at kommuner med stor andel norskfødte som regel har store innslag av innvandrere fra de landene med høye andeler, som Pakistan, Tyrkia og «gamle» flyktningeland. Jo større innslaget av arbeidsinnvandrere fra EU, Nord-Amerika er, jo mindre blir andelen norskfødte med innvandrerforeldre.

1.2.3 Utvikling 2010–2012

Nesten 200 000 flere bosatte

Tabell 1.2A viser de demografiske endringene i treårsperioden 2010-2012. Tabell 1.2B gir relative tall, regnet ut ved alle endringstall er gitt som prosent av middelfolkemengden i perioden (summen av folketallet ved inngangen og utgangen av perioden divideres med to).

Tabell 1.2A. Befolkningsendringer 1.1. 2010 til 1.1. 2013 etter landbakgrunn. Hele landet. Antall

	Befolkning 2010	Fødte	Døde	Fødsels- overskudd	Inn- vandring	Ut- vandring	Netto- innvandring	Vekst	Befolkning 2013
I alt	4 858 200	181 900	124 900	57 000	231 900	95 200	136 700	193 100	5 051 300
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	551 400	27 900	4 700	23 100	207 800	73 000	134 900	159 100	710 500
EU, Nord-Amerika etc.	210 500	9 100	3 100	6 100	130 700	45 100	85 600	92 000	302 500
Afrika, Asia etc.	340 900	18 800	1 700	17 100	77 200	27 900	49 300	67 100	408 000
Polen	52 040	3 420	250	3 170	35 530	8 220	27 320	30 560	82 600
Sverige	31 180	730	490	240	18 720	12 700	6 020	6 290	37 470
Pakistan	31 040	1 260	200	1 060	2 820	1 300	1 520	2 590	33 630
Somalia	25 390	2 750	70	2 680	7 420	2 420	5 010	7 730	33 120
Litauen	10 310	1 490	40	1 450	20 470	1 780	18 690	20 230	30 540
Irak	26 230	2 080	80	2 000	2 800	1 560	1 240	3 380	29 610
Tyskland	22 850	780	300	480	6 460	3 420	3 040	3 550	26 400
Vietnam	20 090	770	100	660	1 150	550	600	1 260	21 350
Danmark	19 290	200	660	-460	4 120	2 650	1 470	1 010	20 300
Iran	16 260	510	90	430	2 880	800	2 080	2 600	18 860
Filippinene	13 430	400	50	350	7 270	3 070	4 200	4 570	18 010
Russland	14 810	830	60	770	3 560	1 190	2 360	3 130	17 940
Tyrkia	15 980	690	80	610	1 240	840	400	1 030	17 000
Bosnia-Hercegovina	15 910	560	220	340	720	380	340	700	16 610
Thailand	12 250	230	30	200	3 870	760	3 120	3 330	15 580
Sri Lanka	13 760	540	50	490	880	540	340	830	14 590
Storbritannia	12 840	150	310	-160	3 730	1 930	1 800	1 660	14 500
Afghanistan	10 440	900	30	880	3 380	320	3 050	4 010	14 450
Kosovo	12 910	770	50	720	840	400	440	1 160	14 060
India	9 740	450	60	390	3 700	1 890	1 810	2 220	11 960
Eritrea	5 770	710	20	680	5 430	180	5 250	5 990	11 760
Kina	7 320	350	50	300	3 070	1 680	1 390	1 710	9 030
Marokko	8 050	450	40	420	690	310	380	790	8 840
Den øvrige befolkningen	4 306 800	154 000	120 100	33 900	24 100	22 200	1 900	34 000	4 340 800

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 1.2B. Befolkningsendringer 1.1. 2010 til 1.1. 2013 etter landbakgrunn. Hele landet. Promille av middelfolkemengden for perioden

	Fødte	Døde	Fødsels- overskudd	Innvandring	Utvandring	Netto- innvandring	Vekst
I alt	37	25	12	47	19	28	39
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	44	8	37	329	116	214	252
EU, Nord-Amerika etc.	36	12	24	509	176	334	359
Afrika, Asia etc.	50	5	46	206	74	132	179
Polen	51	4	47	528	122	406	454
Sverige	21	14	7	545	370	175	183
Pakistan	39	6	33	87	40	47	80
Somalia	94	2	92	254	83	171	264
Litauen	73	2	71	1 002	87	915	990
Irak	74	3	72	100	56	44	121
Tyskland	32	12	20	262	139	124	144
Vietnam	37	5	32	56	27	29	61
Danmark	10	34	-23	208	134	74	51
Iran	29	5	24	164	46	119	148
Filippinene	26	3	22	462	195	267	291
Russland	50	4	47	217	73	144	191
Tyrkia	42	5	37	75	51	24	62
Bosnia-Hercegovina	34	13	21	44	23	21	43
Thailand	16	2	14	278	54	224	240
Sri lanka	38	4	34	62	38	24	58
Storbritannia	11	23	-11	273	141	132	122
Afghanistan	73	2	70	271	26	245	322
Kosovo	57	3	53	62	30	32	86
India	42	6	36	341	174	167	205
Eritrea	81	3	78	619	20	599	683
Kina	43	6	36	375	206	170	209
Marokko	54	5	49	82	37	45	94
Den øvrige befolkningen	36	28	8	6	5	0	8

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

De landene som har den største andelen norskfødte med innvandrerforeldre er ikke lenger de som føder flest barn i Norge. Det ble født i gjennomsnitt omtrent 400 barn per år med to pakistanskfødte foreldre på disse tre årene, mens det tidligere har vært mer enn 100 flere. Noen er opptatt av hvor mange som fødes i Norge av en norskfødte forelder med pakistansk bakgrunn og en innvandrer fra Pakistan. De siste årene har det vært omtrent 300. For mer om denne og andre grupper med en viss utenlandsk bakgrunn og som ikke faller inn under vår definisjon av innvandrere, se Dzamarija (2014, kommende).

Fødselsoverskuddet blant innvandrerne 23 000, største blant polakkene

De siste tre årene har det vært født flest med foreldre fra Polen (3 400), flere enn med foreldre fra Somalia (2 750) eller Irak (2 100). Antallet fødte med foreldre fra Litauen vokser raskt, og var 1 500 i perioden 2010-2012. Det var årlig om lag 250 fødte med foreldre fra Afghanistan, Tyrkia, Russland, Kosovo, Eritrea, Vietnam, men også fra Sverige og Tyskland. I tillegg til den store innvandringen fra Polen, var også fødselsoverskuddet for dem fra Polen større enn for noe annet land.

Tallet på innvandrere som dør er relativt lavt, siden innvandrerne er en gruppe som gjennomgående er ganske ung. Det er om lag 1000 innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. som dør per år, og vel halvparten så mange med bakgrunn i Afrika, Asia etc. Flest døde er det blant innvandrere fra Danmark, en gruppe med meget lang botid og relativt høy alder, og fra Sverige. Det er også om lag 100 per år med bakgrunn fra Polen, Tyskland og Vietnam som dør. Blant innvandrerne fra Danmark og Storbritannia fødes det færre enn det dør. Begge land har en del gamle innvandrere i Norge, og fødselstallene er svært lave. Det er for få dødsfall til at det kan gjøres gode nok dødelighetsanalyser, men innvandrernes demografi er behandlet så langt det lar seg gjøre av Tønnessen 2014.

200 000 innvandring, men også 70 000 utvandring

Utvandringen 2010-2012 var størst blant innvandrere fra Sverige, 13 000 personer, men også blant polakker var den stor, over 8 000. I omtalen av kvalitetsproblemer

under Datagrunnlag i Innledningen, legger vi vekt på manglende melding av utvandring, kanskje særlig blant arbeidsinnvandrere fra de nye EU-medlemmene fra 2004. Det er en fare for at det er registrert flere herfra enn de som faktisk bor i Norge, og at rater dermed blir for lave fordi nevnerne i ratebrøkene vil være for store.

De tallene vi har referert for antall fødsler viser at mange innvandrere fra de nye EU-landene slår seg ned med sin familie i Norge, men utvandringstallene viser at det er også mange som returnerer etter noen år. De største antall utvandrere, både absolutt og i forhold til middelfolkemengden har vi blant innvandrerne fra våre naboland. Flyktninger har en relativt liten tendens til å gjenutvandre. Fra landene i Afrika, Asia etc. er utvandringen størst fra Kina, Filippinene og India. Fra Kina vil det være mange studenter som vender hjem etter endt utdanning, og fra Filippinene er det de seinere årene kommet mange au parir som etter forutsetningene skal returnere. Innvandrere fra India synes å ha en demografisk atferd som likner mer på arbeidsinnvandringslandene enn på andre land i Asia. For mer om utvandrere, se Pettersen 2013.

Innvandringen og innvandrernes demografi gjør at folketallet i Norge vokser mer enn i verden som helhet. Ser vi bare på den naturlige tilveksten (fødte minus døde) i perioden 2010-2012, var fødselsoverskuddet blant innvandrerne 23 000, mens det i den øvrige befolkningen faktisk var 10 000 høyere. Relativt var selvfølgelig fødselsoverskuddet 2010-2012 mye større blant innvandrerne (37 promille av middelfolketallet) enn i den øvrige befolkningen (8 promille).

1.2.4 Landbakgrunn

Polakker største landgruppe i 11 av 13 kommuner

Tabell 1.3 viser de fem største landgruppene i hver av våre 13 kommuner, mens figur 1.5 viser den som er størst blant EU, Nord-Amerika etc. og blant Afrika, Asia etc., og hvor store disse største landenes andel er. Det største landet i 11 av de 13 kommunene er Polen. Det bare i Fredrikstad (Irak) og Oslo (Sverige) hvor polakkene ikke er største gruppe. De er største gruppe også i over 200 andre kommuner (Østby et al. 2013). Sverige er nest største innvandrergruppe i Norge, og kommer med blant de fem største landene i halvparten av våre kommuner. Det er Oslos nabokommuner mot vest, og i de største byene.

Som tredje største innvandringsland for Norge, kan det være overraskende at Litauen ikke er blant de største i flere enn tre kommuner, nummer to i Sandnes og Bergen og nummer fem i Skien. Dette er uttrykk for at innvandrere fra Litauen kom til Norge etter at det var blitt mange polakker i sentrale strøk her, og at litauere er en viktig innvandrergruppe i utkant-Norge i større grad enn det polakkene er (Østby et al. 2013). Somaliere er blant de største gruppene i fire av våre kommuner: Skien, Fredrikstad, Asker og Oslo.

I 2012 var somaliere største gruppe i 17 kommuner, mange av dem «halvstore byer». Tyskland er nummer tre i bare en kommune, Trondheim, og er med på listen også i Stavanger, Sandnes, Bergen og Asker. Middelfolkemengden fra Somalia var litt større enn fra Irak, men Irak var blant de fem største landene i så mange som åtte av våre kommuner, og på topp i Fredrikstad.

Pakistan blant topp tre i bare tre kommuner

Pakistan som veletablert innvandrerland er nummer to bare i Lørenskog, i Oslo og i Skedsmo tredje største gruppe. Tyrkia når opp bare i Drammen, hvor de er nest størst. Fordelingen av landene i tabell 1.3 sier mye om hvorvidt innvandringen til kommunen har vært flyktningeinnvandring eller arbeidsinnvandring, og er viktig bakgrunnskunnskap for vurdering av integreringen.

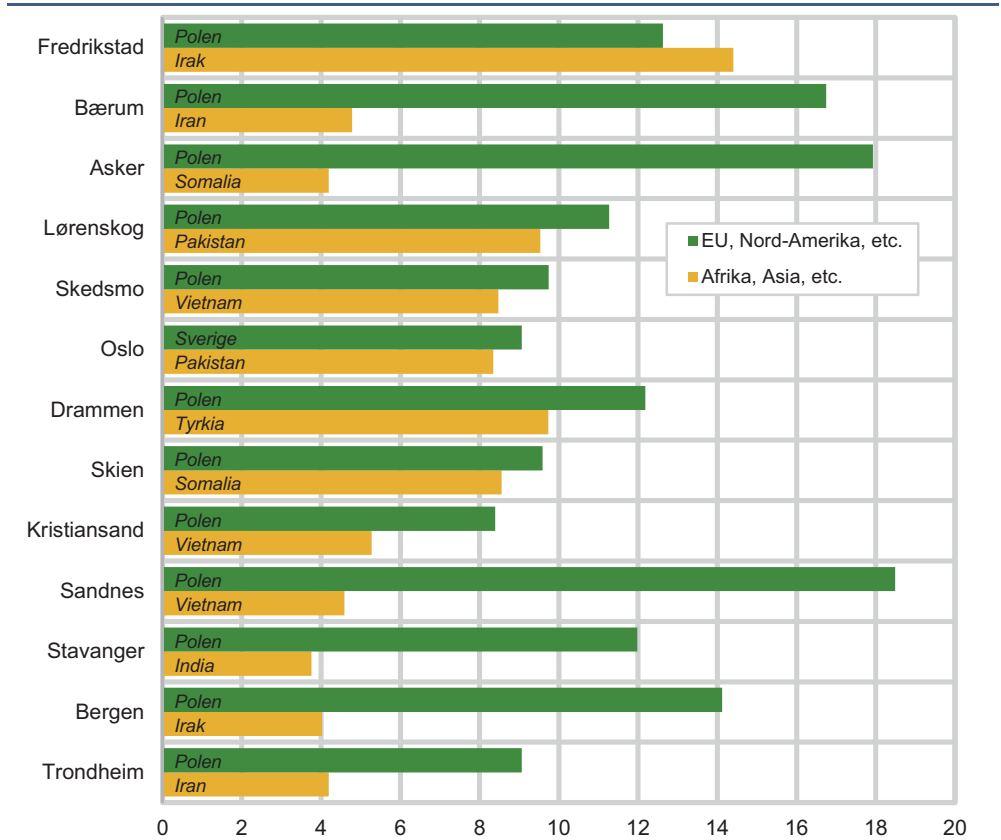
Tabell 1.3. Fem største landgrupper i hver av de 13 kommunene. 1.1.2013

	1	2	3	4	5
Fredrikstad	Irak	Polen	Somalia	Sverige	Bosnia-Hercegovina
Bærum	Polen	Sverige	Iran	Filippinene	Danmark
Asker	Polen	Sverige	Danmark	Somalia	Tyskland
Lørenskog	Polen	Pakistan	Vietnam	Sri Lanka	Iran
Skedsmo	Polen	Vietnam	Pakistan	Irak	Iran
Oslo	Sverige	Polen	Pakistan	Somalia	Irak
Drammen	Polen	Tyrkia	Irak	Afghanistan	Pakistan
Skien	Polen	Somalia	Irak	Kosovo	Litauen
Kristiansand	Polen	Vietnam	Irak	Danmark	Chile
Sandnes	Polen	Litauen	Vietnam	Tyskland	Russland
Stavanger	Polen	Storbritannia	Sverige	India	Tyskland
Bergen	Polen	Litauen	Irak	Tyskland	Sverige
Trondheim	Polen	Sverige	Tyskland	Iran	Irak

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 1.5 viser hvilket land som er størst blant dem fra EU, Nord-Amerika etc. og dem fra Afrika, Asia etc. Polen er som nevnt størst i 11 av kommunene, og er dermed størst blant dem fra EU, Nord-Amerika etc. i disse kommunene. Det er bare i Oslo at Polen i 2013 ikke var største EU-land. For de fleste kommunene er andelen innvandrere fra Polen mye større enn fra største land i Afrika, Asia etc. Polens dominans er særlig sterk i Bærum og Asker, og storbyene langs kysten fra Sandnes til Trondheim (10-18 prosent av alle innvandrere).

Blant landene i Afrika, Asia etc. er variasjonen større, og andelen til største land gjennomgående mindre. Størst betydning har Irak i Fredrikstad med 14 prosent av innvandrerne, pakistanere når 10 prosent i Lørenskog og tyrkere 10 prosent i Drammen. Det er sju land blant dem som er størst av landene i Afrika, Asia etc. i de 13 kommunene. Det at India er største gruppe i Stavanger sier mye om indierne i Norge, og om arbeidskraftsbehovet i Stavanger.

Figur 1.5. Største innvandrergroupe (EU, Nord-Amerika etc., Afrika, Asia etc.) andel av samlet antall innvandrere i kommunen. 1.1.2013


Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I 2006 var innvandringens struktur helt annerledes, og representasjonen av største gruppe likeens. Største forskjellen var at Polens rolle var mer beskjeden, men

allerede da var Polen tredje største innvandrerland i Bærum. Vietnam var største innvandrerland fra Afrika, Asia etc. i tre kommuner og nest størst i fire av de tolv vi da tok med.

Botid mindre enn tre år for 28 prosent, over 20 år for 20 prosent

Med botid mener vi tid siden første registrerte innvandring til Norge, og det betyr ikke nødvendigvis den tid innvandreren har bodd i sin nåværende kommune. Vi legger ofte til grunn at innvandrere med kort botid har større behov for kommunal og annen integreringsinnsats enn innvandrere med lang botid. Det er nå svært ulik fordeling av botid mellom de store innvandrergruppene (se tabell 1.4). Vel 60 prosent av innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. har bodd her i mindre enn seks år, mens andelen blant dem fra Afrika, Asia etc. er bare 35 prosent. Dette er et resultat både av at innvandringen fra EU, Nord-Amerika etc. har vært svært stor de seinere årene mens innvandringen fra Afrika, Asia etc. har vært mer stabil, og dessuten at mange innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. returnerer hjem etter relativt kort tid (for utvandring, se tabell 1.2).

Størst andel med kort oppholdstid i Norge er det fra Litauen, med 90 prosent med fem års eller kortere botid. Også fra Polen og Eritrea er andelen så høy som 80 prosent. Omtrent halvparten har kortere botid enn 6 år blant innvandrere fra så ulike innvandringsland som Filippinene, Tyskland, Afghanistan, India, Thailand, Sverige og Somalia. Særlig mange med kortere botid enn tre år er det fra Litauen (to av tre), fra Eritrea, Polen, Filippinene, og Sverige og India (tre av ti). Andelen med lengst botid (over 20 år) er største blant dem fra Vietnam, Danmark og Pakistan (50-60 prosent). Også fra Sri Lanka, Marokko og Tyrkia er andelen med lang botid høy.

Tabell 1.4. Innvandrere (fra 22 land) etter botid i Norge. Prosent. 1.1.2013

	Antall	Prosent	0-2 år	3-5 år	6-10 år	11-20 år	21 år og mer
I alt	593 300	100	28	19	16	18	19
EU, Nord-Amerika, etc.	282 100	100	37	24	12	10	17
Afrika, Asia, etc.	311 300	100	20	15	20	25	20
Polen	76 700	100	40	39	13	2	4
Sverige	35 600	100	30	15	12	22	21
Litauen	28 600	100	67	24	8	1	0
Tyskland	24 200	100	21	31	18	13	18
Somalia	24 000	100	27	16	27	24	6
Irak	22 000	100	10	16	27	44	4
Danmark	18 700	100	13	7	10	16	55
Pakistan	18 400	100	10	8	12	19	51
Filippinene	16 300	100	37	17	15	13	18
Russland	15 800	100	18	19	39	23	2
Iran	15 600	100	16	8	14	29	33
Thailand	15 000	100	24	23	29	17	8
Storbritannia	13 700	100	21	14	10	16	39
Vietnam	13 400	100	6	4	9	19	61
Bosnia-Hercegovina	13 200	100	4	4	6	83	2
Afghanistan	12 200	100	26	22	36	14	2
Tyrkia	10 800	100	8	9	16	25	42
Eritrea	10 000	100	53	26	8	4	9
Kosovo	9 800	100	6	8	14	57	14
Sri Lanka	8 900	100	6	7	10	32	44
India	8 700	100	30	18	10	11	31
Marokko	5 200	100	9	8	13	28	43

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

De kommunene som har mange innvandrere fra Afrika, Asia etc. med kort botid vil trolig skåre dårlig på mange levekårsindikatorer. Men botid er ikke det eneste som betyr noe. Mange kvinner fra Pakistan, Tyrkia og Marokko har lang botid og samtidig lav yrkesdeltaking, og skårer derfor ofte lavt på de levekårsindikatorene vi bruker. Vi viser i figur 1.6 hvor stor andel av innvandrerne i hver av kommunene som har kortere enn 6 års botid i Norge, for EU-innvandrere og innvandrere fra Afrika, Asia etc. Effekten av botid kan være nokså forskjellig for disse to gruppene (Olsen 2010).

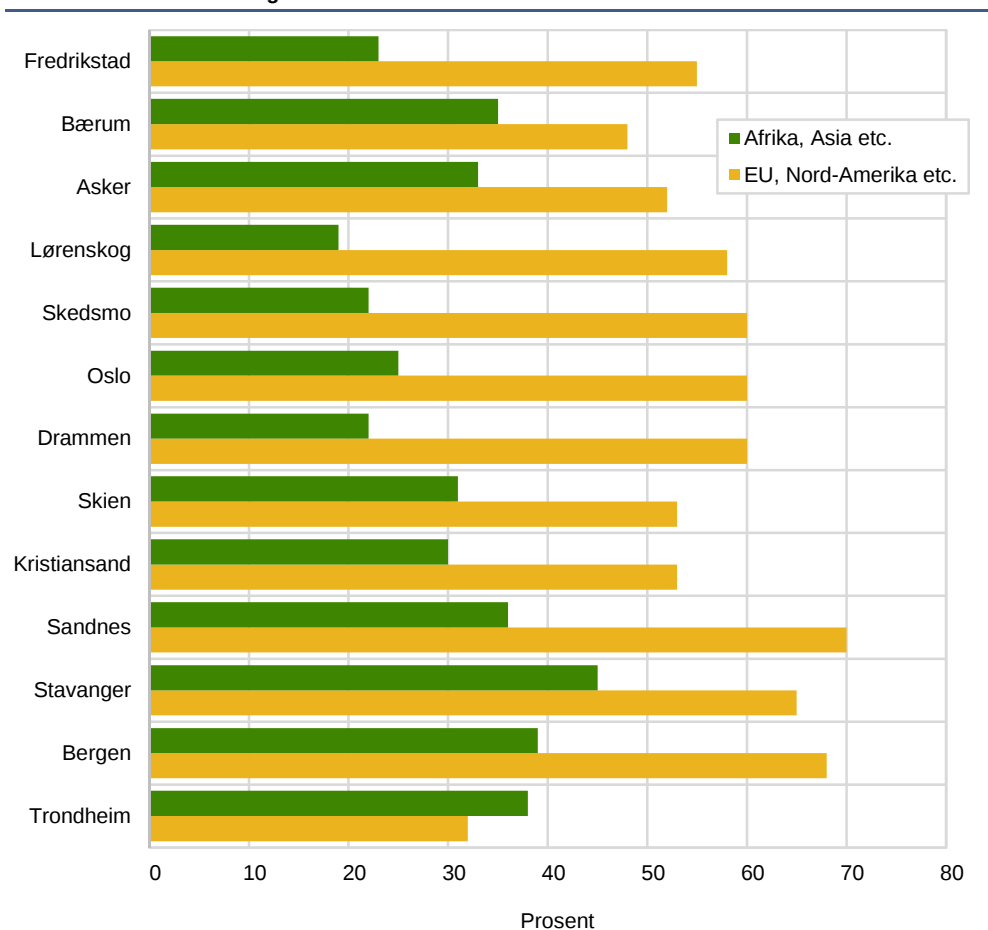
Flest nyankomne blant EU-innvandrere

Størst andel nyankomne er det selvfølgelig blant EU-innvandrerne, mellom 50 og 70 prosent har kommet i løpet av de siste fem årene. Unntaket er Trondheim, hvor bare en av tre fra EU, Nord-Amerika etc. har så kort botid. Trondheim er eneste kommune hvor andelen nyankomne er mindre fra EU, Nord-Amerika etc. enn fra Afrika og Asia etc. I 2006 var Trondheim den av våre kommuner som hadde flest nyankomne. Slik er det ikke lenger (se figur.6). Den nye arbeidsinnvandringen betyr mindre i Trondheim enn i de andre store innvandringskommunene.

– særlig på Vestlandet

Størst andel nyankomne fra EU, Nord-Amerika etc. finner vi i Sandnes, Bergen og Stavanger. I og rundt Oslo er også andelen høy, med unntak av Bærum, fra 50 til 60 prosent. Størst andel nyankomne fra Afrika, Asia etc. har Stavanger, Bergen, Trondheim, Sandnes og Bærum, med fra 45 til 35 prosent. Det er i underkant av 25 prosent nyankomne fra Afrika, Asia etc. i Oslo, Fredrikstad, Skedsmo, Drammen og Lørenskog. I noen av disse kommunene bodde det mange fra Afrika, Asia etc. allerede for seks år siden (som i Oslo), for noen (for eksempel Fredrikstad) kommer det mange flyktninger fra andre deler av Norge, og disse har gjerne relativt lang botid.

Figur 1.6. Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. med botid 0-5 år. Utvalgte kommuner. 1.1.2013



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

1.2.5 Alderssammensetning

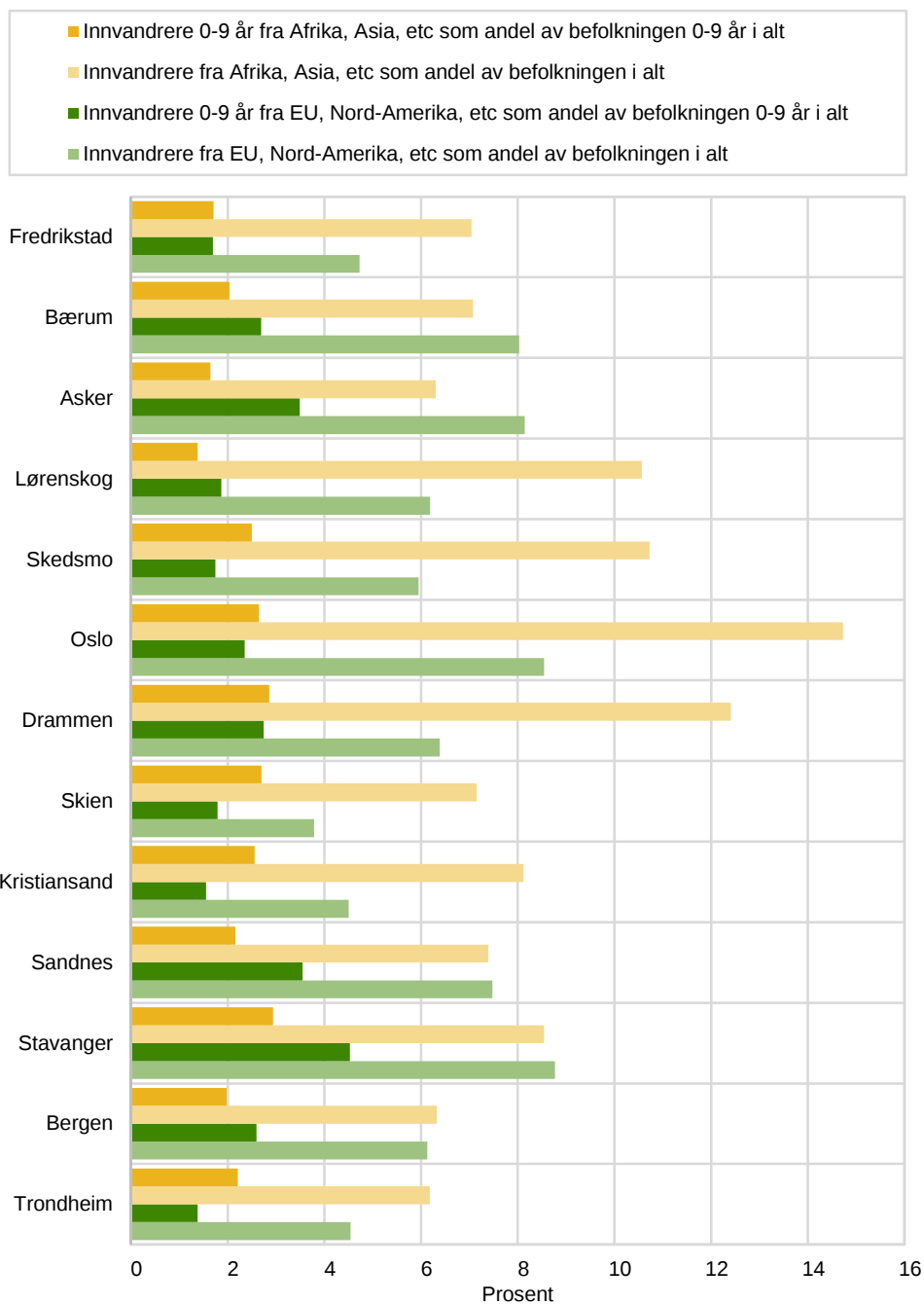
Innvandrerne er unge

Det er relativt store avvik i aldersfordeling mellom innvandrerne og befolkningen under ett. Det er mye enklere å flytte (også mellom landene) for enslige unge voksne enn det er for familier. Innvandringen til Norge er i stor grad arbeidsinnvandrere, som typisk er voksne, men under 50 år, og flyktninger, og familiemedlemmer til begge grupper. Det blir ikke så mange barn med på slike flyttinger, men mange av dem som slår seg ned i Norge får barn etter ankomsten hit.

For eldre personer er det ikke så lett å få bosette seg i Norge, de er ikke så attraktive på arbeidsmarkedet, og familiegjengenforening med barn de har som er bosatt i Norge, er oftest vanskelig. Derfor er andelen voksne i alder 20-49 år 67 prosent blant innvandrerne, men bare 40 prosent i befolkningen under ett. I befolkningen er 10 prosent over 70 år, mens det blant innvandrerne bare er 3,5 prosent. De yngste (0-9 år) utgjør 5 prosent av innvandrerne, men 12 prosent i befolkningen under ett. Norskfødte med innvandrerforeldre er svært unge, 55 prosent er under 10 år, og bare 2 promille er over 70 år. I alle årsklasser under 10 år er det flere norskfødte med innvandrerforeldre enn det er innvandrere, innvandrerne er i flertall i alle årsklasser fra 11 år og oppover.

Vi skal se på andelen barn og andelen unge voksne i våre kommuner. Innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. utgjør mellom 4 og nesten 9 prosent av befolkningen i våre kommuner (se figur 1.7a). Barn innvandret fra disse landene, utgjør mellom en tredel og en halvpart av disse prosenttallene, de utgjør mellom 1,5 og 4,5 prosent av alle barn 0-9 år i kommunene. Innvandrerne fra Afrika, Asia etc. utgjør mellom 6 og 15 prosent av folketallet, og av unge i alderen 0-9 år utgjør de mellom 1,5 og 3 prosent. Til tross for at det er mange flere innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn det er fra EU, Nord-Amerika etc., er det flest barn i alder 0-9 år fra EU, Nord-Amerika etc. i 7 av våre 13 kommuner. Forskjellene mellom kommunene har liten betydning for kommunenes aldersstruktur.

Figur 1.7a. Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 0-9 år. 13 kommuner. 1.1.2013

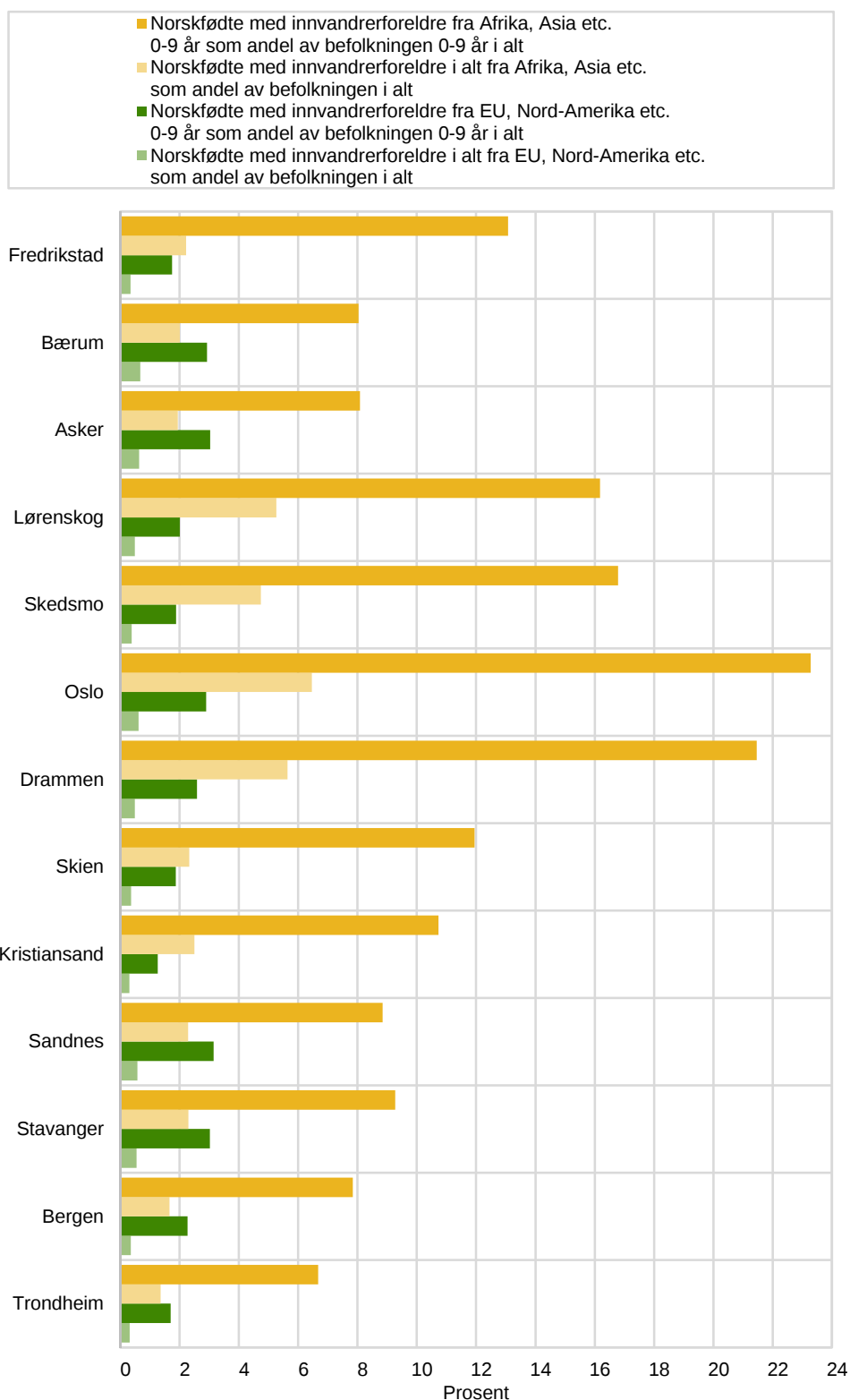


Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

– norskfødte med innvandrerforeldre enda yngre

Når vi ser på aldersfordelingen blant de norskfødte med innvandrerforeldre, blir bildet ganske annerledes (se figur 1.7b). For noen kommuner; Asker, Bærum, og fra Sandnes til Trondheim utgjør norskfødte barn med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. om lag 8 prosent av barnekullet. I de andre kommunene er andelen over 10 prosent, størst er den i Oslo hvor nesten 25 prosent av barna i alderen 0-9 år er født i Norge med to foreldre fra Afrika, Asia etc. I Drammen er andelen nesten like stor. Deretter har Skedsmo og Lørenskog de største andelen. Det er i stor grad et resultat av selektiv utflytting av familier fra Oslo til disse nabokommunene i øst, hvor tilbudet av familieboliger er stort og hvor prisene er lavere enn i Oslo og vest for Oslo. Dette vitner om et stort potensiale for vekst i befolkningen med bakgrunn fra Afrika, Asia etc.

Figur 1.7b. Andel norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 0-9 år. 13 kommuner. 1.1.2013



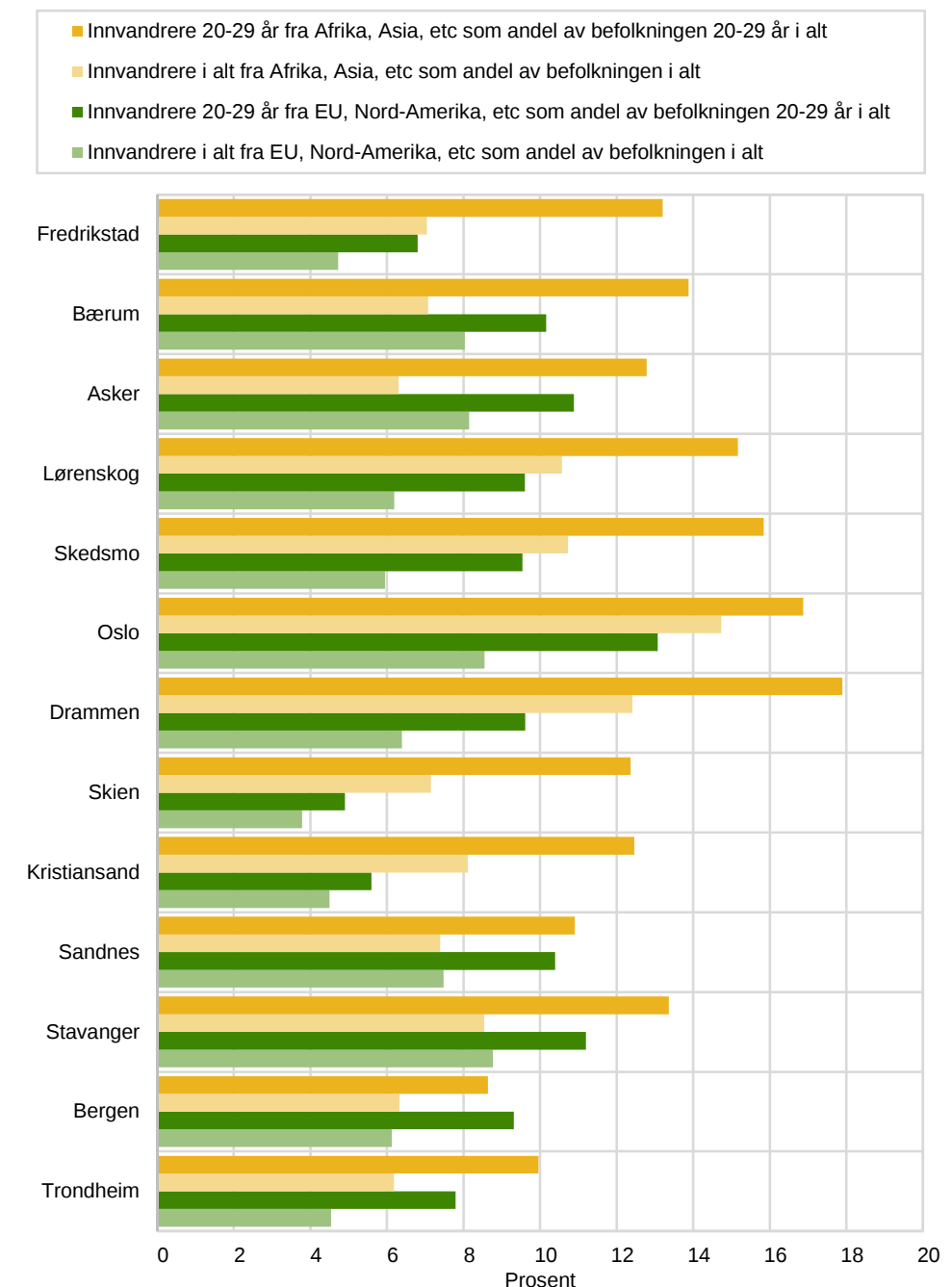
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Blant unge voksne (20-29 år) utgjør andelen innvandrere fra Afrika, Asia etc. mellom 8 og 18 prosent av de bosatte i Norge som er i denne aldersgruppen (se figur 1.7c). Til tross for at Oslo har klart høyest innvandrerandel i befolkningen, er innvandrerandelen blant 20-29-åringene høyest i Drammen, og Skedsmo og Lørenskog kommer heller ikke langt etter Oslo. Forskjellen mellom kommunenes innvandrerandel er mye mindre i denne aldergruppen enn den er blant

innvandrerbarn og blant barn født i Norge med to innvandrerforeldre. I alle kommuner utgjør innvandrere i alderen 20-29 år en større andel av folkemengden i kommunen enn det innvandrerne i alt utgjør av den totale folkemengden. Vi har her nok et eksempel på at migrasjonen er høyest blant unge voksne.

Den andelen som 20-29-åringene fra EU, Nord-Amerika etc. utgjør av alle i tjuetårene er i alle kommuner unntatt i Bergen lavere enn den andelen innvandrerne fra Afrika, Asia etc. utgjør. Andelen i tjuetårene er noe høyere enn totalandelen, men de fra Afrika, Asia etc. har mye sterkere konsentrasjon om unge voksne enn det EU-innvandrerne har.

Figur 1.7c. Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 20-29 år. 13 kommuner. 1.1.2013



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

1.2.6 Innvandringsgrunn

SSBs offisielle statistikk om innvandringsgrunn omfatter alle innvandrere med statsborgerskap fra land utenom Norden som innvandret til Norge for første gang

mellom 1990 og 2012. Om personer med flukt som innvandringsgrunn finnes det derimot forholdsvis gode opplysninger også for en del år før 1990. Statistikken gir en oversikt over de fem hovedgrunnene til at personer flytter til Norge. Alle førstegangsinnvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap som kom i perioden 1990-2012 har blitt tildelt en av hovedverdiene Arbeid, Familie, Flukt, Utdanning og Annen innvandringsgrunn.

Nordiske statsborgere kan flytte fritt mellom de nordiske landene, og de trenger derfor ikke å oppgi noe innvandringsgrunn. Derfor står de med uoppgitt innvandringsgrunn i vår statistikk.

Innvandringsgrunn er grunn til første innvandring.

Arbeidsinnvandring omfatter personer som har fått opphold i Norge på bakgrunn av en arbeidstillatelse eller er underlagt registreringsordningen for EU/EØS/EFTA-borgere.

Familieinnvandring dekker familiegjenforening og familieetablering. Referansepersonen er den "herboende" parten ved familieinnvandring, eller den som en familieinnvandrers kommer sammen med.

Familiegjenforening er gjenforening med ektefelle, foreldre, barn eller andre familiemedlemmer, hvor familierelasjonen oppsto før referansepersonen ble bosatt i Norge.

Familieetablering forstås som nytt ekteskap eller en annen pardannelse der den ene parten ikke er bosatt i Norge (transnasjonal ekteskapsinngåelse), og der han eller hun kan få opphold på grunnlag av familieforholdet til sin bosatte ektefelle eller samboer.

Flukt omfatter personer som har fått opphold i Norge, hvor flukt har vært gitt som årsak til søknad om opphold, uten hensyn til om personer har fått flyktningstatus etter flyktningkonvensjonen. Inkludert dem som har fått opphold på humanitært grunnlag og gjennom kollektiv beskyttelse, samt overføringsflyktninger som har fått opphold på humanitære grunner.

Utdanning omfatter i hovedsak studenter, men også praktikanter og au-pairer. Studenter fra EØS/EFTA er underlagt registreringsordningen, og trenger ikke å søke om tillatelse.

Annen innvandring

I tillegg kommer noen vedtaksgrunner som ikke lar seg klassifisere i de andre hovedgrunnene. Personer som får tillatelse etter andre rimelighetsgrunner faller inn under denne gruppen.

Antall arbeidsinnvandrere vokser raskest, men fortsatt flest familieinnvandrere

Av de i alt knapt 600 000 innvandrere som var registrert bosatt 1. januar 2013 var det vel 20 prosent (129 000) som det ikke var registrert noen innvandringsgrunn for (se tabell 1.5). Dette er dels personer innvandret til Norge før 1990, dels nordiske statsborgere som jo har fri adgang til å flytte hit, og som ikke tilordnes noen innvandringsgrunn. Vi vet at mange nordiske statsborgere kommer for å arbeide, men mange kommer også på grunn av familie, studier eller annet.

Den største gruppen er de som har kommet av familiegrunner, 175 000 eller nesten 30 prosent. Blant disse var det 45 000 (7,5 prosent) som kom for å inngå eller gjenoppta et familieliv med en flyktning. Flyktningene alene utgjorde 120 000, eller 20 prosent. 140 000 var kom som arbeidsinnvandrere, og denne gruppen er den som vokser hurtigst. Mange studenter vender hjem etter kort tid, derfor utgjør

ikke de mer enn 26 000 ved inngangen til 2013. For en grundigere gjennomgang av innvandringsgrunnene, se Dzamarija (2013).

De ulike gruppene nevnt over stiller kommunene overfor svært ulike muligheter og utfordringer. Arbeidsinnvanderne kommer med en arbeidskontrakt i handa, og går inn i en jobb. Etter hvert er det imidlertid en fare for å miste jobben (Statistisk sentralbyrå 2014). Noen skaffer seg raskt en ny jobb, mens andre kanskje ikke har kvalifikasjoner som så lett er grunnlaget for en annen jobb enn den de kom for å ta.

Arbeidsinnvandrere fra EU, flyktninger fra Afrika, Asia etc.

Blant innvanderne i Norge er det litt flere med første statsborgerskap i et land i Afrika, Asia etc. enn i EU, Nord-Amerika etc., 52,5 prosent mot 47,5 prosent, se tabell 1.5. Vel ti prosent (35 000) fra Afrika, Asia etc. var uten innvandringsgrunn. Dette er i all hovedsak de som ankom før 1990, og som bor her fortsatt. Praktisk talt alle flyktninger kom fra denne regionen, og flyktningen utgjør nesten 40 prosent av innvanderne herfra. Legger vi til dem som er familieinnvandet til flyktninger, kommer vi opp i litt over halvparten av alle fra Afrika, Asia etc. De største flyktingelandene, med mellom 7 000 og 14 000 flyktninger i Norge, er Irak (14 000), Somalia, Bosnia-Hercegovina, Russland, Afghanistan, Vietnam, Eritrea og Kosovo. Fra de fleste av disse landene er det også kommet mange familiemedlemmer til flyktninger, men fra Bosnia-Hercegovina var det systematisk uttak av hele familier som fikk komme til Norge, og dermed har antallet familiegjenforeninger til denne gruppen blitt relativt liten.

Tabell 1.5. Innvandrere etter innvandringsgrunn og landbakgrunn. Hele landet 1.1.2013

Statsborgerskap	I alt	Arbeid	Familie		Flukt	Utdanning	Andre	Uoppgift
			Familie i alt	Hvorav familieinnvandet til person med flyktningbakgrunn				
I alt	593 300	137 890	176 780	44 710	121 690	25 950	1 880	129 140
Første statsborgerskap fra Afrika, Asia, etc.	311 300	16 680	121 620	43 790	119 240	17 340	900	35 490
Første statsborgerskap fra EU, Nord-Amerika, etc.	282 100	121 210	55 160	910	2 450	8 610	980	93 650
Utvalgte land								
Polen	76 700	51 890	19 360	320	920	830	40	3 610
Litauen	28 600	20 410	6 980	20	10	640	20	540
Tyskland	24 200	11 280	6 390	70	110	1 550	260	4 650
Somalia	24 000	60	8 870	8 120	14 520	0	10	550
Irak	22 000	190	8 680	7 940	12 430	10	20	630
Pakistan	18 400	650	7 730	890	890	460	60	8 650
Filippinene	16 300	1 190	7 050	80	230	4 900	300	2 670
Russland	15 800	1 700	7 700	650	4 170	1 790	40	400
Iran	15 600	510	3 150	2 240	10 670	470	20	740
Thailand	15 000	250	13 070	110	290	290	30	1 060
Storbritannia	13 700	5 120	2 750	40	70	250	170	5 360
Vietnam	13 400	170	4 490	2 650	8 290	270	20	180
Bosnia-Hercegovina	13 200	370	1 520	1 030	10 820	90	10	440
Afghanistan	12 200	50	3 630	3 340	8 320	0	10	180
Tyrkia	10 800	340	6 130	1 160	910	150	30	3 230
Eritrea	10 000	10	1 860	1 650	7 750	20	10	390
Kosovo	9 800	210	2 240	1 450	6 950	40	10	380
Sri Lanka	8 900	190	3 870	2 780	4 040	140	10	690
India	8 700	2 160	3 270	230	240	480	60	2 480
USA	8 100	1 260	3 070	50	70	590	90	3 030
Latvia	8 100	5 270	2 110	10	10	400	10	270
Romania	7 900	4 330	2 680	110	160	580	20	180
Kina	7 600	1 000	2 910	230	820	1 600	10	1 220
Island	7 100	-	-	-	-	-	-	7 140
Nederland	7 100	2 600	2 350	20	30	230	130	1 760
Chile	6 200	210	2 070	1 050	3 500	60	10	360
Finland	6 200	-	-	-	-	-	-	6 180
Etiopia	5 700	60	1 790	1 270	3 180	400	20	240
Marokko	5 200	240	2 680	250	140	60	10	2 090

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

En firedel av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. bosatt i Norge ved inngangen til 2013, er familieinnvandrere til andre enn flyktninger. Denne firedelen består av ganske ulike grupper. Vel halvparten av dem har innvandret sammen med eller for å gjenoppta familieliv med en som var arbeidsinnvandrere eller hadde annet opphold. Knappt halvparten kom for å etablere familie med en som i utgangspunktet allerede hadde opphold i Norge. I denne gruppen var det noe flere (30 000) som etablerte familie med en som ikke var innvandrere eller norskfødt med innvandrereforeldre enn som etablerte seg med en som var innvandrere eller norskfødt med innvandrereforeldre (28 000), se tabell 1.6. Blant disse 28 000 kom det store flertallet til en innvandrere, bare 100-200 i året kom til en norskfødt med innvandrereforeldre.

Nordiske statsborgere får ikke registrert noen innvandringsgrunn

For innvandrere med sitt første statsborgerskap i et land i EU, Nord-Amerika etc. har en tredel uoppgitt innvandringsgrunn, mange er nordiske statsborgere, resten er innvandret fra andre land, men før 1990. Mer enn 40 prosent var arbeidsinnvandrere, og 20 prosent var familieinnvandrere, til arbeidsinnvandrere og til andre fra disse landene. Arbeidsinnvandrerne er kommet særlig de siste årene, og særlig fra de land som ble EU-medlemmer i 2004. Mer enn halvparten av alle arbeidsinnvandrere kommer fra Polen og Litauen, se tabell 1.5. Fra Latvia og fra Romania er det også blitt 5 000. Av andre land, ser vi at det er mange arbeidsinnvandrere fra Tyskland (tredje størst) og fra Storbritannia. Det er også kommet arbeidsinnvandrere (spesialister av ulike slag) fra land i Afrika, Asia etc., 4 000 fra Kina, 2 000 fra India og mer enn 1 000 fra Russland og Filippinene.

Utdanningsinnvandrere har vi særlig fra Filippinene (au pairer som forventes å returnere etter et år eller to), men det er også vel 1 500 fra Russland, Tyskland og Kina. Fra typiske flyktingeland som Somalia, Irak eller Afghanistan er det bare en liten håndfull som får komme med utdanning som innvandringsgrunn.

Tabell 1.6. Familieinnvandrede etter familiegjenforeningstype, landbakgrunn og herboendes innvandringskategori. Hele landet. 1.1.2013

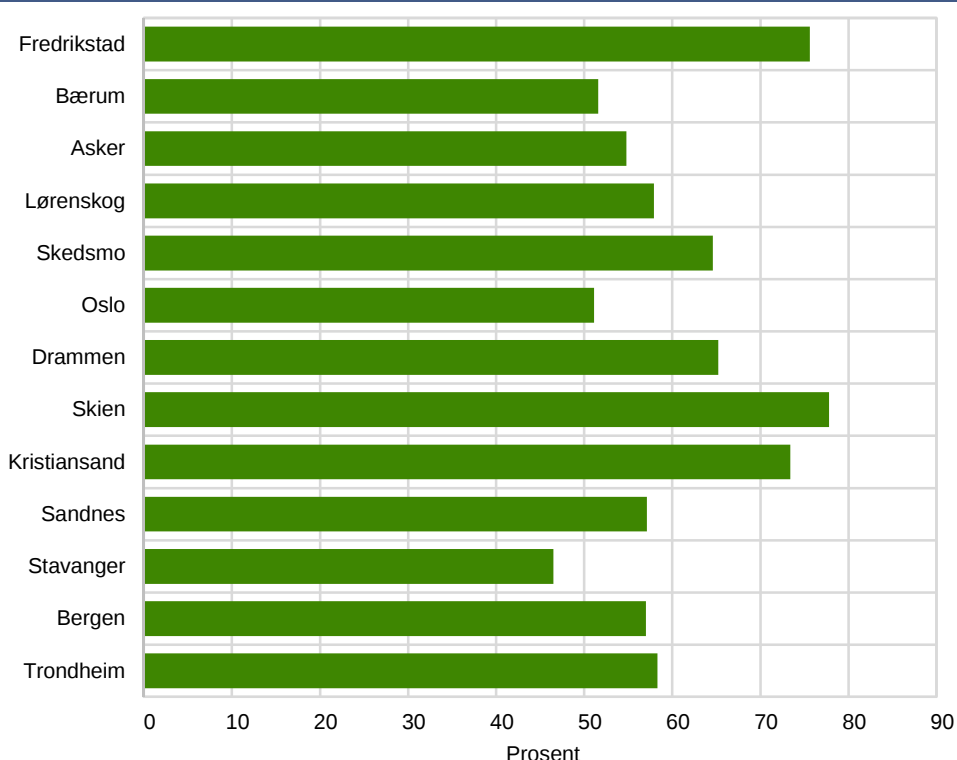
Landbakgrunn	I alt	Gjenforening og medfølgende	Familieetablering			
			I alt	Herboende er innvandrere eller norskfødt med innvandrereforeldre	Herboende tilhører den øvrige befolkningen	Herboende uoppgitt
I alt	176 780	106 980	69 800	30 700	38 560	540
Første statsborgerskap fra Afrika, Asia, etc.	121 620	63 270	58 350	28 020	29 910	420
Første statsborgerskap fra EU, Nord-Amerika, etc.	55 160	43 710	11 450	2 680	8 650	120
Utvalgte land						
Polen	19 360	16 820	2 540	1 160	1 350	30
Thailand	13 070	4 410	8 660	330	8 320	10
Somalia	8 870	8 040	830	820	10	-
Irak	8 680	6 910	1 770	1 710	60	-
Pakistan	7 730	2 700	5 030	4 850	150	30
Russland	7 700	3 980	3 720	460	3 250	10
Filippinene	7 050	2 660	4 390	500	3 880	20
Litauen	6 980	6 380	600	300	300	-
Tyskland	6 390	5 550	830	180	650	10
Tyrkia	6 130	2 340	3 790	2 480	1 270	50
Vietnam	4 490	2 330	2 170	1 770	380	20
Sri Lanka	3 870	1 800	2 070	1 950	80	50
Afghanistan	3 630	2 770	860	830	30	-
India	3 270	1 760	1 510	1 290	200	20
Iran	3 150	1 670	1 480	1 330	140	10
Storbritannia	2 750	1 590	1 160	110	1 040	10
Marokko	2 680	700	1 990	1 230	750	10
Kosovo	2 240	780	1 450	1 210	220	30
Eritrea	1 860	1 550	310	300	10	10
Bosnia-Hercegovina	1 510	620	890	790	100	-

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Jo flere flyktninger, desto større utfordringer for arbeidsmarkedet

Flyktninger synes ofte å ha en vanskeligere vei inn i det norske arbeidsmarkedet enn andre innvandrere fra de samme regionene (se Olsen 2014). Dette er grunnen til at det blir gitt integreringstilskudd til kommunene for de første fem årene etter bosetting, og for at nyankomne flyktninger skal delta i introduksjonsordningen. For mer om introduksjonsordningen, se Statistisk sentralbyrå (2013a). Alt annet likt, kan en anta at i tillegg til at en stor andel med kort botid er viktig for kommunale tiltak, så vil kommuner med mange flyktninger ha andre utfordringer enn kommuner med få flyktninger. Lillegård og Seierstad (2013) analyserer i hvilken grad forskjeller mellom kommunenes måloppnåelse for Introduksjonsprogrammet kan forklares med ulik sammensetning av flyktninggruppene, og i hvilken grad det må være andre faktorer, ved kommunen eller ved programmet, som kan forklare de til dels store forskjellene i måloppnåelse.

Figur 1.8. Andel flyktninger blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. i de 13 kommunene. 1.1. 2013



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Andelen flyktninger blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. varierer mye mellom «våre» kommuner, fra tre av fire i Skien og Fredrikstad til annenhver eller knapt det i Oslo og Stavanger. Kommuner med høy andel flyktninger vil nok ofte møte større utfordringer av integreringsmessig art enn det kommuner med lavere andel flyktninger gjør. I antall er selvfølgelig Oslo størst, der bor nesten halvparten av flyktningene i våre kommuner, men i forhold til antallet innvandrere i alt fra Afrika, Asia etc., er det likevel ikke så mange.

I 2006 var bildet ikke så mye forskjellig fra dette. Antallet flyktninger var lavere, men deres andel av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. var noe høyere. Også den gang hadde Fredrikstad, Skien og Kristiansand de klart høyeste flyktningeandeler, men mange kommuner hadde lavere andel enn Stavanger. Hit er det nok kommet mange innvandrere fra Afrika, Asia etc. også av andre grunner enn flukt.

1.2.7 Endring i kommunene

Innvandrerbefolkningen 12-doblet siden 1970

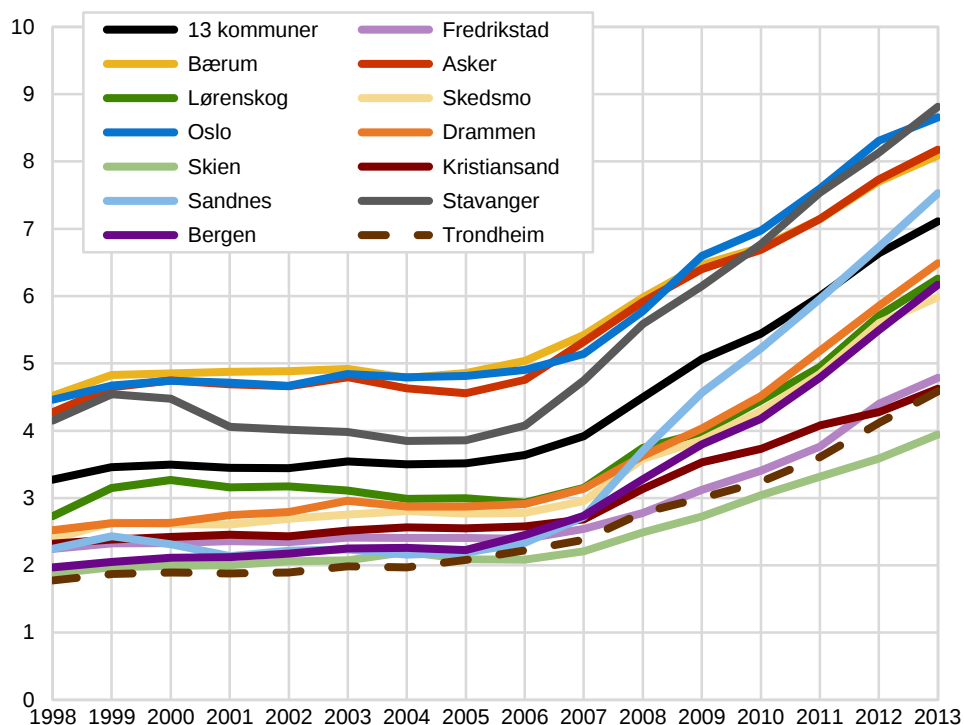
Vi har tidligere skrevet mye om utviklingen i sammensetningen av gruppen innvandrerne og deres norskfødte barn i Norge siden 1970, hvor antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er 12-doblet, fra knapt 60 000 til 710 000 personer. Her skal vi si litt mer om utviklingen for hver av våre 13 kommuner. I 2007 la vi vekt på å vise utviklingen for de vi da omtalte som ikke-vestlige innvandrere. Nå har vi ikke lenger noe så klart skille mellom grupper vi er og grupper vi ikke er opptatt av, slik at vi viser veksttakten for innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. (figur 1.9) og fra Afrika, Asia etc. (figur 1.10) hver for seg.

EU-innvandringen har vokst likt i alle kommuner, sterkt fra 2006

Fra 1998 til 2006 var denne veksten ganske beskjeden i alle 13 kommunene, og den var klart svakere enn veksten i antall innvandrere fra Afrika, Asia etc. Andelen økte bare med noen få promille for alle 13 kommuner under ett, og den sank i deler av perioden i kommuner som Lørenskog, Sandnes og Stavanger. Fra 2006 (da effekten av EU-utvidelsen begynte å bli tydelig i det norske migrasjonsmønsteret) endret dette seg radikalt. Andelen ble fordoblet i alle 13 kommunene under ett, og aller raskest var veksten i Sandnes (tredobling) og i Bergen. Sandnes var blant kommunene med lavest andel i 2006, men var i 2013 over landsgjennomsnittet og hadde bare Oslo, Stavanger, Asker og Bærum foran seg. Den relative veksten var svakest i kommune med høyest andel i 2006, Asker og Bærum, og i den med lavest andel, Skien. Selv om Polen er største innvandrerland i Skien, og at andelen av EU-innvandrere nesten er fordoblet 2006-2013, viser kurven for Skien at det ikke er samme betydning av innvandringen fra EU, Nord-Amerika etc. i alle kommuner. Andelen disse utgjør i Skien i 2013, er lavere enn den vi hadde i så mange som fire av kommunene i 2006.

Det tydeligste budskapet fra figur 1.9 er at veksten i EU-innvandrerens andel av folketallet har vært ganske jevn i alle 13 kommuner, og at tilveksten i Sandnes, Stavanger og Bergen har vært enda raskere enn i resten av kommunene.

Figur 1.9. Innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. i prosent av kommunens befolkning, 1998-2013



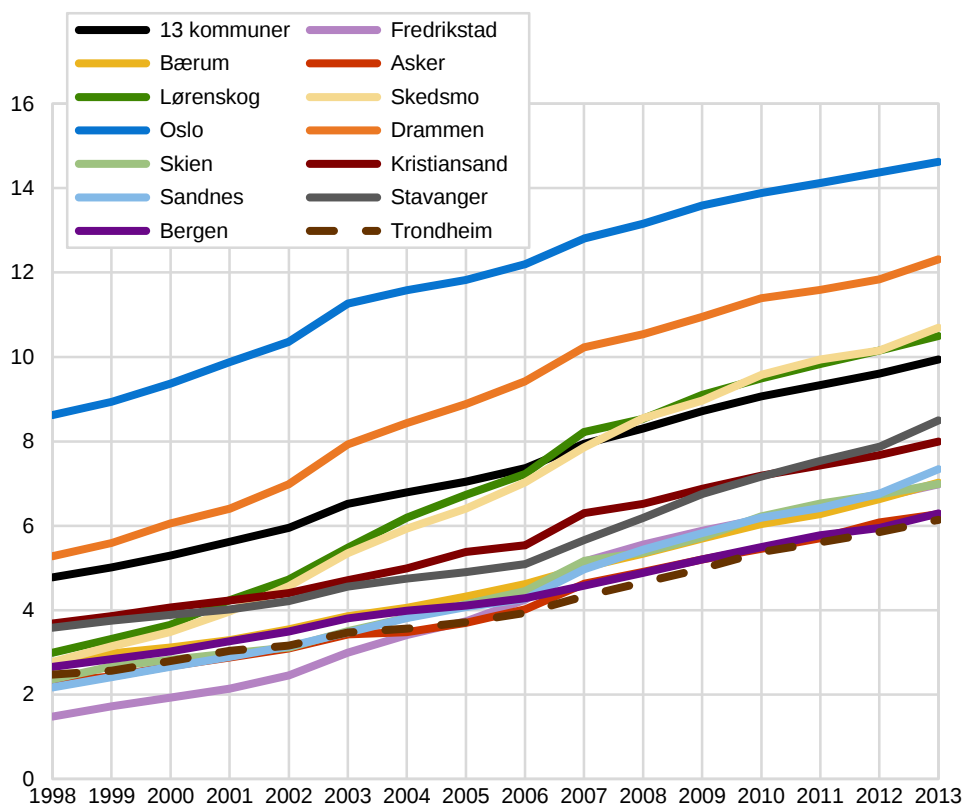
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Kommunene har lik og jevn vekst i antall innvandrere fra Afrika, Asia etc.

Veksten i andelen fra Afrika, Asia etc. har vært mye jevnere for EU-innvandrerne i denne sjuårsperioden. Andelen for alle 13 kommuner under ett har vokst med en tredel, fra 7,5 til nesten 10 prosent. Oslo har hele perioden figur 1.10 dekket hatt klart høyest andel innvandrere fra Afrika, Asia etc. i befolkningen, og veksten her har vært nesten like høy som i alle 13 kommuner under ett. Lørenskog og Skedsmo har vokst raskere enn de andre kommunene, og er nå sammen med Oslo og Drammen over gjennomsnittet av de 13. Dette vil nok i stor grad ha sin årsak i sekundærflytting fra Oslo. Drammen har hele perioden hatt klart flere innvandrere enn alle andre kommuner enn Oslo, og hele tiden hatt klart færre enn Oslo. Trondheim og Bergen har sammen med Asker den laveste andelen fra Afrika, Asia etc., og veksten her har vært mer moderat enn i mange andre kommuner. Vi har flere ganger trukket fram Fredrikstad som en kommune med særlige utfordringer knyttet til innvandringen fra Afrika, Asia etc. Kommunen har imidlertid ikke særlig stor andel innvandrere fra denne regionen sammenliknet med andre store kommuner. Andelen har vokst parallelt med de fleste andre kommunene, den har hele tiden vært blant dem med den laveste andelen, og den var særlig lav ved periodens start.

Hovedtrekket i budskapet fra figur 1.10 er at kommunene har hatt en ganske parallell og jevn og sterk tilvekst i andelen innvandrere fra Afrika, Asia etc. i hele perioden 1998-2013.

Figur 1.10. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. i prosent av kommunens befolkning, 1998-2013



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Oslo har lavest veksttakt

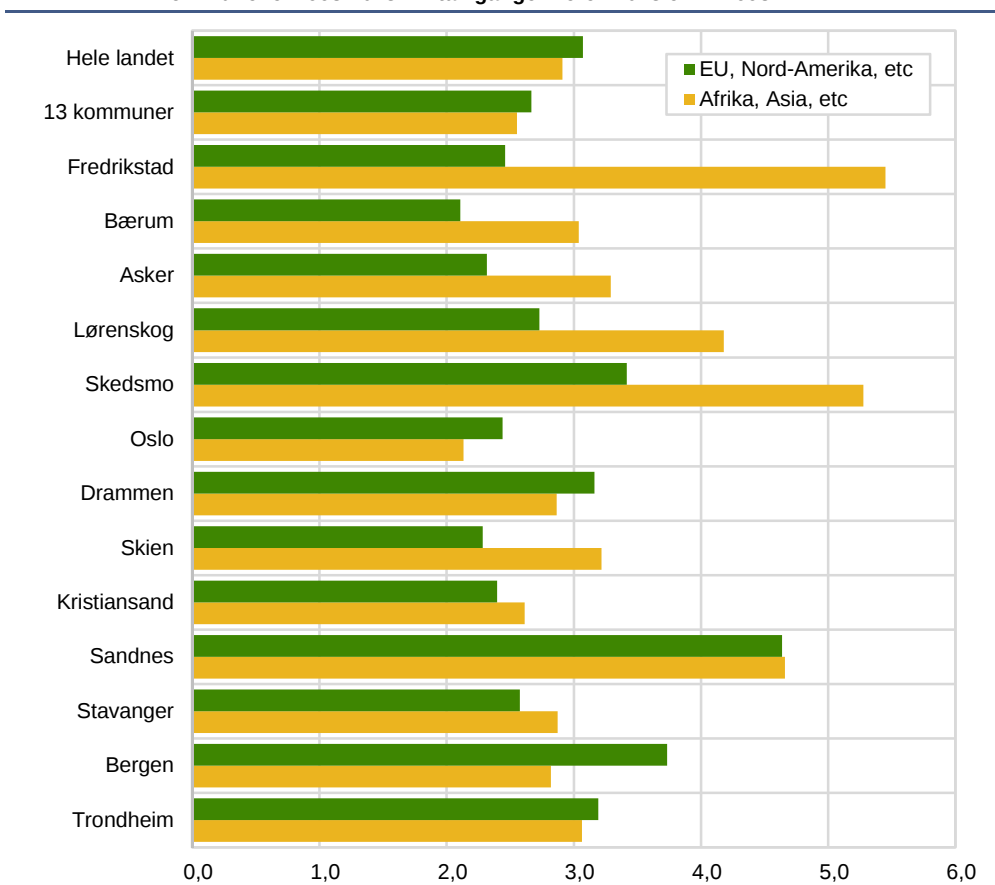
Ser vi bare på tilveksten 1998 til 2013, er innvandrernes antall i Norge tredoblet, både for EU-innvandrere og de andre (figur 1.11). Kommunen med lavest vekst, er Oslo, som i utgangspunktet hadde så mange innvandrere. Her er antallet fra begge grupper bare litt mer enn fordoblet. Selv om antallet innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. har vokst fra 22 000 til 54 000, er Oslos andel av disse innvandrerne sunket fra knapt 25 til knapt 20 prosent. Antallet innvandrere fra Afrika, Asia etc.

er økt med 50 000, men Oslos andel av denne gruppen er falt fra 40 til 30 prosent. Også Bærum og Kristiansand har hatt en relativt beskjeden vekst.

– og sterkest i Fredrikstad og Skedsmo

Aller sterkest vekst (mer enn fem-dobling) ser vi for antall innvandrere fra Afrika, Asia etc. i Fredrikstad og Skedsmo. Sterkest vekst i samlet antall innvandrere har Sandnes hatt, hvor det i begge grupper er nesten fem ganger så mange i 2013 som det var i 1998. Trondheim og Bergen har også hatt sterkere vekst enn landsgjennomsnittet. Fordelingen av veksten er slik at antallet innvandrere har vokst raskere i landet under ett enn i våre 13 kommuner, og av våre kommuner har veksten vært minst i Oslo. Slik sett er innvandringen mellom 1998 og 2013 ført til en langt jevnere regional fordeling av innvandrerne i Norge. Likevel, Oslo har fortsatt en ubestridt stilling som den viktigste innvandrer kommunen i Norge.

Figur 1.11. Vekst i innvandrerantall fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. i kommunene. 1998-2013. Antall ganger flere i 2013 enn i 1998



Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

1.2.8 Innvandrernes valgdeltakelse

Valgdeltakelsen er lav

Innvandrernes valgdeltakelse regnes som et viktig element i deres deltakelse i det norske samfunnet. Mange innvandrere tar sikte på å være her bare for en kortere periode, og da er det kanskje ikke så mange grunner til å engasjere seg i norsk politikk. Vi ser på valgdeltakelsen ved kommunevalget i 2011. Ved kommunevalget har alle norske statsborgere stemmerett, og alle utenlandske statsborgere som har hatt lovlig opphold i landet i minst tre år. Nordiske statsborgere har stemmerett hvis de innvandret før 30. juni i valgåret.

<http://www.ssb.no/valg/statistikker/stemmerettkomm/>

Valgdeltakelsen varierer med botid og med hvor innvandrerens kommer fra, og det er også betydelige kjønnsforskjeller i noen innvandrergrupper.

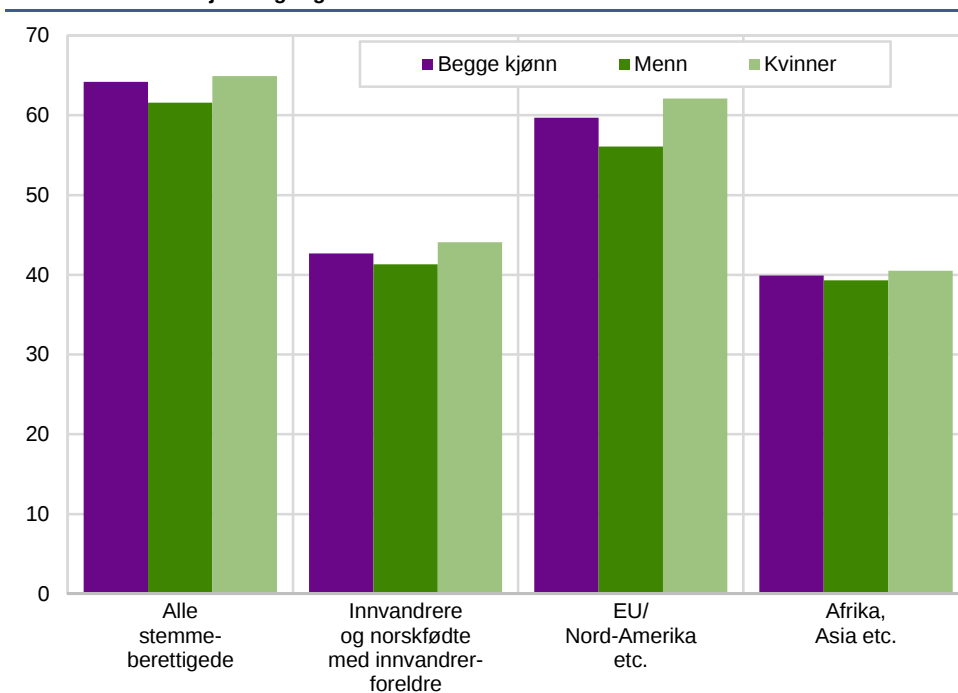
Vi skal i denne innledningen gi en enkel beskrivelse av valgdeltakelsen blant innvandrere på nasjonalt nivå, som et bakteppe for de kommunale beskrivelsene som følger. Tallene for valgdeltakelse baserer seg på en manntallsundersøkelse som SSB gjennomfører (Aalandslid og Lysø 2013). Data gjør det ikke mulig å skille mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Tall brutt ned på kjønn baserer seg på en utvalgsundersøkelse i regi av ISF <http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2013/2013-001>. Når tallene baserer seg på utvalg, vil det for mange kommuner ikke være mange nok observasjoner til at det kan gis tall for alle grupper etter landbakgrunn eller botid.

– særlig blant dem fra Afrika, Asia etc.

Vi ser i figur 1.12 at innvandrerne har betydelig lavere valgdeltakelse enn gjennomsnittet i Norge. Forskjellen er i overkant av 20 prosentpoeng for begge kjønn. Kvinner har litt høyere valgdeltakelse enn menn i alle grupper. Forskjellen er minst blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. Innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. har klart høyere deltakelse enn andre innvandrere, til tross for at mange av dem har relativt kort botid.

For de kommunene som har tall for begge landgrupper, er forskjellen klart størst i Bærum, hvor EU-innvandrerne valgdeltakelse er over den gjennomsnittlige valgdeltakelsen i Norge, mens innvandrerne fra Afrika og Asia etc. har lavere deltakelse enn gjennomsnittet for denne gruppen i Norge.

Figur 1.12. Stemmegiving ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2011. Alle, og alle innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap, etter kjønn og region. Hele landet



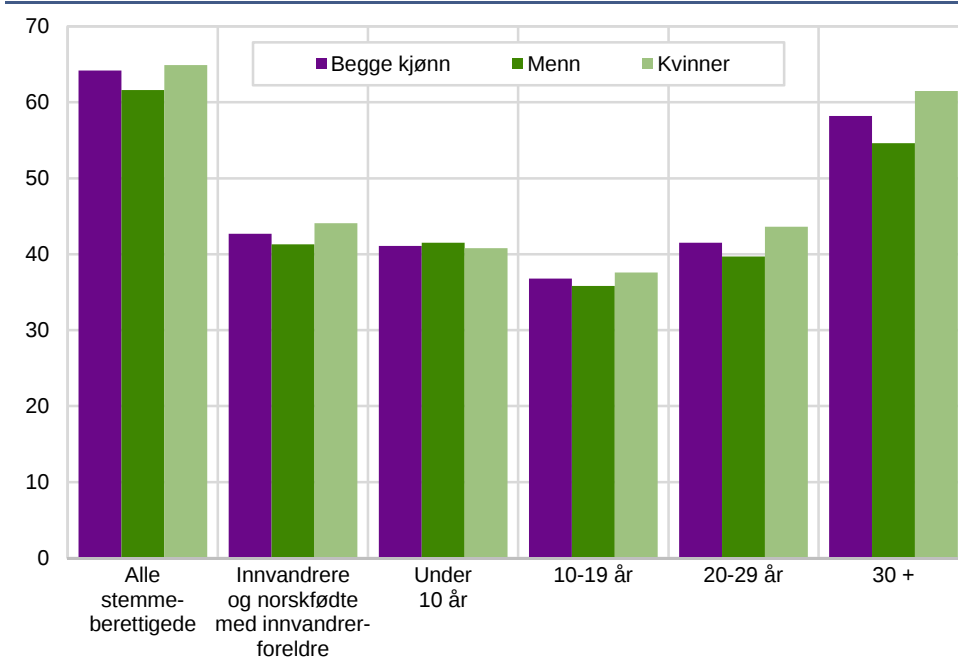
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå

– og blant dem med kort botid

Valgdeltakelsen varierer mye med botid, som vi ser i figur 1.13. De som har bodd i Norge i minst 30 år, har valgdeltakelse bare litt under gjennomsnittet for Norge, mens de med kortere botid har klart lavere deltakelse, men hvor det ikke er så store ulikheter mellom de tre botidsgruppene. Det er stor forskjell i innvandrergruppene sammensetning avhengig av botid (se avsnittet om botid tidligere i denne innledningen). Blant dem med lengst botid er innslaget av skandinaver stort, og den gruppen har relativt høy valgdeltakelse. Med lang botid er de fleste blitt godt voksne, og dermed i en alder hvor valgdeltakelsen er relativt høy. Kristiansand og Fredrikstad har særlig høy valgdeltakelse blant dem med minst 30 års botid. Heller

enn å søke etter substansielle grunner til dette, bør en vurdere hvor stor sannsynlighet der er for at dette er rent tilfeldige variasjoner, og hvor mye som henger sammen med gruppens sammensetning.

Figur 1.13. Stemmegiving ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2011 for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap, etter kjønn og botid. Hele landet.



Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3 Levekår

I beskrivelsen av den enkelte kommune har vi lagt vekt på innvandrernes og de norskfødte med innvandrerforeldres deltakelse i alle ledd i utdanningssystemet. Utdanning er en viktig forutsetning for arbeid og inntekt i Norge, og det er store forskjeller mellom de ulike innvandrergrupper både i hva slags utdanning de har med seg, og hvordan deltakelsen i utdanning i Norge er for innvandrerne og for deres norskfødte barn (Steinkellner og Holseter 2013, og Henriksen et. al (red) 2010). I noen kommuner er det for få personer i enkelte aldersgrupper til at tallene kan bli særlig utsagnskraftige når vi deler opp i undergrupper, men vi mener at utdanning er så viktig for den videre integrering at vi legger stor vekt på denne dimensjonen i gjennomgangen av de enkelte kommunene.

1.3.1 Barnehage og kontantstøtte

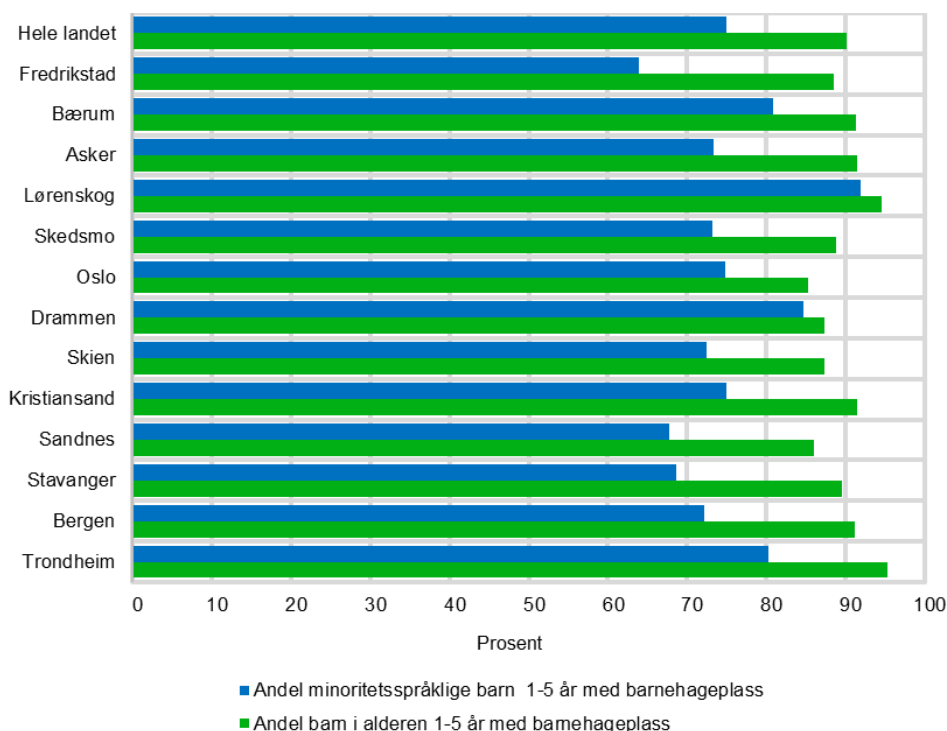
Barnehagestatistikken er ikke individbasert, og kan dermed ikke lages med utgangspunkt i å kople individene som går i barnehage med informasjon om deres og deres foreldres landbakgrunn. Vi er avhengig av summariske oppgaver som kommunene melder inn til KOSTRA om andelen barn i alderen 0-5 år som er i barnehage, og den andelen barn fra språklige og kulturelle minoriteter utgjør av alle barn som er innvandrere eller norskfødte med to innvandrerforeldre (Statistisk sentralbyrå 2013b).

Definisjonen av hvem som tilhører språklige og kulturelle minoriteter er ikke helt klar, og den kan trolig praktiseres noe ulikt kommunene i mellom. Den tilsvarende ikke SSBs innvandrerddefinisjon, slik at tallene om bruk av barnehager ikke helt tilsvarende den standard gruppering vi bruker ellers i denne rapporten. Likevel bruker vi disse tallene siden de sier noe om den betydelige forskjellen det er i bruk av barnehage mellom de ulike kommunene.

Lik barnehagedekning mellom kommunene, men store forskjeller i innvandrernes bruk

Det er relativt liten forskjell mellom barnehagedekningen i våre 13 kommuner. 90 prosent av alle barn i alderen 1-5 år går i barnehage i Norge, og våre kommuner ligger innenfor en margin på +/- 5 prosent av dette gjennomsnittet. Lørenskog og Trondheim ligger høyest, Oslo lavest. Barn tilhørende språklige minoriteter i denne statistikken har klart lavere deltaking i barnehage enn andre (se figur 1.14). På landsbasis er dekningsgraden 75 prosent, varierende fra 92 prosent i Lørenskog til 64 prosent i Fredrikstad. Minoritetsspråklige barn i Lørenskog har høyere deltakelse i barnehage enn gjennomsnittet for alle i Norge, og bare Trondheim av våre kommuner har en deltakelse blant alle barn høyere enn den minoritetsspråklige i Lørenskog har.

Det er ingen sterk sammenheng mellom deltakerandelen i de to gruppene i figur 1.14, forskjellen varierer fra bare 2-3 prosent i Drammen og Lørenskog til 21 prosent i Stavanger og 25 prosent i Fredrikstad. Det er større variasjon mellom kommunene for minoritetene enn for majoriteten. Det synes vanskelig å forklare disse variasjonene i minoritetenes bruk av barnehage med ulik sammensetning av innvandrerne og deres norskfødte barn. Nabokommunene Lørenskog og Skedsmo har relativt lik sammensetning av innvandrere, men forskjellen i deres bruk av barnehager er svært stor, 92 mot 73 prosent.

Figur 1.14. Andel barn med barnehageplass i alt og andel minoritetsspråklige barn med barnehageplass. Utvalgte kommuner og hele landet. 2012

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

Kontantstøtte er omstridt

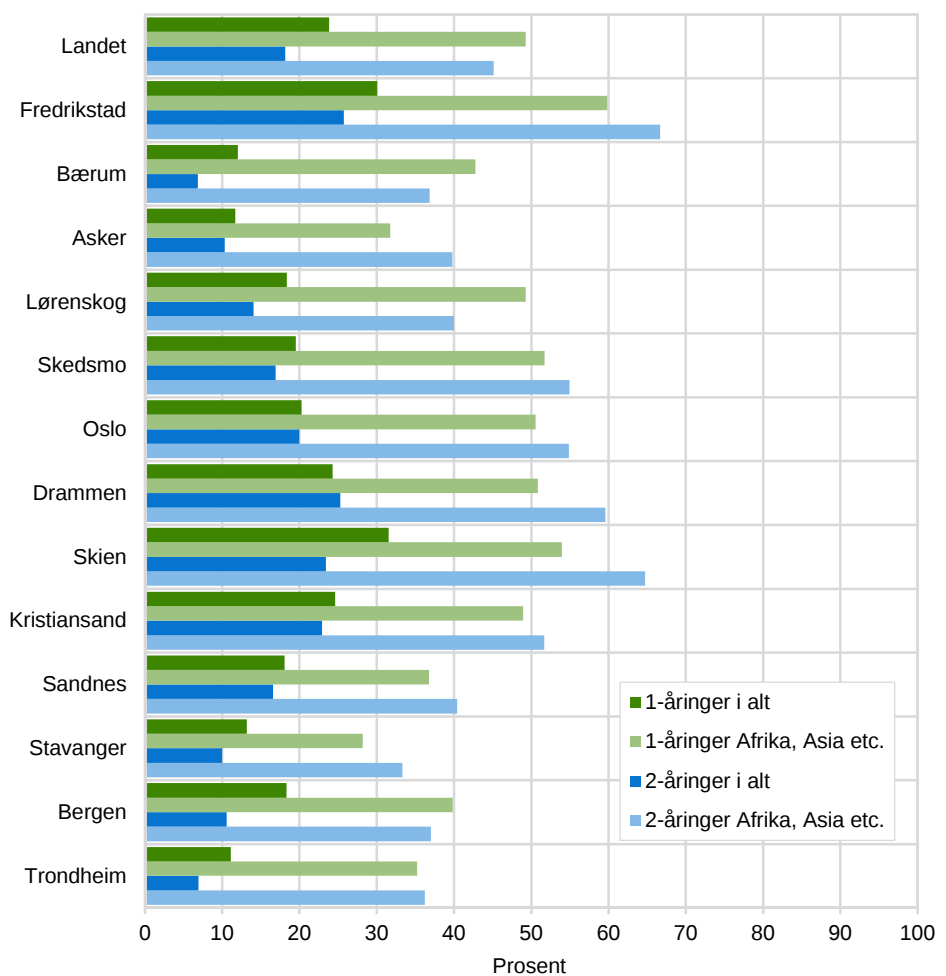
Arbeidsmarkedet er en sentral arena for læring av norsk og forståelse for det norske samfunnets normer og regler. Kontantstøtten blir angrepet fra flere hold for å være til hinder for at en del innvandrerkvinner deltar i arbeidslivet, og denne kritikken får støtte også fra utenlandske kilder (OECD 2009). Ideen er at kvinner som tilbys kontantstøtte kan foretrekke den framfor å delta på arbeidsmarkedet, også fordi utbyttet av en lavt betalt jobb ikke nødvendigvis gir bedre familieøkonomi enn kontantstøtten. Bruk av kontantstøtte er beskrevet i flere sammenhenger, sist av Egge-Hoveid (2012). Her beskrives mottak av kontantstøtte blant innvandrere etter endring av Kontantstøtteleven, som blant annet medførte avvikling av kontantstøtte for 2-åringer og økt sats for barna mellom 13 og 18 måneder.

Bruk av kontantstøtte varierer mye mellom kommunene

I september 2011 mottok en av fire ettåringer i Norge og en av fem toåringer kontantstøtte. Andelen blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. var over den dobbelte. Det ble mottatt kontantstøtte for halvparten av ettåringene og 45 prosent av toåringene i denne gruppen. Vi ser i figur 1.15 at andelen varierer mye mellom kommunene, både blant dem med og dem uten innvandrerbakgrunn.

Vi ser også i figur 1.15 at andelen av alle barn og barn med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. varierer mellom kommunene. Fredrikstad og Skien har høy andel kontantstøttebrukere både blant ett- og toåringer, og de har høyeste andelen også blant dem fra Afrika, Asia etc., omkring 60 prosent. Lavest andel brukere av kontantstøtte har Asker, Bærum, Stavanger og Trondheim, med like over 10 prosent blant alle ettåringer og rett under 10 prosent for toåringene. Andelen blant ettåringer fra Afrika, Asia etc. varierer mer, omkring en av tre får kontantstøtte i disse fire kommunene. Disse gruppene er relativt små, og dermed vil variasjonen lett bli større. Blant toåringene med bakgrunn fra Afrika, Asia etc., ligger andelen på omtrent samme nivå som for ettåringene i disse kommunene. Denne variasjonen i bruk av kontantstøtte har trekk til felles med variasjonen i deltakelsen i arbeidsmarkedet, som vi kommer tilbake til lenger ute i innledningen.

Figur 1.15. Andel barn 1 og 2 år som bruker kontantstøtte etter innvandrerbakgrunn, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Utvalgte kommuner og hele landet. 1.9.2011



Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3.2 Utdanning

Grunnskolen er obligatorisk for alle, og alle grupper har tilnærmet 100 prosent deltakelse her. Når det gjelder videregående skole varierer deltakelsen noe mer, særlig mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Noen kommuner har for få innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 16-18 år til at tallene blir særlig utsagnskraftige. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er andelen i videregående utdanning (91 prosent) nesten den samme som for alle i landet (92 prosent), mens innvandrerne har langt lavere andel (72 prosent). I den siste gruppen vil det være relativt mange nyankomne, og det vil også være en del av dem som er i grunnskolen. Fra 2005 har alle grupper hatt en oppgang på noen prosent. Oppgangen blant innvandrerne er minst, og er nok primært et resultat av at gruppens sammensetning har endret seg.

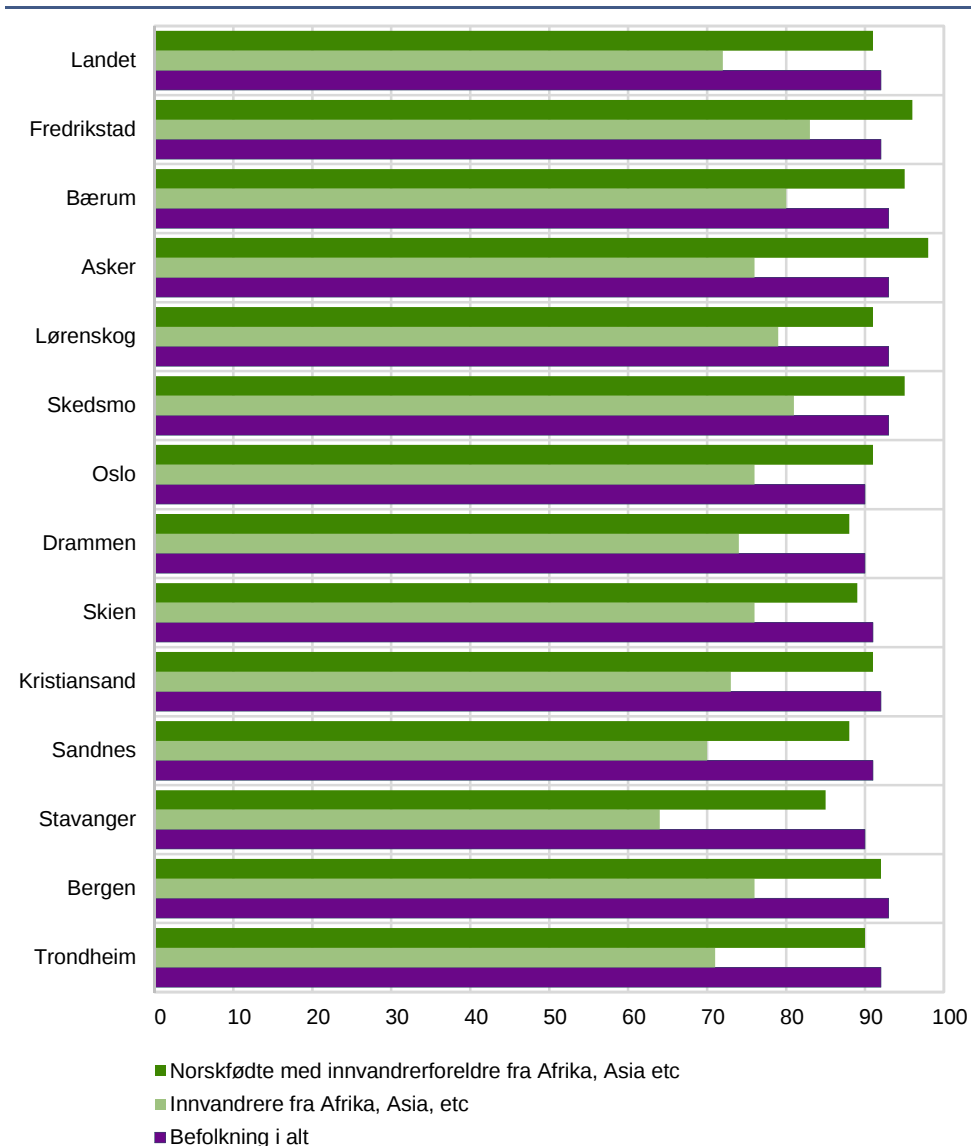
Nesten alle 16-18-åringer går i skole

For alle bosatte i alder 16-18 år er andelen i videregående skole mellom 90 og 93 prosent i kommunene våre (se figur 1.16). For norskfødte med innvandrerforeldre varierer andelen klart mer, og ligger mellom 85 og 98 prosent. For fem av kommunene våre er andelen høyere blant disse enn i kommunen som helhet. Det er ikke lett å se ulikheter i sammensetning som eneste forklaring på denne relativt store variasjonen. Asker og Fredrikstad er på topp, Stavanger, Sandnes, Drammen og Skien på bunn i de norskfødtes deltakelse i utdanning. Både Skien og Fredrikstad har en meget stor flyktningebefolkning. At Stavanger og Sandnes har lav deltakelse kan ha sammenheng med arbeidsmarkedet, at det er stor etterspørsel etter arbeidskraft her.

– bare ikke blant innvandrerne

Blant innvandrerne varierer andelen under utdanning mellom 65 prosent i Stavanger og 83 prosent i Fredrikstad. Dette er de samme kommuner på topp og bunn som for norskFamiliiegjenforeningstypefødte med innvandrerforeldre. Den eneste av våre kommuner som kommer klart under landsgjennomsnittet i andel i videregående utdanning blant innvandrere i alderen 16-18 år er Stavanger.

Figur 1.16. Deltakelse i videregående utdanning blant alle bosatte, samt innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., 16-18 år. Utvalgte kommuner og hele landet 1.10.2012



Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Store andeler fullfører ikke videregående skole på normert tid

Relativt lave andeler som gjennomfører videregående skole på normert tid, er et problem i norsk skole. De som ikke fullfører med studie- eller yrkeskompetanse antas å få problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Problemet er større for gutter enn for jenter, og større blant innvandrere enn blant norskfødte med innvandrerforeldre. Minst er det blant dem uten innvandrerbakgrunn. Tabell 1.7 viser for våre 13 kommuner hvor stor andel av dem som begynte i videregående skole i perioden 2005-2007 som fullførte med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år etter at de begynte. For de fleste kommunene ligger andelen omkring 70 prosent, med Oslo, Lørenskog, Asker og Bærum klart bedre (74-84 prosent). I alle kommunene har om lag ti prosent flere kvinner enn menn fullført på denne tiden.

– særlig blant innvandrerne

Blant innvandrerne er andelen som har fullført i løpet av fem år lavere enn samletallene for kommunen, men forskjellen varierer overraskende mye mellom kommunene. I Asker fullførte 79 prosent av alle elever, men bare 51 prosent blant innvandrerne. I kommunene fra Kristiansand til Trondheim er forskjellen også over 20 prosent. I den andre ytterenden finner vi Lørenskog, hvor andelen som fullfører blant innvandrerne bare er 6 prosent lavere enn for kommunen under ett. Dette er nok langt på vei resultat av at Lørenskog har mange innvandrere med lang botid, de er veletablerte og deres barn vil trolig ha muligheter i norsk skole som ikke ligger for langt unna de mulighetene som andre ungdommer i Norge har.

Tabell 1.7. Andel som hadde fullført i løpet av fem år blant befolkningen i alt og innvandrere, som startet i grunnkurs for første gang høsten 2005–2007, etter kjønn og landbakgrunn. 13 kommuner. Prosent

	Landet	Fredrikstad	Bærum	Asker	Lørenskog	Skedsmo	Oslo	Drammen	Skien	Kristiansand	Sandnes	Stavanger	Bergen	Trondheim
I alt	69	66	84	79	75	69	74	68	68	71	73	72	71	71
Innvandrere														
I alt	51	53	63	51	69	54	58	46	55	48	52	52	53	53
EU, Nord-														
Amerika etc.	60	-	59	76	77	57	72	47	58	67	83	69	77	85
Afrika, Asia etc. ..	50	49	63	43	67	53	58	46	54	46	47	49	51	50
Menn														
I alt	65	60	81	75	70	65	69	64	63	67	69	68	66	65
Innvandrere														
I alt	43	44	55	42	67	47	47	32	44	43	41	43	51	39
EU, Nord-														
Amerika etc.	54	-	54	83	88	44	57	25	50	71	91	64	67	57
Afrika, Asia etc. ..	41	42	55	32	60	47	46	32	44	41	34	40	49	38
Kvinner														
I alt	75	73	88	82	81	75	80	73	73	75	77	77	75	77
Innvandrere														
I alt	60	60	73	61	71	63	70	61	64	55	66	61	56	67
EU, Nord-														
Amerika etc.	65	-	64	69	60	80	84	67	75	63	77	73	87	95
Afrika, Asia etc. ..	59	56	75	58	73	62	69	61	64	54	64	59	52	62

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Stor variasjon i andel som deltar i høyere utdanning

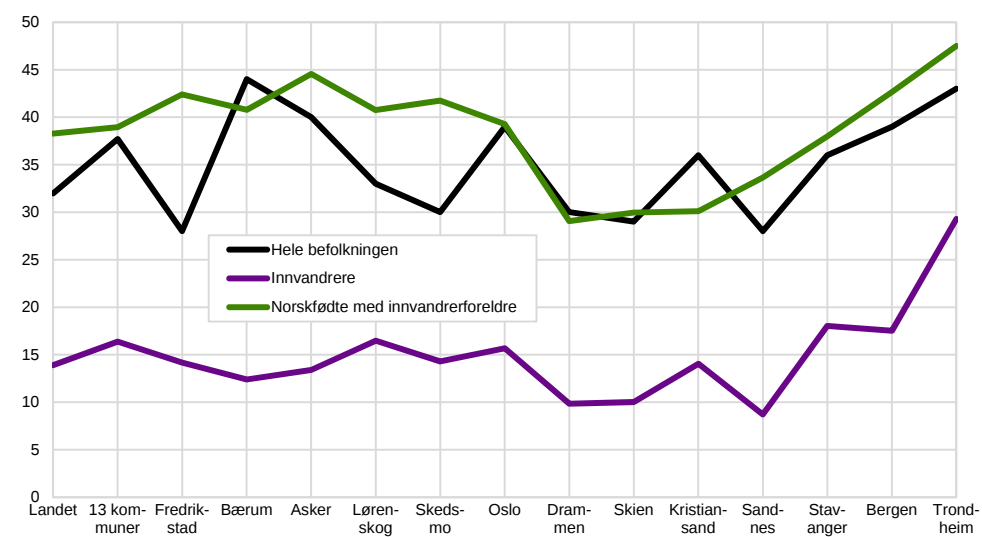
Høyere utdanning skjer mest typisk i alderen 19-24 år, men også her vil det særlig blant nyankomne innvandrere være mange som er under utdanning på et lavere nivå. Figur 1.17 sammenlikner deltakelsen i høyere utdanning i denne alderen for innvandrere, for norskfødte med innvandrerforeldre og for hele befolkningen. For hele befolkningen ligger våre 13 kommuner over landsgjennomsnittet. Statistikken viser deltakelse i høyere utdannelse blant de som er registrert *bosatt* i de ulike kommunene, slik at vi mister de som opprinnelig "er fra" en kommune, men som har meldt flytting og studerer i en annen kommune. Andelen som studerer i hver kommune påvirkes derfor av at en del studenter melder flytting til studiestedet. Universitetsbyene har andeler klart over landsgjennomsnittet. Høyeste tall blant disse byene har vi for Trondheim, hvor studentene betyr relativt mye for byen, og det er mange studenter som er kommet fra utlandet for å studere der, men for å vende hjem når studiene er avsluttet. Den høyeste andelen som studerer blant de bosatte i alderen 19-24 år finner vi i Bærum, hvor hele 45 prosent studerer på universitet- eller høyskoler. De andre 11 kommunene har andelen stort sett mellom 30 og 40, med Sandnes, Fredrikstad og Skien rett under 30 prosent.

Norskfødte med innvandrerforeldre studerer mest

For landet under ett er andel norskfødte med innvandrerforeldre som studerer enn langt større enn andelen i befolkningen under ett (38 mot 32 prosent). Andelen er lavere enn i befolkningen ellers i Bærum og Kristiansand, ellers er den til dels betydelig høyere, i Skedsmo er forskjellen 12 og i Fredrikstad 14 prosentpoeng. I Trondheim studerer hele 48 prosent av de norskfødte med innvandrerforeldre, et tall som selvfølgelig også er påvirket av at mange flytter til Trondheim for å studere.

Blant innvandrerne i alderen 19-24 år er andelen som studerer mellom 10 og 15 prosent i mange av kommunene. Det eneste betydelige avviket har Trondheim, med 30 prosent. Dette henger nok sammen både med at innvandrere i Norge flytter til Trondheim for å studere, og at mange flytter til Norge for å kunne studere i Trondheim. Mange av de sidene ved mønsteret i utdanningsdeltakelse som vi beskriver her, fant vi også da vi skrev om dette i 2007.

Figur 1.17. Deltakelse i høyere utdanning 19-24 år. Etter innvandrerkategori og kommune. 1.10. 2012



Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

– og jentene aller mest

Det er store kjønnsforskjeller i deltakelsen i høyere utdanning (se tabell 1.8), og den er større i befolkningen under enn den er blant innvandrere og blant norskfødte med innvandrerforeldre. Forskjellen blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, er nesten like stor som i Norge under ett. Andelen under utdanning er særlig lav blant innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. Innvandrere herfra kommer ofte med en arbeidskontrakt i handa, og ikke for å begynne ved norske universiteter eller høyskoler. De andre innvandrerne kommer oftere for å leve livene sine her, og det blir mer naturlig at de søker å skaffe seg kvalifikasjoner gjennom å delta i det norske utdanningssystemet.

Tabell 1.8. Antall bosatte personer 19-24 år etter deltakelse i høyere utdanning. Innvandringskategori og kjønn. 1.10. 2012

	Hele befolkningen		Innvandrere				Norskfødte med innvandrerforeldre			
			EU, Nord-Amerika etc.		Afrika, Asia, etc.		EU, Nord-Amerika etc.		Afrika, Asia, etc.	
	Populasjon	Andel i høyere utdanning	Populasjon	Andel i høyere utdanning	Populasjon	Andel i høyere utdanning	Populasjon	Andel i høyere utdanning	Populasjon	Andel i høyere utdanning
Hele landet										
I alt	403 000	32	19 600	10	28 400	19	990	42	11 000	38
Menn	206 000	26	9 900	8	14 000	16	510	39	5 600	32
Kvinner	196 000	39	9 700	13	14 500	22	480	44	5 400	44

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

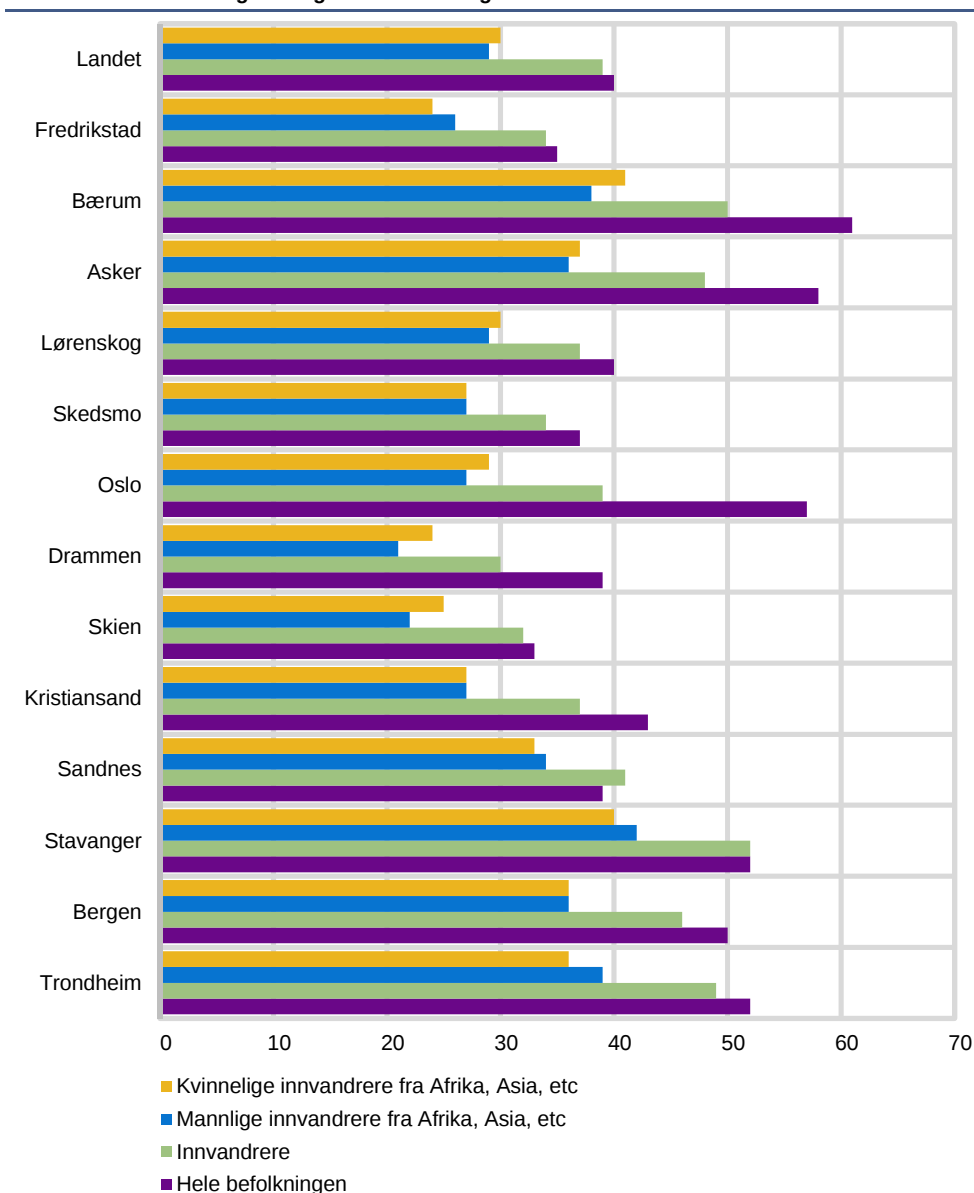
Andelen med høyere utdanning varierer mye mellom kommunene, for alle grupper

Tidligere hadde vi ikke grunnlag for å fordele innvandrerne etter høyeste fullførte utdanning, siden det var så store andelen uoppgitt, særlig blant nyankomne innvandrere. I 2011 ble det gjort en kartlegging av utdanning blant dem som ikke hadde oppgitt utdanning i Utdanningsregisteret, se Steinkellner og Holseter 2013. Selv om det fortsatt er en betydelig andel innvandrere med uoppgitt utdanning, gjengir vi her noen hovedtall fra statistikken over høyeste fullførte utdanning.

Det er en betydelig variasjon i andelen med høyere utdanning i den voksne befolkningen i kommunene våre. I Bærum, Asker og Oslo er andelen nærmere 60 prosent, i Stavanger, Bergen og Trondheim er den om lag 50 prosent. Blant befolkningen i Norge over 16 år har 40 prosent høyere utdanning. Blant de 7 kommunene vi ikke omtalte over, er andelen rundt eller underkant av 40 prosent, lavest i Skien og Fredrikstad hvor bare en av tre voksne har høyere utdanning. Variasjonen blant innvandrerne følger noenlunde det samme mønsteret. Nær 50 prosent av innvandrerne i Stavanger, Bærum, Trondheim, Asker og Bergen har høyere utdanning. Det er altså høyere enn gjennomsnittet for alle bosatte i Norge. Lavest med 30 prosent er andelen blant innvandrerne i Drammen.

Om vi i figur 1.18 ser på kjønnsforskjeller, og bare blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., ser vi at forskjellene i andel med høyere utdanning er svært små mellom kvinner og menn i de fleste kommunene. Nivået for innvandrere fra Afrika, Asia etc. varierer stort sett på samme måte som for innvandrerne under ett, men på et lavere nivå. Drammen og Skien har lavest andel med høyere utdanning, og her er forskjellen, i kvinnes favør, litt større enn i de andre kommunene. Også for dem med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. er andelen med høyere utdanning høyest i Stavanger, hvor denne andelen er litt høyere enn den er for alle i Norge under ett.

Figur 1.18. Andel blant alle personer og blant innvandrere 16 år og over som har høyere utdanning. Utvalgte kommuner og hele landet. 1.10. 2012



Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3.3 Arbeidsmarked

Det gir mening å beskrive utdanningen både for innvandrerne og for deres norskfødte barn. Men i de fleste kommunene er det relativt få norskfødte barn med innvandrerforeldre som er blitt gamle nok til å kunne være etablert på arbeidsmarkedet. Derfor ser vi her primært bare på innvandrerne. Det er betydelig forskjell i sysselsettingsprosenten mellom innvandrere og gjennomsnittet i Norge (se figur 1.19). I mange år er mangel på arbeidskraft regnet som en viktig begrensende faktor for norsk økonomi, og det synes ikke lett å fylle de kvotene for spesialistinnvandring vi har.

Fortsatt mye lavere sysselsetting blant innvandrerne

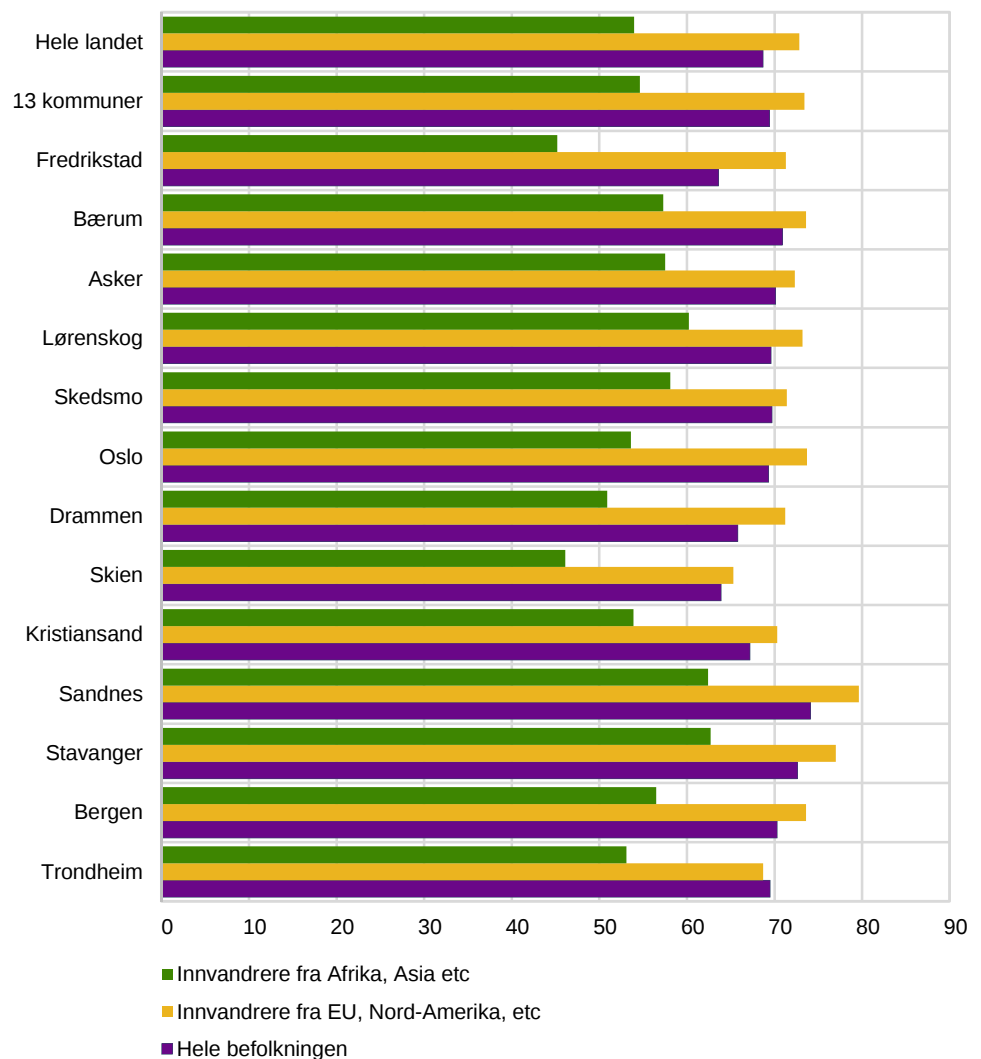
Det kan derfor synes overraskende at innvandrerne fortsatt har så mye lavere sysselsetting enn resten i Norge. I 4. kvartal 2012 var 69 prosent av befolkningen i alderen 16-74 år sysselsatt. Andelen sysselsatte blant innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. var 73 prosent, mens de fra Afrika, Asia etc. kom opp i bare 54 prosent. Svært mange innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. har kommet de siste årene, med en arbeidskontrakt i hånden. Noen av dem vil nok etter hvert falle ut av arbeidsmarkedet, men foreløpige gjelder nok det ikke så mange. Det vil bli en viktig oppgave å sørge for at de går over i en annen jobb og ikke i arbeidsledighet, om de mister den jobben de kom hit for å ta.

I hele befolkningen varierte sysselsettingen i «våre» kommuner mellom 64 prosent (Fredrikstad) og 74 prosent (Sandnes), svært nær tallene fra 2005. Blant innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. varierte sysselsettingen fra 65 prosent i Skien til 80 prosent i Sandnes. Dette er de eneste to kommunene med betydelig avvik, flertallet av kommunene ligger rett i overkant av 70 prosent. For alle kommuner unntatt Trondheim er sysselsettingen litt høyere for EU-innvandrere enn den er for totalbefolkningen.

– særlig i enkelte kommuner og blant dem fra Afrika, Asia etc.

For innvandrere fra Afrika, Asia etc. er variasjonen større, fra Fredrikstad og Skien omkring 45 prosent til Stavanger og Sandnes med 62. Sysselsettingsprosenten for innvandrere fra Afrika, Asia etc. i Stavanger og Sandnes ligger bare ett prosentpoeng lavere enn den samlede sysselsettingen i Fredrikstad og Skien. Forskjellene mellom kommunene henger i stor grad sammen med ulikheter i arbeidsmarkedet, vi ser i figur 1.19 at det er kommuner med lavest andel sysselsatte i alt som også har lav sysselsetting blant innvandrere. Stavanger og Sandnes scorer høyt i alle tre grupper, mens Fredrikstad og Skien kommer ganske lavt for alle. I tillegg kan nok sammensetningen av gruppen innvandrere og deres norskfødte barn på landgrupper og botid også være viktig, sammen med effekten av innenlandske flyttinger. Det kan være at noen som ikke kommer i arbeid i den kommunen de ble bosatt eller slo seg ned opprinnelig, flytter til steder hvor det bor flere fra samme land. Om de ikke får arbeid der heller, har de i hvert fall har et miljø å støtte seg til.

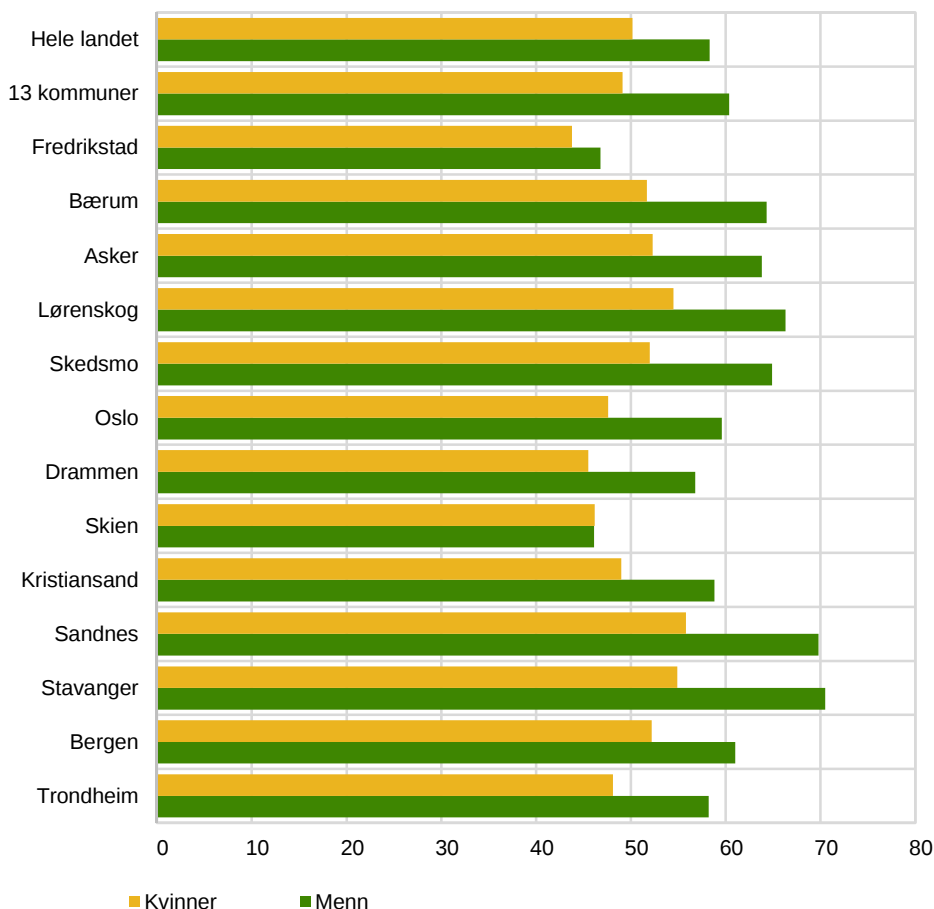
Den høye andelen sysselsatte i Lørenskog henger nok sammen med at mange som er kommet godt inn i arbeidsmarkedet i Oslo-området etter hvert har økonomiske ressurser til å flytte ut til forsteder med bedre boliger og bomiljø. Den samme type flyttebevegelser finner vi også hos dem uten innvandrerbakgrunn.

Figur 1.19. Sysselsatte i prosent av bosatte 15-74 år, etter kommune. 4. kvartal 2012


Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Kjønnsforskjellene i sysselsettingen er store, og varierende

Forskjellen i sysselsettingsprosent mellom menn og kvinner blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er relativt stor i alle kommunene, og gjennomgående større enn den er blant alle i Norge. I Norge har vi relativt liten forskjell i sysselsettingsprosent mellom kjønnene sammenlignet med de fleste andre land. Blant menn i Norge i alderen 15-74 år er 72 prosent sysselsatt, mot 66 prosent av kvinnene. Forskjellen i sysselsetting mellom menn og kvinner er litt høyere blant innvandrerne, 8 prosentpoeng, og blant innvandrerne i «våre» 13 kommuner er den 11 prosentpoeng (figur 1.20). Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er forskjellen litt større enn blant andre innvandrere, 10 prosentpoeng. Forskjellen for Afrika, Asia etc. er størst der sysselsettingen er høyest (14-15 prosentpoeng, Stavanger og Sandnes), og minst der sysselsettingen er lavest, i Fredrikstad med bare tre prosentpoeng. Til tross for at forskjellen er størst på Jæren, er likevel sysselsettingen blant kvinner fra Afrika, Asia etc. høyere der enn i noen av de andre kommunene.

Figur 1.20. Sysselsatte innvandrere fra Afrika, Asia etc., i prosent av bosatte 15-74 år, etter kjønn og kommune. 4. kvartal 2012

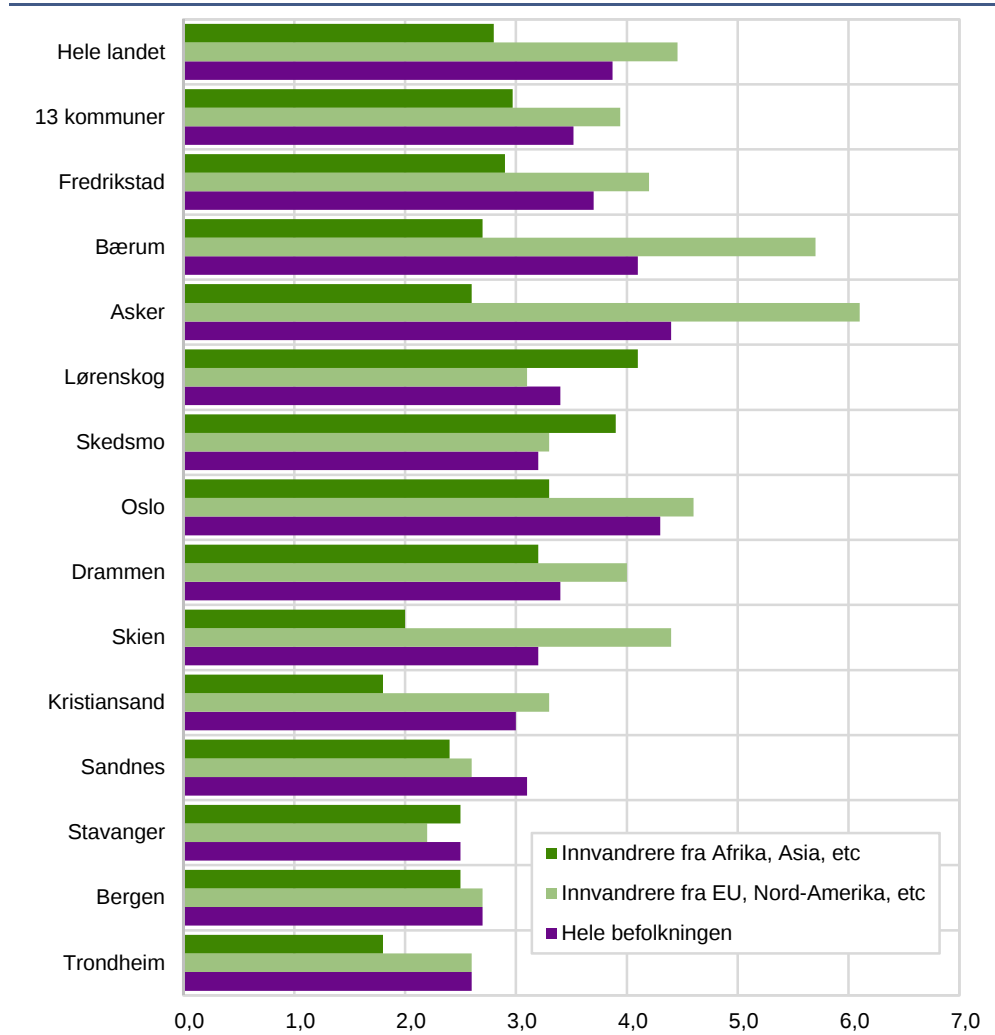
Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Lave andeler selvstendig næringsdrivende i alle grupper

De som er selvstendig næringsdrivende er tallmessig en liten gruppe, bare 4 prosent av hele befolkningen, enda færre blant innvandrerne og færrest blant dem fra Afrika, Asia etc. (se figur 1.21). Når en sammenlikner er det verdt å huske på at om lag halvparten av de selvstendige i Norge er bønder og fiskere, yrker hvor vi finner få innvandrere. I figur 1.21 ser vi at det er samme andel selvstendige i våre 13 kommuner som i hele landet, men at det blant dem uten innvandrerbakgrunn er litt flere i de 13 enn ellers. At det er flere selvstendige utenfor de 13 enn i landet under ett skyldes at det er mange flere bønder og fiskere i resten av landet. Det er stor forskjell i andel selvstendige blant dem med bakgrunn fra Asia (knappt fire prosent) og Afrika (bare én prosent). Blant menn fra Asia er andelen nær ved høyest blant alle innvandrer menn.

Selv om nivåene er lave, er det relativt store variasjoner i andelen selvstendige kommunene i mellom. I Asker og Bærum er om lag seks prosent av dem fra EU, Nord-Amerika etc. selvstendige, mer enn det dobbelte av andelen blant dem fra Afrika, Asia etc. I Lørenskog og Skedsmo er andelen større blant dem fra Afrika, Asia etc. enn den er blant EU-innvandrerne. Denne andelen i Lørenskog og Skedsmo er den dobbelte av andelen i Kristiansand og Skien (fire mot to prosent). Både er næringslivet i de store byene (og deres omegn) slik at det rom for egne foretak, og det finnes dessuten et marked for etnisk baserte bedrifter. At det er mange selvstendig næringsdrivende blant Lørenskogs og Skedsmos innvandrere må ses i sammenheng med at de innvandrerne som flytter hit fra Oslo må ha en god nok økonomi, det er neppe i så stor grad næringer som drives basert på bostedskommunens marked.

Figur 1.21. Personer som er selvstendig næringsdrivende. Innvandrere og befolkningen i alt, 15-74 år. Utvalgte kommuner. Prosent. 4. kvartal 2012



Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Arbeidsledighet

Arbeidsledigheten i Norge er gjennomgående lav, om vi sammenlikner med land i Europa (Eurostat 2013). Den er i europeisk sammenheng lav også for innvandrerne (OECD 2009), selv om arbeidsledigheten for innvandrere fra Afrika, Asia etc. er mye høyere enn for andre grupper (se figur 1.22). Ledigheten for befolkningen under ett er om lag 2,5 prosent, for EU-innvandrerne er den fire og for dem fra Afrika, Asia etc. omkring 7 prosent.

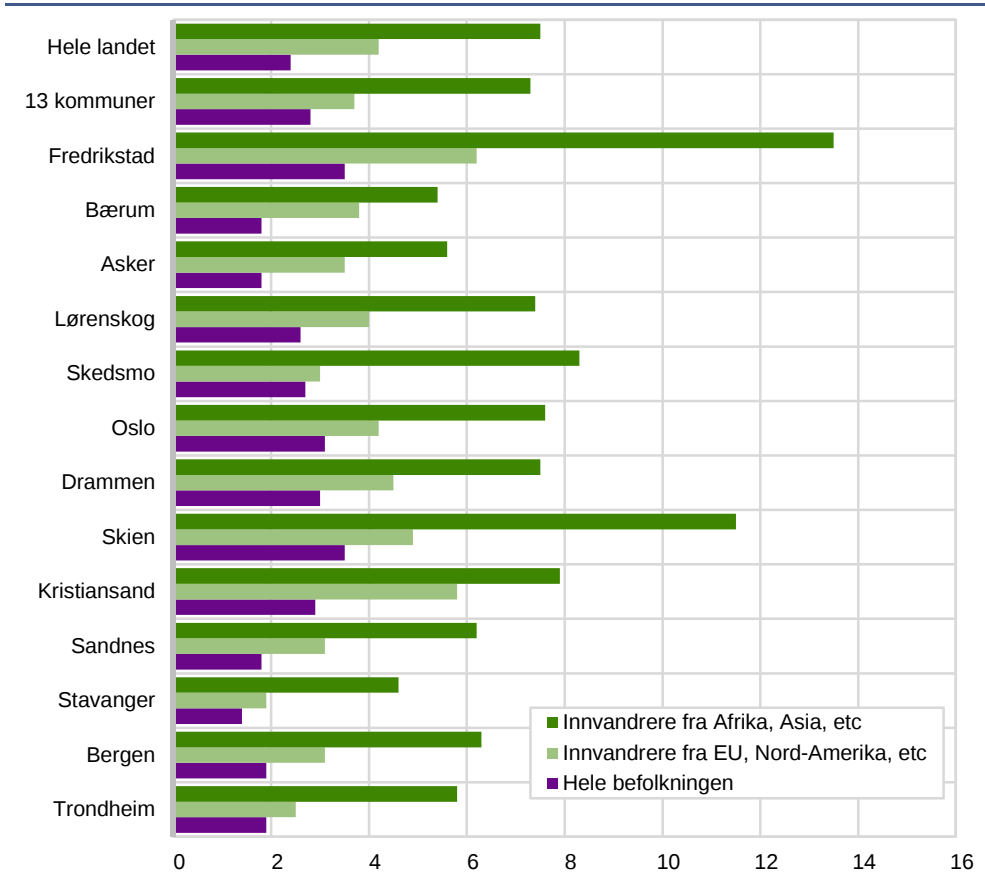
Lav arbeidsledighet i befolkningen gir lav ledighet også blant innvandrerne

Kommuner som har lav arbeidsledighet i befolkningen, har stort sett lav ledighet også blant innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. Stavanger har lavest arbeidsledighet for alle tre grupper, selv om ledigheten blant dem fra Afrika, Asia etc. er over den dobbelte av EU-innvandrerens ledighet. Fredrikstad og Skien har høyest ledighet i befolkningen (3,5 prosent), og de kommer høyt også for begge innvandrergruppene.

Den eneste kommunen hvor det er relativt stor diskrepans mellom EU-innvandrerens ledighet og den for innvandrere fra Afrika, Asia etc., er Skedsmo. Her er EU-innvandrerens ledighet blant de laveste av våre kommuner, mens de andre har blant de høyeste ledighetstallene. Siden vi de siste årene har fått en meget stor arbeidsinnvandring fra EU, Nord-Amerika etc., knytter det seg stor interesse til hvordan deres arbeidsledighet kommer til å utvikle seg. Mange kommer med en arbeidskontrakt i hånden, og ledigheten er dermed lav, i hvert fall den første tiden.

I figur 1.22 kan det synes som om arbeidsledigheten blant dem er relativt lav i kommuner som preges av stor innvandring de siste årene fra EU, Nord-Amerika etc. (for mer om dette, se Østby et al. 2013), mens den er noe høyere i kommuner med lavere arbeidsinnvandring fra EU, Nord-Amerika etc. Her blir ledighetsmønsteret mer påvirket av ledigheten til andre enn nylige arbeidsinnvandrere. I første gruppe finner vi typisk Stavanger og Trondheim, i den andre byer som Fredrikstad, Drammen og Kristiansand.

Figur 1.22. Andel arbeidsledige og personer på tiltak, 20-66 år, etter landbakgrunn. Utvalgte kommuner. 4. kvartal 2012.



Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

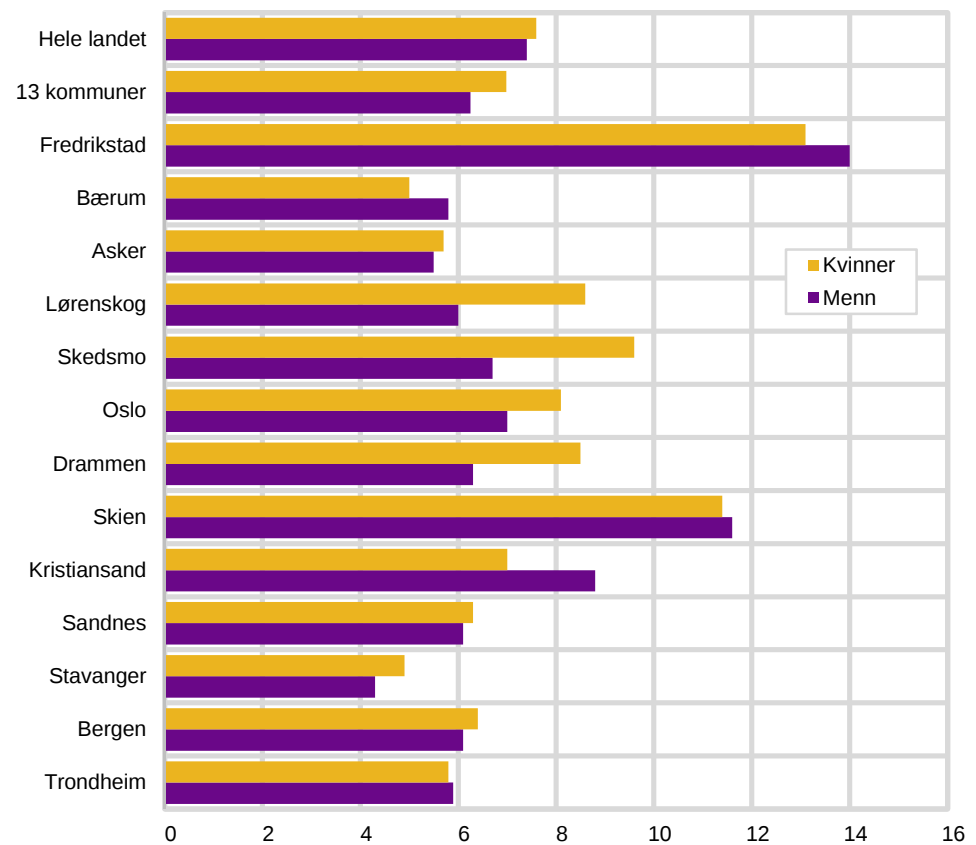
Om vi først ser på begge gruppene av innvandrere sammen, har innvandrerkvinner noe høyere arbeidsledighet enn menn, i Norge (6,4 mot 5,6 prosent), i våre 13 kommuner (6,1 mot 5,2 prosent) og i 10 av våre 13 kommuner. Gjennomgående er det en klar sammenheng mellom kommunens andel arbeidsledige kvinner og menn. De skal jo inn i det samme regionale arbeidsmarkedet, men det kan være forskjeller påvirket av innvandrergruppens sammensetning.

Figur 1.23 viser kjønnsforskjellene i arbeidsledighet blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. Ledigheten er alt i alt høyest blant kvinnene, i Lørenskog, Skedsmo og Drammen betydelig høyere enn blant mennene. I fem av kommunene er den likevel høyest blant mennene, med størst forskjell i Kristiansand.

Igjen er ledigheten høyest i Fredrikstad, fulgt av Skien, og lavest i Stavanger, for begge kjønn. Forskjellen på menns og kvinners ledighet er ikke stor i noen av disse tre kommunene.

Forklaringer på disse betydelige forskjellene kommunene imellom har vi ikke, og de bør trolig søkes i en analyse av arbeidsledigheten i de ulike innvandrergruppene i kommunene, og se etter både hvilke land de kommer fra, og om de har en flyttehistorie i Norge.

Figur 1.23. Andel arbeidsledige og på tiltak av innvandrerne, 20-66 år, fra Afrika, Asia etc. Utvalgte kommuner. 4. kvartal 2012.



Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

Næringsfordelingen blant innvandrerne er i hovedtrekkene ikke så forskjellig fra den næringsfordelingen som alle bosatte i Norge har. Men for noen tallmessig ganske ubetydelige grupper er det store forskjeller i andelen som arbeider innenfor disse næringene. De næringene i Norge som har flest sysselsatte, er helse- og sosialtjenester, varehandel og industri, med fra nesten 20 til 9 prosent av de sysselsatte. Blant innvandrerne er andelen henholdsvis 18, 10 og 10 prosent, men blant innvandrerne er dessuten 12 prosent knyttet til forretningsmessig tjenesteyting (som omfatter blant annet utleie av arbeidskraft og rengjøring).

Relativt stor overrepresentasjon av innvandrere i små grupper

Utleie av arbeidskraft betyr at man arbeider for et bemanningsfirma, som formidler arbeidskraft for kortere eller lenger tid til ulike arbeidsgivere. For EU-innvandrere dreier det seg nok oftest om utleie av arbeidskraft til bygge- og anleggsvirksomhet. Betydningen av bygge- og anleggsvirksomhet for den samlede sysselsettingen blir dermed undervurdert. Relativt få er knyttet til undervisning, 5,5 prosent mot 8 prosent.

I gjennomgangen av kommunene har vi lagt vekt på hvilke næringer som er størst blant innvandrerne i kommunen, sammenliknet med næringsfordelingen i kommunen under ett. Tabell 1.9 viser for eksempel at andelen i rengjøringsvirksomhet blant EU-innvandrerne var mye større enn andelen blant alle i Fredrikstad, men at i absolutte tall var det flest EU-innvandrere i bygge- og anleggsvirksomhet. For alle kommuner er det flest innvandrere fra Afrika, Asia etc. ansatt i helse- og sosialtjenester, mens bygge- og anleggsvirksomhet var største gruppe blant EU-innvandrerne i de fleste kommunene, men ikke i Skien (helse og sosial), Kristiansand (industri), Stavanger (utvinning og bergverksdrift) og Trondheim (undervisning). Lokale forutsetninger preger altså denne fordelingen i noen grad, det er ikke alle steder innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. jobber i bygg og anlegg.

Hvilken gruppe som relativt sett er størst, sammenliknet med gjennomsnittet for kommunen, varierer mer. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. befinner seg oftere enn andre i rengjøringsvirksomhet og landtransport med passasjer (ofte drosjenæringen). Begge næringene er tallmessig nokså små, om lag en prosent av den samlede sysselsettingen, men det er altså uforholdsmessig mange innvandrere fra Afrika, Asia etc. der i mange kommuner. For EU-innvandrerne er det rengjøringsvirksomhet og utleie av arbeidskraft som har relativt største andelene, begge er undergrupper under forretningsmessig tjenesteyting.

Tabell 1.9. Næring med største relative andel sysselsatte blant innvandrere, 15-74 år, fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. i kommunene. 4. kvartal 2012

	Relativt største næring blant innvandrere fra		Absolutt største næring blant innvandrere fra	
	EU, Nord-Amerika, etc.	Afrika, Asia, etc.	EU, Nord-Amerika, etc.	Afrika, Asia, etc.
Fredrikstad	Rengjøringsvirksomhet	Overnattingsvirksomhet	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Bærum	Rengjøringsvirksomhet	Rengjøringsvirksomhet	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Asker	Rengjøringsvirksomhet	Landtransport med passasjerer	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Lørenskog	Rengjøringsvirksomhet	Landtransport med passasjerer	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Skedsmo	Utleie av arbeidskraft	Landtransport med passasjerer	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Oslo	Utleie av arbeidskraft	Rengjøringsvirksomhet	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Drammen	Utleie av arbeidskraft	Landtransport med passasjerer	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Skien	Rengjøringsvirksomhet	Rengjøringsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester	Helse- og sosialtjenester
Kristiansand	Rengjøringsvirksomhet	Landtransport med passasjerer	Industri	Helse- og sosialtjenester
Sandnes	Rengjøringsvirksomhet	Landtransport med passasjerer	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Stavanger	Rengjøringsvirksomhet	Landtransport med passasjerer	Utvinning og bergverksdrift	Helse- og sosialtjenester
Bergen	Rengjøringsvirksomhet	Rengjøringsvirksomhet	Bygge- og anleggsvirksomhet	Helse- og sosialtjenester
Trondheim	Utleie av arbeidskraft	Rengjøringsvirksomhet	Undervisning	Helse- og sosialtjenester

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3.4 Inntekt

Den enkeltes inntekt er ofte et resultat av tilknytningen til arbeidsmarkedet, og fattigdom er i Norge nært forbundet med manglende yrkesdeltaking, for innvandrere som for andre (Bhuller og Aaberge 2010).

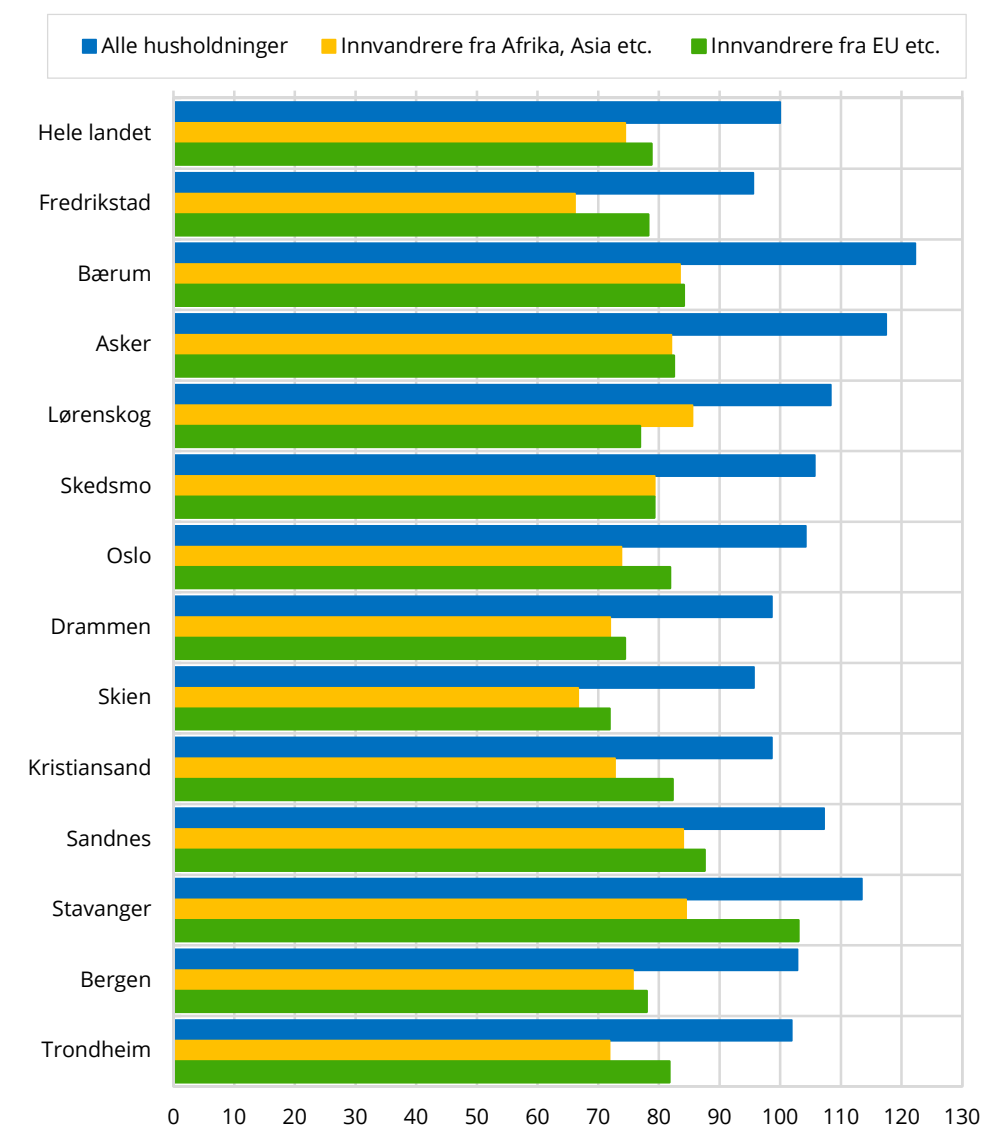
Det er store regionale forskjeller i inntekt. Bynære områder rundt Oslo og Stavanger er på topp og utkantkommuner i Innlands-Norge og Nord-Norge og Trøndelag er på bunn. Blant innvandrerne er det også store forskjeller, men der betyr nok landbakgrunn og botid mye mer enn hvor i Norge man bor. Figur 1.24 viser at de som bor i Oslos forstadskommuner og i og ved Stavanger har den største medianinntekten³ i landet.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. tjener lite overalt, EU-innvandrerne inntekter varierer

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. har relativt liten variasjon rundt det gjennomsnittet de har på 75 prosent av landets medianinntekt. Fredrikstad og Skien kommer litt lavere, Stavanger, Sandnes og Oslos forstadskommuner litt høyere (figur 1.24). Det er kommuner med lav sysselsetting som kommer lavest ut. EU-innvandrerne har større inntektsvariasjon mellom kommunene, på det laveste (Skien) har de lavere medianinntekt enn gjennomsnittet av innvandrerne fra Afrika, Asia etc., på det høyeste (Stavanger) kommer de over medianinntekten i Norge (figur 1.24).

³ Medianinntekten er inntekten som deler gruppen i to eksakt like store deler dersom inntekten til alle parene i hver kommune sorteres etter stigende rekkefølge. Medianen er således et mål som er mindre sårbar for ekstremt lave eller ekstremt høye verdier enn det gjennomsnittet er.

Figur 1.24. Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Alle husholdninger og innvandrere, hvor hovedinntektstaker er 25-55 år. Inntektsnivå i forhold til alle husholdninger i landet for utvalgte kommuner. 2011. Verdi 100= gjennomsnitt for landet

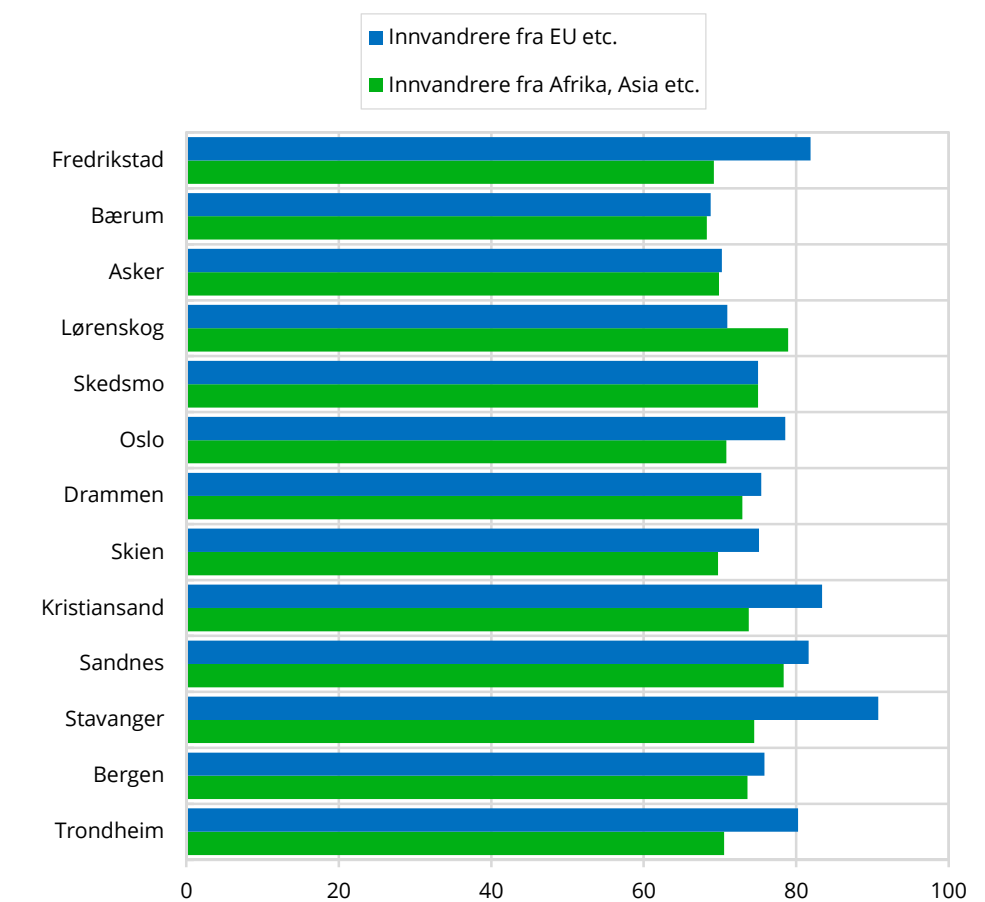


Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I figur 1.24 har vi sammenliknet inntekten for de ulike gruppene med medianinntekten i landet. På den måten kommer ikke forholdene i den enkelte kommunen så klart fram. I figur 1.25 ser vi inntekten for EU-innvandrere og innvandrere fra Afrika, Asia etc. i forhold til medianinntekten i de respektive kommunene. Vi ser da at innvandrerne har lavere inntekt enn kommunens median, for begge innvandrergrupper i alle kommuner. Innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. har like høy eller høyere inntekt enn de fra Afrika, Asia etc. i alle kommuner. De ligger på mellom 70 og 90 prosent av kommunens medianinntekt for denne husholdningstypen.

De fra Afrika, Asia etc. har et nivå mellom 70 og 80 prosent av kommunens. Høyest, og høyere enn for EU-innvandrerne, er inntektsnivået blant disse i Lørenskog. Igjen er det lett å sette dette i sammenheng med selektiv utflytting fra Oslo.

Figur 1.25. Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Alle husholdninger og innvandrere, hvor hovedinntektstaker er 25-55 år. Inntektsnivå i forhold til alle husholdninger i egen kommune. 2011. 100 prosent = gjennomsnitt for kommunen



Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3.5 Sosialhjelp

Sosialhjelp mye vanligere blant innvandrerne

For den enkelte kommune er det viktig at innvandrerne får mulighet til å forsørge seg med eget arbeid, og ikke belaste sosialbudsjettet for mye. I figur 1.26 viser vi hvor stor andel det er blant innvandrere over 18 år fra Afrika, Asia etc. som har mottatt sosialhjelp i 2012. Av alle i Norge over 18 år, mottok 2,2 prosent sosialhjelp i 2012. Andelen stønadsmottakere blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. var nesten fire ganger så stor, og andelen i våre 13 kommuner tilsvarer akkurat gjennomsnittet for hele landet for disse innvandrerne. Den varierer blant våre kommuner fra 5 prosent i Sandnes til 12 prosent i Fredrikstad og Skien. Lørenskog, Drammen og Stavanger har alle andeler litt under landsgjennomsnittet for disse innvandrerne.

– men sysselsettingen hjelper

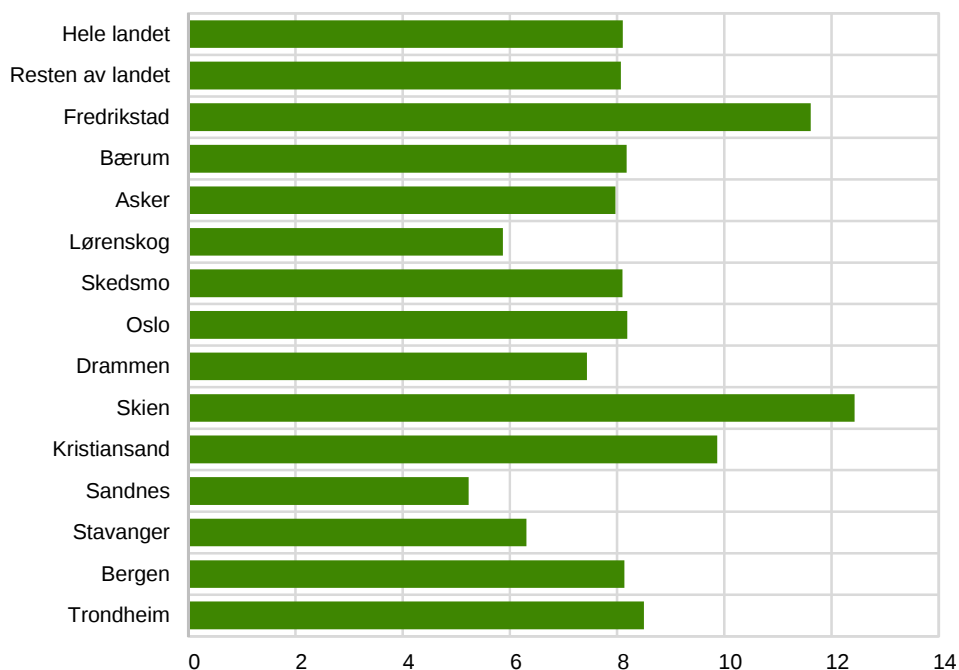
Variasjonen mellom kommunene skyldes i noen grad sammensetningen av gruppen innvandrerne og deres norskfødte barn, og også hvor vellykket det har vært å få innvandrerne inn på arbeidsmarkedet. Fredrikstad og Skien har lav sysselsettingsprosent, men det har også Drammen med lav andel på varig sosialhjelp. Det er også relativt mange flyktninger i Fredrikstad, Skien og Kristiansand, som alle har en relativt høy andel på varig sosialhjelp. Variasjoner i bruken av sosialhjelp mellom kommunene lar seg ikke forklare med en enkelt variabel knyttet til innvandrerne, og i tillegg kan det også hende at kommunene har ulik praksis i valg mellom ulike stønadsordninger.

I landet var 0,8 prosent langtidsmottakere, definerer det som mottak av sosialhjelp 6 måneder eller mer i løpet av året. For innvandrere fra Afrika, Asia, etc. er antallet

langtidsmottakere 3,9 prosent. Andelen varierer mellom 2 prosent i Lørenskog og nesten 7 prosent i Fredrikstad.

Mønsteret for 2012 er bemerkelsesverdig likt det vi så for 2005. Det er de samme kommunene som ligger på topp og bunn, til tross for at innvandringens sammensetning har gjennomgått til dels store endringer.

Figur 1.26. Andel innvandrere fra Afrika, Asia etc., 18 år og over, som mottar økonomisk sosialhjelp, etter kjønn. 13 kommuner og hele landet. 2012. Prosent



Kilde: Trygdestatistikk, Statistisk sentralbyrå

1.3.6 Uførepensjon

Tabell 1.10 viser andelen i hver gruppe som mottok uførepensjon. Vi holder oss til aldersintervallet 45 til 66 år. I eldre under 45 er uføreandelen svært mye mindre enn den er i eldre grupper. Uføretrygding i Norge er vanligere i små periferikommuner enn i store sentrale kommuner. Derfor er andelen uføretrygdede under ett og i alle aldersgrupper lavere i våre 13 kommuner enn den er i landet under ett. Andelen uføre blant kvinnene er en halv gang høyere enn blant menn. Dette mønsteret er også likt over landet.

Aldersfordelingen betyr mye for andel uføretrygdede

Innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. har uføreandeler lavere enn befolkningen for øvrig, i alle aldre 45-66 år, og andelen er klart lavere blant våre 13 kommuner enn de er i resten av landet. Men blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er mønsteret noe annerledes. Blant de eldre (over 60 år) er andelen uføre høyere blant menn enn blant kvinner, og innvandrerne bosatt i våre kommuner har høyere andel uføretrygdede enn i resten av landet. Selv om andelen uføre i hele aldersgruppen 45-66 år er lavere blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn blant befolkningen ellers, er andelen innenfor hver gruppe definert ved alder og kjønn, på nivå med befolkningen ellers eller høyere. De relativt lave andelen uføretrygdede er altså et resultat av aldersfordelingen, ikke av at sannsynligheten for å bli ufør er mindre når vi ser på sammenliknbare grupper.

– men store variasjoner også landene imellom

Det er store variasjoner kommunene imellom, som tabell 1.10 viser. Noen av disse variasjonene skyldes tilfeldigheter knyttet til at noen av gruppene vil være svært små, men det er også en klar sammenheng mellom uføreandelen i hele befolkningen og i de to innvandrergruppene. Fredrikstad og Skien har høyest andel uføre av våre 13 kommuner, men ligger ikke så veldig mye over

gjennomsnittsnivået utenfor våre kommuner. Klart lavest ligger Asker og Bærum, med en andel uføre på omkring en tredel av nivået i Fredrikstad. Stavanger og Sandnes kommer nærmere landsgjennomsnittet på denne variabelen enn de gjør på mange andre variable.

Fredrikstad har høyest andel uføre blant innvandrere fra både EU, Nord-Amerika etc. Og fra Afrika, Asia etc., og de laveste tallene i begge grupper har Asker og Bærum, og Stavanger og Sandnes. I de fleste kommunene og gruppene er andelen uføre noe høyere blant kvinner enn blant menn, men noen steder, som i Oslo, er andelen lik, og i noen kommuner er det langt flere uføre menn, som i Skien.

Tabell 1.10. Andel med uførepensjon i femårige aldersgrupper 45-66 år. Kjønn og innvandringsrelatert gruppe. Utvalgte kommuner og hele landet, 2012

	Hele befolkningen		Befolkningen forøvrig		Innvandrere fra EU, Nord-Amerika, etc.		Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Hele landet								
45-66 år	15	22	15	23	7	10	13	15
45-49 år	7	10	7	11	1	3	6	6
50-54 år	10	15	10	15	3	6	10	12
55-59 år	15	23	15	23	7	10	17	22
60-64 år	23	34	23	34	15	21	34	33
65-66 år	30	42	30	43	24	31	47	37
13 kommuner								
45-66 år	12	18	12	19	5	8	15	17
45-49 år	6	8	6	9	1	2	7	7
50-54 år	9	13	8	13	2	4	12	14
55-59 år	12	19	12	19	5	7	19	24
60-64 år	20	29	18	29	12	15	37	35
65-66 år	25	36	23	37	17	25	50	38
Fredrikstad								
45-66 år	20	29	20	30	9	17	21	22
45-49 år	9	16	9	17	2	5	10	12
50-54 år	13	22	13	22	1	11	18	16
55-59 år	22	31	22	31	16	17	32	32
60-64 år	32	42	31	42	21	30	47	50
65-66 år	39	49	39	50	14	38	41	33
Bærum								
45-66 år	7	12	7	12	3	5	9	12
45-49 år	3	5	3	5	-	1	3	4
50-54 år	5	8	5	8	0	3	6	9
55-59 år	7	12	7	12	4	5	13	19
60-64 år	12	21	12	22	8	10	27	21
65-66 år	15	27	14	28	12	16	36	40
Asker								
45-66 år	6	11	6	11	2	5	10	14
45-49 år	3	4	3	5	1	1	4	2
50-54 år	4	7	4	7	2	3	8	10
55-59 år	7	12	6	12	-	3	18	23
60-64 år	10	20	10	20	8	16	15	36
65-66 år	15	26	15	26	-	11	48	43
Lørenskog								
45-66 år	10	17	10	17	4	6	13	21
45-49 år	4	7	3	7	-	-	6	9
50-54 år	6	11	6	10	3	2	7	22
55-59 år	9	19	9	18	3	4	16	30
60-64 år	18	28	17	28	13	8	38	37
65-66 år	25	33	23	32	25	38	76	41
Skedsmo								
45-66 år	10	20	10	20	4	13	13	22
45-49 år	4	9	5	9	-	6	3	11
50-54 år	7	15	6	14	1	12	10	19
55-59 år	10	21	10	21	2	3	17	28
60-64 år	19	32	17	31	13	24	40	46
65-66 år	24	39	22	39	13	38	46	43
Oslo								
45-66 år	12	16	11	16	5	7	17	17
45-49 år	6	7	5	7	1	1	8	7
50-54 år	9	11	8	11	3	4	13	14
55-59 år	12	17	11	17	6	6	20	24
60-64 år	19	26	16	25	12	13	40	35
65-66 år	24	33	20	33	20	25	54	36
Drammen								
45-66 år	13	19	12	19	6	13	17	16
45-49 år	7	9	6	9	1	3	9	9
50-54 år	8	13	8	13	1	4	10	12
55-59 år	13	18	12	18	4	20	24	21
60-64 år	20	28	18	28	11	31	40	29
65-66 år	28	38	26	37	33	20	50	60

	Hele befolkningen		Befolkningen forøvrig		Innvandrere fra EU, Nord-Amerika, etc.		Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Skien								
45-66 år	18	26	18	26	10	13	22	17
45-49 år	9	12	9	13	2	-	14	7
50-54 år	13	18	12	19	3	9	21	18
55-59 år	19	27	19	27	5	18	24	30
60-64 år	25	37	25	38	20	18	38	28
65-66 år	34	49	33	50	28	29	72	27
Kristiansand								
45-66 år	15	24	15	24	8	12	18	23
45-49 år	8	12	8	13	2	2	11	12
50-54 år	12	18	12	18	4	12	14	16
55-59 år	17	25	17	24	8	9	23	33
60-64 år	23	37	22	37	19	28	35	42
65-66 år	31	41	30	42	25	13	59	53
Sandnes								
45-66 år	10	17	10	17	3	9	9	16
45-49 år	5	7	6	8	1	3	5	7
50-54 år	7	12	8	12	1	3	9	8
55-59 år	10	19	10	19	4	11	11	29
60-64 år	17	27	17	27	9	18	25	35
65-66 år	22	38	22	37	9	56	38	62
Stavanger								
45-66 år	10	16	11	17	4	4	11	15
45-49 år	4	7	5	7	1	2	5	7
50-54 år	8	11	8	11	3	2	9	12
55-59 år	10	18	11	18	4	3	11	25
60-64 år	17	27	17	27	8	10	31	29
65-66 år	19	35	19	35	10	20	33	29
Bergen								
45-66 år	12	19	12	19	5	8	12	15
45-49 år	7	9	7	10	1	3	7	7
50-54 år	9	13	9	14	2	5	9	13
55-59 år	12	20	12	20	6	7	15	23
60-64 år	19	30	19	30	10	13	28	30
65-66 år	23	36	23	36	15	31	35	42
Trondheim								
45-66 år	14	22	14	23	6	9	15	16
45-49 år	7	10	7	10	1	3	9	7
50-54 år	9	15	9	15	3	3	12	12
55-59 år	14	23	14	24	8	6	18	23
60-64 år	22	36	22	37	16	16	32	39
65-66 år	28	46	28	46	18	37	55	26
Resten av landet								
45-66 år	16	24	16	24	8	12	10	13
45-49 år	7	11	8	12	2	3	4	5
50-54 år	10	16	11	17	4	7	7	11
55-59 år	16	24	16	25	8	12	15	19
60-64 år	25	36	25	37	18	25	29	30
65-66 år	33	45	33	46	29	36	39	35

Kilde: Trygdestatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Aalandslid, Vebjørn (2007): Innvandreres demografi og levekår i 12 kommuner i Norge. Rapporter 2007/24 Statistisk sentralbyrå.

<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandreres-demografi-og-levekaar-i-12-kommuner-i-norge>

Aalandslid, Vebjørn og Arvid Lysø (2013): Innvandrere og kommunestyrevalget i 2013. Rapporter 2013/25, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-og-kommunestyrevalget-i-2011>

Andreassen, Kristina Kvarv (2013): Monitor for sekundærflytting, Rapporter 2013/17, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/monitor-for-sekundaerflytting--106974>

Berge, Christoffer (2011): Lønnstakere på korttidsopphold og sysselsatte innvandrere. 4. kvartal 2009. Tilpasning til arbeidsmarkedet og noen offentlige velferdsordninger. Rapporter 19/2011. Statistisk sentralbyrå.

<http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/lonnstakere-paa-korttidsopphold-og-sysselsatte-innvandrere.4.kvartal-2009>

Bhuller, Manudeep og Rolf Aaberge (2010): Vedvarende økonomisk fattigdom blant innvandrere. En empirisk analyse for perioden 1993-2007, Rapporter 2010/32, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/vedvarende-okonomisk-fattigdom-blant-innvandrere>

Dzamarija, Minja (2013): Innvandringsgrunn 1990-2011, hva vet vi og hvordan kan statistikken utnyttes? Rapporter 2013/34, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandringsgrunn-1990-2011-hva-vet-vi-og-hvordan-kan-statistikken-utnyttes>

Dzamarija, Minja (2014): Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn. Rapporter 2014/16, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/oversikt-over-personer-med-ulik-grad-av-innvandringsbakgrunn>

Egge-Hoveid, Kristin (2012): Stadig færre mottakere av kontantstøtte. SSB-magasinet, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/stadig-faerre-mottakere-av-kontantstotte>

Eurostat (2013): European Union Labour force survey - annual results 2012 Statistics in focus 14/2013. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Labour_market_and_labour_force_statistics

Henriksen, Kristin, Lars Østby, Dag Ellingsen (red.) (2010): Innvandring og innvandrere 2010, Statistiske analyser 119, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2010>

Høydahl, Even (2008): Vestlig og ikke-vestlig – ord som ble for store og gikk ut på dato, Samfunnsspeilet 4/2008, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vestlig-og-ikke-vestlig-ord-som-ble-for-store-og-gikk-ut-paa-dato>

IMDi 2007 a-k: Rapporter 5a-k.

http://www.imdi.no/Documents/Rapporter/Faktaark_Oslo.pdf (en lenke for hver av kommunene)

Lillegård, Magnar og Ane Seierstad (2013): Introduksjonsordningen i kommunene. En sammenlikning av kommunenes resultater. Rapporter 2013/55, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/introduksjonsordningen-i-kommunene>

OECD (2009): Jobs for immigrants. Labour market integration in Norway. Social, Employment and Migration Working Papers No. 94. http://www.oecd.org/LongAbstract/0,3425,en_33873108_33873681_43730250_1_1_1_1,00.html

Olsen, Bjørn (2010): Kapittel 4, Arbeid, i Henriksen et al (red) 2010.

Olsen, Bjørn (2014): Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 2012. Rapporter 2014/6, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-og-arbeidsmarkedet-4.kvartal-2012>

Pettersen, Silje Vatne (2013): Utvandring fra Norge 1971-2011. Rapporter 2013/30, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/utvandring-fra-norge-1971-2011>

Statistisk sentralbyrå (2013a): Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, 2012. <http://www.ssb.no/introinnv>

Statistisk sentralbyrå (2013b): Barnehager, 2012, endelige tall. <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

Statistisk sentralbyrå (2014): Arbeidsledighet blant innvandrere, registerbasert. <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvarbl/kvartal/2014-02-25?fane=tabell&sort=nummer&tabell=164291>

Steinkellner, Alice og Anne Marie Rustad Holseter (2013): Befolkningens utdanningsnivå, etter spørreundersøkelsen om utdanning fullført i utlandet. Rapporter 2013/24, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/befolkningens-utdanningsniva-etter-sporreundersokelsen-om-utdanning-fullfort-i-utlandet>

Tønnessen, Marianne (2014): Fruktbarhet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge. Rapporter 2014/4, Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fruktbarhet-og-annen-demografi-hos-innvandrere-og-deres-barn-fodt-i-norge>

Østby, Lars, Even Høydahl og Øivind Rustad (2013): Innvandrernes fordeling og sammensetning på kommunenivå. Rapporter 2013/37. Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrernes-fordeling-og-sammensetning-paa-kommuneniva>

Østby, Lars og Kristin Henriksen (2013): Innvandrere og deres barn – og vår kunnskap om dem. Samfunnsspeilet 5/2013. Statistisk sentralbyrå. <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-hva-vi-naa-vet-og-ikke-vet>

Figurregister

1.1a.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av folketallet 1.1.2012	15
1.1b.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, Nord-Amerika etc. i prosent av folketallet 1.1.2012.....	16
1.1c.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. i prosent av folketallet 1.1.2012.....	17
1.2.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av befolkningen i alt. Etter region. 13 utvalgte kommuner. 2013	19
1.3.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn. 1970-2013. Landgruppering fra 1. januar 2013.....	20
1.4.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter landbakgrunn. Spesifisert for de 22 største gruppene i Norge. 1. januar 2013. Antall	21
1.5.	Største innvandrergruppes (EU, Nord-Amerika etc., Afrika, Asia etc.) andel av samlet antall innvandrere i kommunen. 1.1.2013.....	25
1.6.	Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. med botid 0-5 år. Utvalgte kommuner. 1.1.2013.....	27
1.7a.	Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 0-9 år. 13 kommuner. 1.1.2013.....	29
1.7b.	Andel norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 0-9 år. 13 kommuner. 1.1.2013 30	
1.7c.	Andel innvandrere fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. av befolkningen i alt og i alderen 20-29 år. 13 kommuner. 1.1.2013.....	31
1.8.	Andel flyktninger blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. i de 13 kommunene. 1.1. 2013	35
1.9.	Innvandrerne fra EU, Nord-Amerika etc. i prosent av kommunens befolkning, 1998-2013	36
1.10.	Innvandrerne fra Afrika, Asia etc. i prosent av kommunens befolkning, 1998-2013	37
1.11.	Vekst i innvandrerantall fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. i kommunene. 1998-2013. Antall ganger flere i 2013 enn i 1998	38
1.12.	Stemmegiving ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2011. Alle, og alle innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap, etter kjønn og region. Hele landet	39
1.13.	Stemmegiving ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2011 for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap, etter kjønn og botid. Hele landet.	40
1.14.	Andel barn med barnehageplass i alt og andel minoritetsspråklige barn med barnehageplass. Utvalgte kommuner og hele landet. 2012	42
1.15.	Andel barn 1 og 2 år som bruker kontantstøtte etter innvandrerbakgrunn, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Utvalgte kommuner og hele landet. 1.9.2011	43
1.16.	Deltakelse i videregående utdanning blant alle bosatte, samt innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., 16-18 år. Utvalgte kommuner og hele landet 1.10.2012.....	44
1.17.	Deltakelse i høyere utdanning 19-24 år. Etter innvandrerkategori og kommune. 1.10. 2012	46
1.18.	Andel blant alle personer og blant innvandrere 16 år og over som har høyere utdanning. Utvalgte kommuner og hele landet. 1.10. 2012	47
1.19.	Sysselsatte i prosent av bosatte 15-74 år, etter kommune. 4. kvartal 2012	49
1.20.	Sysselsatte innvandrere fra Afrika, Asia etc., i prosent av bosatte 15-74 år, etter kjønn og kommune. 4. kvartal 2012	50
1.21.	Personer som er selvstendig næringsdrivende. Innvandrere og befolkningen i alt, 15-74 år. Utvalgte kommuner. Prosent. 4. kvartal 2012	51

1.22.	Andel arbeidsledige og personer på tiltak, 20-66 år, etter landbakgrunn. Utvalgte kommuner. 4. kvartal 2012.....	52
1.23.	Andel arbeidsledige og på tiltak av innvandrere, 20-66 år, fra Afrika, Asia etc. Utvalgte kommuner. 4. kvartal 2012.....	53
1.24.	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Alle husholdninger og innvandrere, hvor hovedinntektstaker er 25-55 år. Inntektsnivå i forhold til alle husholdninger i landet for utvalgte kommuner. 2011. Verdi 100= gjennomsnitt for landet	55
1.25.	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Alle husholdninger og innvandrere, hvor hovedinntektstaker er 25-55 år. Inntektsnivå i forhold til alle husholdninger i egen kommune. 2011. 100 prosent = gjennomsnitt for kommunen	56
1.26.	Andel innvandrere fra Afrika, Asia etc., 18 år og som mottar økonomisk sosialhjelp, etter kjønn. 13 kommuner og hele landet. 2012. Prosent	57

Tabellregister

1.1.	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, Nord-Amerika etc. og Afrika, Asia etc. De 13 utvalgte kommunene, og noen andre store kommuner. 1.1.2013. Antall og prosent	18
1.2A.	Befolkningsendringer 1.1. 2010 til 1.1. 2013 etter landbakgrunn. Hele landet. Antall	22
1.2B.	Befolkningsendringer 1.1. 2010 til 1.1. 2013 etter landbakgrunn. Hele landet. Promille av middelfolkemengden for perioden	23
1.3.	Fem største landgrupper i hver av de 13 kommunene. 1.1.2013	25
1.4.	Innvandrere (fra 22 land) etter botid i Norge. Prosent. 1.1.2013	26
1.5.	Innvandrere etter innvandringsgrunn og landbakgrunn. Hele landet 1.1.2013	33
1.6.	Familieinnvandrede etter familiegjenforeningstype, landbakgrunn og herboendes innvandringskategori. Hele landet. 1.1.2013	34
1.7.	Andel som hadde fullført i løpet av fem år blant befolkningen i alt og innvandrere, som startet i grunnkurs for første gang høsten 2005–2007, etter kjønn og landbakgrunn. 13 kommuner. Prosent	45
1.8.	Antall bosatte personer 19-24 år etter deltakelse i høyere utdanning. Innvandringskategori og kjønn. 1.10. 2012	46
1.9.	Næring med største relative andel sysselsatte blant innvandrere, 15-74 år, fra EU, Nord-Amerika etc. og fra Afrika, Asia etc. i kommunene. 4. kvartal 2012	54
1.10.	Andel med uførepensjon i femårige aldersgrupper 45-66 år. Kjønn og innvandringsrelatert gruppe. Utvalgte kommuner og hele landet, 2012	59